

ตอนที่ 3

วรรณคดีตะวันออก

๑) วรรณคดีอินเดีย

อินเดียเป็นชาติที่สั้งสมอารยธรรมมาเป็นเวลานาน และเป็นบ่อเกิดแห่งศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ เราจะเห็นว่าอย่างร้อยของอิทธิพลอินเดีย ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ชนบท ธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ภาษา และวรรณคดี ปรากฏอยู่โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วรรณคดีจะเป็นเครื่องสะท้อนให้เราเห็นอิทธิพลของอินเดียอย่างชัดเจน

ก่อนที่จะกล่าวถึงอิทธิพลของวรรณคดีอินเดีย เห็นควรที่จะกล่าวถึงประวัติวรรณคดีอินเดียโดยสังเขป เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจว่า วรรณคดีอินเดียที่ได้เผยแพร่ออกสู่สายตาโลกนั้นเป็นวรรณคดีลักษณะใดและเกิดขึ้นในระยะใดของประวัติวรรณคดีอินเดีย

เราจะศึกษาวรรณคดีอินเดียให้ลึกซึ้งกว้างขวางอย่างไรก็ได้ เพราะวรรณคดีอินเดียมีความแตกต่างกันไปมากเนื่องด้วยภาษาที่ใช้ ธรรมเนียมนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อทางศาสนา เราสามารถศึกษาวรรณคดีอินเดียอย่างกว้างที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 2 แขนงคือ วรรณคดีบาลี และวรรณคดีสันสกฤต การแบ่งออกเป็น 2 แขนงนี้ อาศัยปัจจัยสำคัญคือ ภาษาที่ใช้บันทึกต่างกัน และเป็นวรรณคดีของผู้นับถือศาสนาต่างลัทธิกันด้วย จะได้กล่าวถึงประวัติวรรณคดีทั้งสองแขนง โดยสังเขปดังต่อไปนี้

วรรณคดีบาลี

ถ้าพูดถึงขอบเขตของวรรณคดีบาลี ในความหมายเดิมของคำว่า “บาลี” วรรณคดีบาลีก็หมายถึงวรรณคดีที่กล่าวถึงพระธรรมคำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง และบัญญัติไว้สำหรับเป็นหลักปฏิบัติของพุทธศาสนา ต่อมา

ได้ร่วบรวมคำของพระมหาสาวกของพระพุทธเจ้า ตลอดจนคำของนักปราชญ์ ท่านซึ่งเป็นผู้รู้อันดี ที่กล่าวขอบไว้แล้ว ต่อมาคำว่า “บาลี” ได้เลื่อนความหมาย หมายความถึงภาษาที่พระพุทธเจ้ารับสั่งและเป็นภาษาที่ใช้บันทึกพระพุทธพจน์ สำหรับจดจำสั่งสอนกันตลอดมา ดังเรียกว่า “ภาษาบาลี” ในตอนหลังนี้วรรณคดีบาลีกินความกว้าง หมายรวมถึง วรรณคดีทุกอย่างที่ใช้เขียนด้วยภาษาบาลี ซึ่งอาจไม่ใช่คำสอน ศิลธรรมก็ได้ เช่น เป็นตำราไวยากรณ์ ตำราอัลงการ (ตำราประพันธ์) เป็นต้น

วรรณคดีบาลีต่างกับวรรณคดีสันสกฤตโดยศิลปะของการประพันธ์ คือ วรรณคดีบาลีมีลักษณะเป็นคำสอน เป็นตำรา เพาะบาลีไม่นิยม “คิด” คือ บทเพลงขับ ไม่นิยมนาฏศิลป์ คือการพ้อรำ ไม่นิยมน怙คร และไม่นิยม การคิดสืดเป้า (วาทิต) ดังมีข้อห้ามสำหรับพุทธศาสนิกชนผู้ถือศิล ๘ ส่วน วรรณคดีสันสกฤตนิยมตรองกันข้าม วรรณคดีสันสกฤตจึงเป็นเรื่องความเก่ง กล้าของกษัตริย์ เรื่องเทพเจ้าและอยู่ในรูปของบกสุคุติ บทบัรร้อง หรือบทละคร

วรรณคดีบาลีเป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดิพุทธศาสนาฝ่ายทักษิณ尼迦 (นิกายที่เผยแพร่มาทางใต้ของชัมพูทวีป) หรือเรียกว่า นิกายเดรวาท เพาะ ก็อว่าได้รับถัดทอดคำสอนจากพระมหาเถระสาวกของพระพุทธเจ้า ที่จัดการสังคายนาครั้งแรก และภาษาที่ใช้คือภาษาบาลี หรือมคอ ซึ่งต่างจากวรรณคดิพุทธศาสนาฝ่ายอุตตรนิกาย (นิกายที่เผยแพร่ไปทางเหนือของชัมพูทวีป) ซึ่งมีข้อว่าจาริยะวาท เพาะจะถือลักษณะตามอาจาริยมติ ซึ่งอ้างว่าเคยปฏิบัติมา ภาษาที่ใช้ คือภาษาสันสกฤตเป็นหลัก ภาษาบาลีไม่มีรูปภาษาของตนเอง เมื่อพุทธศาสนาขยายไปในลีนได้ประเทศใด ก็ใช้ภาษาดีนั้น ประเทศนั้นแปลคำสอน วรรณคดิพุทธศาสนาของทั้งสองฝ่ายมีเป็นจำนวน

มาก สาระสำคัญในใจความก็คือถ่ายคลิ่งกัน แต่มีส่วนผิดแยกแตกต่างกันไปบ้าง และเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ศาสตราจารย์ วินเตอร์นิตซ์ (Winternitz) ได้ให้ข้อคิดว่า “ต้องยอมรับว่า ความรู้ทางพุทธศาสนาของเรานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ พุทธศาสนา ซึ่งปรากฏเป็นรูปเป็นร่าง ขึ้นมาอย่างสมบูรณ์และกว้างขวาง เป็นพระราชนครีพุทธศาสนาฉบับสันสกฤตของเนปาล ฉบับเปลี่ยนภาษาจีน และฉบับธิเบต ซึ่งถ่ายทอดจากภาษาสันสกฤต” (1)

วรรณคดีบาลีแบ่งออกเป็นหลายประเภท แล้วแต่ว่าจะนำไปศึกษาในแบบใดมุ่งใด เช่น ถ้าต้องการอธิบายในเรื่องการประพันธ์ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือร้อยแก้ว (คัชชา) ร้อยกรอง (บัชชา) และร้อยแก้วปันร้อยกรอง (วิมิสี) แต่หากจะอธิบายในเนื้อหา ก็แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ

1. วรรณคดีบาลีสาขาพราหมณ-วินัย

เป็นหัวใจของวรรณคดีบาลีทั้งหมด เพราะคำว่า “บาลี” หมายถึงพราหมณวินัย ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงและทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักปฏิบัติของมนุษยทุกชาติ ซึ่นวาระนະ ตั้งแต่ง่ายที่สุดจนถึงยากที่สุด ตั้งแต่ตนจนถึงลูกที่สุด

สาขาพราหมณ-วินัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน รวมเรียกว่า พระไตรนิฎิ เมื่อคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่รวมรวมพุทธวัจนะต่าง ๆ พระวินัยของสงฆ์ และการสาวกหรืออธิบายบัญญาทางพุทธปรัชญา

---

(1) ร.อ. ฉลาด ก.บุญถดย, ประวัติวรรณคดีบาลี ตอนที่ 1 (พะนัง : มหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2505), หน้า 26.

ในสมัยพุทธกาล ยังไม่มีการจัดหมวดหมู่ของพระพุทธวัจนะ หรือพระธรรมวินัยให้เป็นระเบียบ พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาเป็นหัวข้อธรรมต่าง ๆ และทรงบัญญัติข้อวินัยไว้ ในโอกาสและวาระต่าง ๆ กัน ซึ่งพระภิกษุ เกาะต่างกันท่องจำเอาไว้ หากมีข้อสังสัยอันใดก็ถูลตามพระองค์หรืออริยสาวก องค์อื่น ๆ หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธ์ปัลวินิพพานแล้ว จึงมีพระสาวกผู้เห็นการณ์ใกล้ ประรภความเชื่อมสูญอันตรธานแห่งพระพุทธพจน์ในอนาคต หากมิได้มีการจัดรวมประมวลเข้าไว้เป็นหมวดหมู่ให้สะดวกแก่การจดจำ จึงได้เริ่มนั้งคายนาขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จปัลวินิพพานได้ 3 เดือน และได้มีการสังคายนาสืบต่อมาอีกหลายครั้งหลายสมัย การสังคายนาคือการจัดหมวดหมู่ของพระธรรมวินัยที่กระจัดกระจาย จารึกเป็นตัวอักษรเพื่อให้ปฏิบัติ สืบไป คัมภีร์สำคัญทางพุทธศาสนาคือ พระไตรนิภูก จึงปรากฏครบถ้วนทุกท้องถิ่นมาถึงชนรุ่นหลังอย่างที่เห็นทุกวันนี้ คำว่า “ไตรนิภูก” หรือ “ไตรนิก” จึงเกิดขึ้นเมื่อมีการสังคายนาแล้ว ตามพจนานุกรม The Pali Text Society's Dictionary ให้คำแปลของคำว่า “นิภูก” ว่า “ตะกร้า คงจะหมายว่าได้รวมคำสั้งส่อนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ไม่ให้กระจัดกระจาย คล้ายกันในกระจาดหรือตะกร้าเอาไว้

พระไตรนิภูกประกอบคัมภีร์ส่วนสำคัญ ๓ หมวด คือ

1. พระสูตรคัมภีร์ คือพระพุทธวัจนะบทอรรถกถาธินาย ชาดกต่าง ๆ อันเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้า แล้วยังมีประวัติของพระอรหันต์บางองค์ และกิริยาจิตใจค่าสอน
2. พระอภิธรรมนิภูก เป็นเรื่องของพระธรรม และปรัชญาคือค่าสอนขั้นสูงสุด

3. พะຈົນບໍ່ມູກ ຄືອະເນີນປົງປັດຂອງພຣະກິກຊູອັນວາງໄວ້ເປັນ
ຮະບັບນັບແພນ

2. ວຣະຄຄົມກຳນາລືສໍາຫາຫວ້າໄນ

ໄດ້ມາຈຳນັກສືບທີ່ໄມ້ໃຊ້ພຣະຫວັນຍິໄດ້ຕຽນແບ່ງອອກເນີນ 6 ຂົນຄົວ

1. ດໍານານ ໄດ້ແກ່ ມහາວົ່ງ ຈຸລສວງສົ່ງ ຕາເສັນວົ່ງສົ່ງ ທີ່ປົວງສົ່ງ ດັນຖວງສົ່ງ
າຄາ

2. ບາລີແພນກ ໄດ້ແກ່ ເປົ້າໂກປະເທດ ເນດີປົກກົດ ມີລິນທຶນໜີ້ຢ່າຫາ
ແລະວິສຸກທີມັກຄົດ ຢາຫາ

3. ໄວຍາກຣົນ ໄດ້ແກ່ ໂພືສັກວົ່ງ ໂມຣະ ກົ່ຈາຍນະ ໂມຄຄັສສານະ ລາຄາ

4. ອລົ້າການ ເຊັ່ນ ສຸພາບເລັກການ ແລະວຸດໂທຍີ ແຕ່ງເປັນຮ້ອຍກຮອງ
ນິພົນຮົ່ວໂພບພາສາມີສັງລົງວິກຫີດແທ່ງລັກກາ ເປັນທີ່ມາຂອງການແຕ່ງລັກກົດໂຍດ
ກຮນສາມເຈົ້າພະປ່າມານຸ່າຊື່ໃນຮສ ກວດແປລເປັນຕໍ່ຈຳວັນທີມາຕຽພາບຖື ແລະ
ວຽກພຸງຄົດ ກ

5. ອກົບານ ແປ່ງເປັນ ອກົບານ ແລະສ່າງນຸ່າກວນ

6. ປົກລົງກະ ໄດ້ແກ່ ເວັ້ອງເບົດເຕັດດ່າງ ຖໍາມີທັງທີ່ແຕ່ງດ້ວຍຮ້ອຍແກ້ວແລະ
ຮ້ອຍກຮອງ

ວຣະຄຄົມສັນສົກຖຸດ

ຄືອວຣະຄຄົມທີ່ເຂົ້ານັນທີ່ກ່ຽວກ່າວພາສັນສົກຖຸດ ຜົງຄືອວ່າເປັນພາກສາງ
ທີ່ຈັດໄທເປັນຮະບັບນັບແພນ ເປັນພາກທີ່ໃຊ້ອຸ້ນຫຼູ້ໜ່າຍວຣະສູງຂອງອິນເດຍ
ໂປຣຣາມ ໃນສົມຍີທີ່ຍັງແປ່ງເປັນຮັບອຸ້ນສະເໝັກແລະປະເທດລາຍນີ້ອ 5000 ນິນແລ້ວ
ວຣະຄຄົມທີ່ຍິ່ງໃຫຍ່ຄືອເປັນ classical literature ຂອງອິນເດຍຈະຄູກນັນທີ່ກ່ຽວ
ກ່າວພາສັນສົກຖຸດຈຶ່ງເປັນພາກທີ່ຍິ່ງໃຫຍ່ມາແລ້ວແຕ່ວົດຕິດ ແລະເປັນພາກ
ສຳຄັງໃນຕະກູລພາກສາອິນໂດ—ຢູ່ໂຮເນີນ ຜົງແຜ່ຂໍາຍາຍໄປຢັ້ງອາເຊີຍກສາງແລະ

อาเซียนตะวันออกเฉียงใต้พุทธศาสนาในภัยมหานครและวัฒนธรรม
ศาสนาพื้นเมือง

วรรณคดีสันสกฤตมีอิทธิพลในด้านศาสนาและปรัชญามาก เพราะความคิดความเชื่อทางศาสนา มีอำนาจเหนือชีวิตของชาวอินเดียมากกว่าชนชาติอื่นๆ ปรัชญาตะวันออกที่กำเนิดมาจากอินเดีย ทั้งสองอย่างนี้มีป्रากฎฐานในวรรณคดีสันสกฤตอย่างชัดเจน

การแบ่งสมัยของประวัติวรรณคดีอินเดีย มีการแบ่งแตกต่างออกไป แต่ส่วนใหญ่แล้วมีด้วยกัน 4 ท้องยุคในระยะนั้นเป็นหลัก โดยทั่วไปมักจะแบ่งยุคสมัยของประวัติวรรณคดีอินเดียออกเป็น 2 สมัยคือ

1. ยุคพระเวท ประมาณ 1500 ปี—200 ปีก่อนคริสต์กาล วรรณคดีในระยะนี้มักเป็นเรื่องของศาสนา เป็นบทร้อยกรองแสดงความในใจต่างๆ (lyric poetry)

2. ยุคสันสกฤต ประมาณ 200 ปี ก่อนคริสต์กาลจนถึงปัจจุบัน มีวรรณคดีหลายประเภท เกิดขึ้นในระยะนี้ เช่น มหากาพย์ บทร้อยกรองแสดงความในใจ บทร้อยกรองสุภาษณ์ บทละคร นิทาน ปรัชญา

Encyclopedia of World Literature ได้แบ่งยุคสมัยของวรรณคดีสันสกฤตโดยละเอียด เป็น 4 สมัย⁽¹⁾ คือ

1. สมัยพระเวท
2. สมัยมหากาพย์

(1) อ้างเพิ่มเติม

1. Joseph T. Shipley, *Encyclopedia of World Literature* Vol I: Indian Literature (New York: Philosophy Library, 1946,) pp. 439–571.
2. กรมสมเด็จพระปรมินทรมหาภารก์ วรรณคดีเบรียบเที่ยบเบื้องต้น (พระนคร: ร.ร. สถาบันภาษาสกॉด แผนกการพิมพ์, 2516 หน้า 368–9

3. สมัยปุริภานะ

4. สมัยสันสกฤตแบบแผน

ซึ่งแต่ละสมัยจะแบ่งออกเป็นอุปสมัย คือ สมัยย่ออย ได้อีกหลายอุปสมัย จะได้กล่าวถึงลักษณะวรรณคดีสันสกฤตไปตามสมัยต่าง ๆ ดังนี้

1. สมัยพระเวท

ยุคพระเวทเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใด มีการโต้แย้งกันมาก และยังไม่เป็นที่สันสุด นักศึกษาญี่ปุ่นก็จะกำหนดระยะเวลาให้อยู่ในสมัยหลัง ๆ ส่วนนักศึกษาอินเดียจะให้อยู่ในสมัยต้น ๆ ด้วยความประรุณนาจะกลับไปสู่ยุคโบราณ ให้ใกล้ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อจะเพิ่มพูนความสำคัญแห่งวัฒนธรรมของตน ศาสตราจารย์ วินเตอร์นิตซ์ (Winteritz) สันนิษฐานว่า วรรณคดีพระเวท เริ่มต้นตั้งแต่ 2000 หรือ 2500 ปี ก่อนคริสตกาล แต่นักศึกษาทั่วไปลงความเห็นว่า บทสวดของคัมภีร์ถูกเวทซึ่งเป็นคัมภีร์พระเวทเล่มแรกมีอายุประมาณ 1500 ปีก่อนคริสตกาล แต่นับตั้งแต่มีการขุดค้นหาอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ ที่ดับลงมหันโชน ทีไร ก็เกิดมีแนวโน้มที่จะให้ระยะเวลาอันนี้ย้อนหลังขึ้นไปอีก ระยะเวลาที่แน่นอนจะเป็นเมื่อไรก็ตาม เชื่อกันว่า วรรณคดีพระเวทนี้เกิดขึ้น ก่อนวัฒนคดีกรีก และอิสราเอลอย่างแน่นอน⁽¹⁾

การที่เรียกยุคนี้ว่ายุคพระเวท ก็ เพราะมีวรรณคดีสำคัญ คือ คัมภีร์พระเวทเป็นคัมภีร์เก่าแก่และเป็นที่นับถือสูงสุดของพวกพราหมณ์ เวท คือ วิท หรือ วิทย ที่แปลว่า ความรู้นั้นเอง พวกพราหมณ์ถือว่า พระเวทเป็นความรู้ ศักดิ์สิทธิ์ หรือมนต์ทั้งปวงของพวกพราหมณ์ จะนั่นจึงห้ามห่วงไม่ให้เบิดเผยแพร่แก่

---

(1) กรุณา—เรืองไตร ถุกลาศัย ผู้แปล, อารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ,” พนอัมอันเกีย เล่ม 1 ของขวางราส เนหรุ (พะนังกร: กมดากร, 2515) หน้า 208-9

ชนวาระอัน คัมภีร์พระเวทเป็นที่ท่องจำกันได้ขึ้นใจ เมื่ออินเดียถูกกรุงราน ในสมัยกษัตริย์อเล็กซานเดอร์มหาราชแห่งกรีก คัมภีร์ศาสนาต่างๆ ถูกทำลายไปหมด แต่บรรดาผู้สอนศาสนาอังสาวารถส่งสอนพระเวท และรักษาคัมภีร์ไว้ได้

ในขั้นแรกคัมภีร์พระเวทมีอยู่เพียง 1 แต่ต่อมาเติบโตขยายตัวไปจนพระมหาจารย์ได้รวบรวมเรียนเรียงเวทย์มนตร์เหล่านี้ไว้เป็นหมวดหมู่ แบ่งออกเป็น 2 หมวดกว้างๆ ดังนี้

ก. สัมพิทา แปลว่า ที่ชุมนุม หรือ มนุตร เช่น มนุสหิตา หรือ มนวนธรรมสูตร คือรวมบทสวด บทอ้อนวอน พิธีกรรม อ่านยพร แต่งเป็น อันที่ สัมพิทา มีอยู่ 4 อาย่างคือ

1. ฤคเวท แสดงประวัติศาสตร์โลกทั้งโลก ไม่ว่าจะเป็นเทวโลก มนุษย์โลก หรือเคราะห์โลกต่างๆ ที่มีอยู่ในห้วงอวกาศ เป็นเวทย์มนตร์ พิธีพลีกรรม เป็นการสุดที่เทพเจ้าทั้งหลาย มีความยาวอย่างน้อย 1028 โศลก อุปเวทของฤคเวท คือ อายุรเวท ซึ่งแปลว่าแพทยศาสตร์

2. ยัชร์เวท ยัชร์ คือ ยัญญ์ ยัชร์เวท คือ พิธีบูชาಯัญญ์ คัมภีร์นี้ จึงแสดงพิธีบูชาสรวง บูชาต่างๆ อุปเวทของยัชร์เวท คือ มนต์เวท ซึ่งมีวิธีสร้างอาชญาคติ สร้างอาชญาต่างๆ

3. สามเวท สาม มาจากคำว่า สามน แปลว่าพิธีที่สวด ขับร้อง หรือการสวดในพิธีพลีกรรม อันมีน้ำโสมถวายเทวศา เป็นคัมภีร์แห่งศิลปศาสตร์ต่างๆ อุปเวทของสามเวทคือ คนธนูรุเวท หรือ คนธนูพเวท ซึ่งมีวิธีการวิบัติสนาต่างๆ โดยใช้ศิลปะการแสดงคนครึ่มชาช่วยให้คงสามารถได้

ในขั้นเริ่มต้น พระเวทมีเพียง 1 คือ ฤคเวท ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พอ
ต่อมากลายเป็น 3 เรียกว่า ไตรเวท ครั้นเวลาล่วงมาเกิดพระเวทที่ 4 ขึ้นอีกคือ

4. อักษรจุเวท หรือ อักษรพราเวท เป็นเวทของพระมหาณตรະกูล
อาทิรุว ของเดิมมีของเก่าปนอยู่ ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของฤคเวท
ต่อมานี้ได้เพิ่มเติมมนตร์เข้าไปอีกและมีคนนิยมมากขึ้นทุกที่จนยิ่งกว่าพระเวทเดิม
 เพราะเป็นมนตร์ที่ใช้ในการกระทำต่างๆ ทางไสยาสตร์ ที่เราเรียกว่า กระทำ
 อักษรพ นิการไลฟ์ ทำเสน่ห์ ทำคุณ ฯลฯ แบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ มนตร์
 ทำความร้ายให้กล้ายเป็นความดีประการหนึ่งและทำให้ศัตรูได้ร้ายอีกประการ
 หนึ่ง อุปเวทของอักษรพราเวท คือศาสตราศาสตร์ หรือวิชาใช้อาวุธแต่บาง
 ท่าน⁽¹⁾ ก็บอกว่า อุปเวทของอักษรพราเวท คือ ศิลปศาสตร์ ได้แก่วิชาศิลปะ¹
 ต่างๆ

๙. พระมหาณะ

สัหิตา หรือ มนต์ตร แต่ละอย่างที่กล่าวมาแล้วเป็นของยากแก่การเข้าใจ
 ฉะนั้นแต่ละสัหิตาจึงบังเกิดพระมหาณะขึ้น พระมหาณะ คือข้ออธิบายบาง
 ประการในพิธีพลีกรรม อธิบายความหมายของบทสุดท้าย และรวมรวมอรรถกถา
 ที่นักปรัชญาหรือพระมหาณารายเบ็นผู้สร้างขึ้น แต่งด้วยร้อยแก้ว สัหิตา
 แต่ละสาขาพระเวทอาจมีพระมหาณะไม่เท่ากันก็ได้ แม้สัหิตาก็ไม่เท่ากัน เช่น
 ฤคเวท มี 1 สัหิตา และ 2 พระมหาณะ

ยัชรเวทมี 3 „ „ 1 „

สามเวทมี 1 „ „ 8 „

ถ้าสัหิตา เป็นคำว่า พระมหาณะก็เป็นคู่มือชั้นบางที่ก็มีเล่มเดียว บาง
 ที่ก็มีหลายเล่ม บางที่ก็แบ่งขั้นกัน บางที่ก็ส่งเสริมกัน

(1) กรณีโลกนาถ ป่าวา, “พินทุธรรม”, อารยธรรมอินเดีย (พะรนกร:
 กมลยักษรภาษาสกอร์ ม. กิตปาก, 2515) หน้า 43

พระมหาชนีข้อความย่อของไปเป็น 3 ปีบดี

1. วิธี คือ รวมรวมบทสุดดี
2. อารถวาท คืออธินายกภูเกณฑ์
3. อุปนิษัท คือ อรรถกถา หรือแบ่งคิดทางศาสนาหรือปรัชญา บางคนถือว่าอุปนิษัทเป็นคู่มือเล่มแรกของโลก

อุปนิษัทมีความสำคัญมากในทางด้านปรัชญา ซึ่งยังไม่มีหนังสือรุ่นหลังๆ เปรียบเทียบได้ อุปนิษัทได้รวมเอาส่วนเอกสารฯ ของพระเวทเข้าไว้ กล่าวกันว่า มีอุปนิษัทอยู่กว่า 200 เล่ม ซึ่งเหลืออยู่เพียง 108 เรื่อง บางอุปนิษัทยาวไม่ กี่ร้อยคำ บางอุปนิษัทก็มีคำยาวเป็นพันๆ บางอุปนิษัทใช้ถ้อยคำสูงๆ ยากแก่ การเข้าใจ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เรื่อง มายา (ภาพลวง) และนิวรณ์ จึง ถือว่าเป็นคัมภีร์สุดท้ายแห่งการศึกษาเล่าเรียนเพื่อถึงที่สุด จึงเป็น เวทนา ตะ หมายถึงที่สุดแห่งพระเวท เมื่อศึกษาจนคัมภีร์อุปนิษัทก็เป็นอันศึกษาถึงที่สุด แล้ว

ในการศึกษาพระเวท ถ้าต้องการให้เข้าใจดี ก็จะจำได้คือ “ชฎา-
ศาสตร์” (1) หรือศาสตร์ 6 แขนงซึ่งเรียกว่าเป็นวิชา 6 ประการ บางที่
เรียกว่าทางคศาสตร์ (องค์แห่งพระเวท หรือสูตร (เส้นด้าย สิงร้อยโยง)
คือ ความรู้อันเกี่ยวกับส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นพระเวททั้ง 6 ประการคือ

1. ศึกษาศาสตร์ สอนการอ่านทำนองของพระเวท ว่าอ่านได้อย่างไร
2. กัลปศาสตร์ สอนให้รู้ว่าพระเวทหรือคำแต่ละคำของพระเวท และ
มนตร์ค่างๆ นั้นจะมีวิธีนำเอาไปใช้ที่ไหน และ
อย่างไร

---

(1) เล่มเดียวกัน, หน้า 41-2

3. นิรุกติศาสตร์ สอนคำพูด หรือภาษา ความเข้าใจในภาษาและการรู้จักใช้ถ้อยคำให้ผู้อื่นเข้าใจ การศึกษาถึงที่มาของคำในด้านคุลยารถศัพท์ และบรรยายศัพท์แต่ละคำว่ามีอะไร มากประกอบกันเข้าบ้าง
4. ไวยากรณ์ศาสตร์ สอนคำแต่ละคำของพระเวท พรวมนตรี อุบัติขึ้นมาได้อย่างไร และออกเสียงอย่างไร
5. ฉบับศาสตร์ หรือภาษาศาสตร์ สอนว่ามนตรีแต่ละมนตรีของพระเวทอ่านทำนองอย่างไร และมีวิธีการประพันธ์แต่งกาพย์ แต่งฉบับอย่างไร
6. โซยติษยศาสตร์ หรือนักยัตราชานศาสตร์ หรือโลหะศาสตร์เรียกให้ง่ายเข้าก็ได้ว่า daraศาสตร์ สอนคติโคลจรของดวงดาวหงหงส์ (จะสังเกตได้ว่าในสมัยโบราณ แม้ว่านาฬิกาจะยังไม่มี แต่นัก daraศาสตร์ได้สามารถบอกเวลาที่ถูกต้องได้ ทั้งนี้รวมนักวิชาอุดมวิทยาด้วย)

2. สมัยมหากาพย์

เป็นยุคสมัยที่มีการขัดเขียนตัวหนังสืออย่างจริงจัง เรียกได้ว่าเป็นสมัยรุ่งเรือง วรรณคดีเรื่องเอกในยุคนี้คือ มหากาพย์ที่มีชื่อยังยังคงอินเดียและของโลก 2 เรื่องคือ มหาภารตะ และ รามายณะ สวามีอาจารนันท์⁽¹⁾ ได้แบ่งมหากาพย์ออกเป็น 2 อย่าง อย่างหนึ่งคือ นิทานเก่าแก่เรียกว่าเป็น อัติหาส (legend) อาชyan (narrative) หรือปुราณ (ancient tale) ขณะที่อีกอย่างหนึ่งเรียกว่าเป็น กavya (Artificial epic) มหาภารตะเป็นตัวแทนเก่าแก่

⁽¹⁾ Sawami Ajārananda, *The Story of Sanskrit Literature* (Bangkok, 1951)

ที่สุดของมหาภาพย์อย่างแรก ส่วนรายละเอียดอย่างหลัง ทั้งสองเรื่องแต่งด้วยโศลกแบบเดียวกัน ซึ่งเป็นชนิดที่ใช้ในการแต่งวรรณคดีคลาสสิกของสันสกฤต

มหาภารตะ

เป็นมหาภาพย์ ซึ่งพระมหาตุชชิวยาสกฤตุณไกทุสปายนูเป็นผู้นิพนธ์ แต่นักประชัญญาท่านเห็นว่า ท่านวายาสคงจะเป็นผู้เรียนเรียงมากกว่า เพราะถ้าเพียงท่านเดียวคนไม่อาจแต่งเรื่องยาวขนาดนี้ได้ และคงจะไม่ได้แต่งในสมัยเดียวกันตลอดทั้งเรื่องด้วย มหาภาพย์นี้เดิมแต่งด้วยโศลกยาว 8,800 บท ซึ่งพระกฤตุณะที่ปรากฏในเรื่องก็เป็นเพียงวรบุรุษ คือมีการเพิ่มเติมเสริมแต่งเข้าไปทุกที่ จนยาว 100,000 โศลกหรือ 200,000 บรรทัด กฤตุณะก็ถ่ายเป็นพระนราภัยน์อวตารไป มหาภารตะที่มีความยาว 100,000 โศลกนี้ แบ่งออกเป็น 18 เล่ม แต่ละเล่มเรียกว่า ปารوا หนึ่ง (บรรพ) ได้แก่

1. อاثินบรรพ
2. สภាបรรพ
3. วนะบรรพ
4. วิราภูบบรรพ
5. อุทัยคบบรรพ
6. ภีมະบบรรพ
7. โกรณะบบรรพ
8. กรรมะบบรรพ
9. สัลยะบบรรพ
10. เสา^รติกะบบรรพ
11. สครีบบรรพ
12. ศานติบบรรพ
13. อนุศสนะบบรรพ
14. อัศวเมธิกะบบรรพ
15. อศวมบบรรพ
16. เม-
- สตบบรรพ
17. มหาประสตานิกะบบรรพ
18. สรรคารโหณะบบรรพ

และมีภาคผนวกเรียกว่า หริวงศ์ อีก 19 เล่ม เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระวิชัยที่เรียกฤตุณะตั้งแต่บรรยายประวัตินราบบุรุษของกฤตุณะจนเมื่อพระวิชัย อวตารลงมาเป็นกฤตุณะ และแสดงวิรกรรมต่างๆ แต่งเป็นโศลกยาว 16,000 โศลก

เนื้อเรื่อง

ส่วนที่เป็นสาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้ คือมุ่งแสดงให้เห็นวิรกรรมของ ของกษัตริย์ในคราบกุลภารตะ วายาส กวีผู้แต่งใช้โศลก 20,000 บทพรรณนาการ-

รบ 18 วันที่ทุ่งกุฎาภรณ์ระหว่างทุรโยธน์ และเขตวิชพากันษัตริย์
ปานพหัง ๕ อันได้แก่ ยุธิชรีวงศ์ กิม อรชุน นาฏ และสหเทพ ซึ่งต่างก็
เป็นเชื้อสายของเขตวิชพากันษัตริย์ซึ่งการตะ โ/or สของท้าวทุษณัต์และนางศกุนตาหัง
สองฝ่าย เชื้อสายของการตะได้สืบมาจนถึงท้าววิจิตรริย์ผู้มี/or ส ๒ องค์ คือ
ธฤตราษฎร์ ผู้ดูบอด ซึ่งเป็น/or สองค์ใหญ่ และ ปานทุ อนุชา เมื่อ
ท้าววิจิตรริย์สืบพระชนม์ ปานทุจึงได้ขึ้นครองราชย์ แต่ขึ้นครองราชย์อยู่
ไม่นานก็ทรงคำรัสจะไปบ้าน และครองชีวิตอยู่ที่นั่นจนสิ้นพระชนม์ ปานพ
กุมาตรฐานทั้ง ๕ จึงเดินทางเข้ามายังในราชสำนักกรุงหัสดินาปุระ อยู่ในพระอุป-
ถัมภ์ของท้าวธฤตราษฎร์ผู้บิดา ได้รับความรู้ศิลปศาสตร์ต่าง ๆ พร้อมด้วย
ทุรโยธน์/or สแห่งท้าวเชอ ความเก่งกล้าของปานพหัง ๕ เป็นที่อิจฉาริษยา
ของพระญาติวงศ์พากเพียรเป็นอย่างยิ่ง และได้รับการกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา
จนต้องหลบภัยออกจากเมืองพร้อมด้วยพระราชชนนีร่อนเร่ไปตามบ้าน จนวัน
หนึ่งอรชุนได้ชนาการประลองยิงธนูได้นางเกราปที (กฤษณา) ชิตาท้าว
กรุบทแห่งเควันบัญชาปมาเป็นชายาของปานพหัง ๕ เมื่อทำพิธิสูญพรแล้ว
ท้าวธฤตราษฎร์ได้ให้คนมาอัญเชิญกษัตริย์ปานพหงส์มึงและได้แบ่งราช-
อาณาจักรกันทุรโยธน์ ในที่สุด ทุรโยธน์ได้กลั่นแกล้งให้ยุธิชรีลุ่มลงใน
การพนัน เล่นสกajanเสี่ยบ้านเสี่ยเมือง เสียราชสมบัติ เสียน้องและชายา
ให้ตกเป็นของทุรโยธน์ ซึ่งท้าวธฤตราษฎร์ได้มำไก่สีเหลืองให้เลิกแล้วคือกันแต่
ทุรโยธน์ขอพนันครั้งสุดท้ายถ้ายุธิชรีแพ้สกาก็จะต้องถูกเนรเทศออกไปเดิน
เป็นเวลา ๑๒ ปี และจะต้องช่อนดัวไม่ให้พากเพียรพนหนึ่งอีก ๑ ปี ถ้าหากถูก
พนหนึ่งจะต้องถูกเนรเทศต่อไปอีก ๑๒ ปี ซึ่งยุธิชรีก็แพ้สกากหนสุดท้ายนี้ เมื่อ
ถูกเนรเทศครบ ๑๓ ปีแล้ว ยุธิชรีก็ประกาศส่งความกับพากเพียร พร-
กฤษณาเข้าช่วยฝ่ายปานพหงส์มึง ให้อรชุน และให้กองทัพของพระองค์เข้า

ช่วยผู้ยุติธรรม กระบวนการที่ทุ่งก្នុកមេទា ดำเนินอยู่ 18 วัน ผู้ยุติธรรมได้รับชัยชนะคดีของนักเรียนผู้ยุติธรรมนักเรียนชายอยู่เกิดอ่อนกล้าด កษัตริย์ปานพะเพງ ได้ทรงอาณาจักรหงสาวดี แต่ไม่นานก็สละราชสมบัติและออกเดินทางไปสังฆา ความสันโดษ ซึ่งกษัตริย์ปานพะและเหลือล้มตายที่ล่องค์ก่องป่าในนั้น เหลือแต่ยุธិช្ជรูปซึ่งได้รับการเชิญขึ้นสู่สวรรค์หงษ์ทรงมีพระชนม์ชีพ และได้ถูกลองใจ โดยเทพยดาจนประจักษ์ถึงความดึงดีของยุธិช្ជรูปแล้วพระองค์ได้ประทับอยู่บนสวรรค์ดุจเดียวกับพระอนุชาและพระชายาที่ขึ้นไปรื่ออยู่แล้ว

นอกจากเรื่อง มหาภารตะแท้แล้ว ในมหาภารຍ์ยังมีเรื่องแทรกเป็นทำ弄โครงเรื่องย่ออย่างที่เรียกว่า อุปชาayan เช่น เรื่อง สวิตรี ซึ่งพระนางสุมเต็จพระนางกงกุณเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถอดอมาเป็นบทละครัวองรื่อง สวิตรี, หลังทรงถอดอมาเป็น พระนลดำหลง และ น.ม.ส. ทรงถอดเป็น พระนลดำฉันท์, ศกุนตลา ทรงถอดอมาเป็นบทละครัวเรื่อง ศกุนตลา และ เรื่อง กคุวทุคิตा ซึ่ง ร.ก. แสง มนวิฐุ แปลเป็นภาษาไทย ให้เข่าว่า ศรีมหุ-กคุวทุคิตา ซึ่งถือว่าเป็นตอนสำคัญที่สุดในมหาภารตะเป็นคำสั่งสอนของพระกฤษณะซึ่งเป็นอวตารปางที่ 8 ของพระวิษณุเป็นเจ้า หลักธรรมคำสอนของกคุวทุคิตามีที่มาจากการคัมภีร์อุปนิษัทซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์พระเวท ซึ่งเป็นที่เคารพของนักคิด นักศาสนา และนักปรัชญาทุกระบบ สำหรับเรื่องมหาภารตะแท้ๆ นั้น ได้รับการแปลเป็นไทยแล้ว 2 ฉบับ คือ ฉบับร้อยกรอง ย่อความเรื่อง สองความภารตะคำกลอนของ อ.น.ก. (พระยาอุปกิตศิลปสาร นิม กัญญาจนาชีวะ) และฉบับร้อยแก้วเรื่องมหาภารตะที่ ซึ่งหลวงบวรบรรหารรักษ์ (นิยม รักไทย) ถอดมาจากฉบับร้อยแก้วย่อความภาษาอังกฤษ ของ ราเชนทรสิงห์

ที่มาของเรื่อง

สัญลักษณ์ของนักประชัญญาต่างๆ ไว้โดยละเอียด⁽¹⁾ ซึ่งพ่อจะสรุปข้อสั้นนิษฐานต่างๆ ได้ดังนี้

1. เป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์ ที่ต้องการแสดงความเป็นไปของธรรมชาติ คือ ความส่วนตัว (พระราม) กับความมีด (ทศกัณฐ์) หรือกลางวันกับกลางคืน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจกรรม (สืด) เมื่อทศกัณฐ์ลักนางสีดาไป ประดุจดังความมีดเข้าครองสำราญให้การได้หัวนพีชพระราชนัฐยุชาติหยุดชะงักไป ต่อเมื่ออาทิตย์อุทัยในวันรุ่งขึ้น แสงสว่างก็ขึ้นได้ความมีดไป
2. เป็นเรื่องปรับปรุงคodicest แสดงความเป็นไปของธรรมชาติ คือ ความส่วนตัว (พระราม) กับความมีด (ทศกัณฐ์) หรือกลางวันกับกลางคืน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจกรรม (สืด) เมื่อทศกัณฐ์ลักนางสีดาไป ประดุจดังความมีดเข้าครองสำราญให้การได้หัวนพีชพระราชนัฐยุชาติหยุดชะงักไป ต่อเมื่ออาทิตย์อุทัยในวันรุ่งขึ้น แสงสว่างก็ขึ้นได้ความมีดไป
3. เป็นเรื่องจำลองมาจากคัมภีร์พระเวท
4. เป็นเรื่องประดิษฐ์คิดแต่งขึ้นประสมปนเปกันเรื่องในคัมภีร์ปรัมปรา
5. ได้เค้าเรื่องจากทศกัณฐ์ ซึ่งมีในคัมภีร์ชาดกเอกทศนิبات ในตอนนั้นเรื่องคือพระรามต้องไปบำเพ็ญพรตในป่าเป็นเวลา 12 ปี ส่วนเรื่องทศกัณฐ์ลักนางสีดา ได้เค้าเรื่องจาก Iliad มหากาพย์ของกรีก
6. เป็นนิยายพันเมืองดังเดิมของอินเดียที่เผยแพร่หลายมาเป็นเวลานาน ต่อมาวัฒนกิจจึงนำเอาเรื่องพระรามซึ่งเป็นนิทานทางอินเดียฝ่ายเหนือ มารวมเข้ากับเรื่องราพน์ ซึ่งเป็นนิทานอินเดียฝ่ายใต้ และเพิ่มเติมเรื่องหน้านานตาม

(1) เศรษฐ์ไกเกท, อุปกรณ์วรรณเกียรติ (พะนก บรรณาการ, 2515) หน้า 27-43

ลักษณะนับถือสิ่ง ซึ่งมีมาแต่โบราณกาล กวีผู้แต่งนำเอาเรื่องทั้ง 3 มาแต่งรวมเป็นเรื่องเดียว โดยหาเรื่องต่าง ๆ มาแทรกเพื่อเชื่อมต่อ กัน เรื่องที่นำมาแทรกเพื่อเชื่อมต่อ กันนี้จึงทำให้ร้ายละเอียดต่าง ๆ มีเนื้อความแตกต่างกันออกไปมากนัย กล่าวคือร้ายละเอียดเป็นที่รวมรวมคิดความเชื่อต่างๆ ปัจจุบันปัจจุบันปัจจุบันปัจจุบันปัจจุบัน

มูลเหตุการแต่ง

ในตอนต้นเรื่อง (พากย์) ได้กล่าวถึงดำเนินการแต่งไว้ว่า ຖາษีวาล-มิกได้นำเรื่องของพระรمانจากพระนาราธุษ หลังจากนั้น ຖາษีวาลมีกิจเดินทางไปพบพราวนคนหนึ่ง ยิงนกจะเรียนตัวผู้ตักลงมา cavity ที่กำลังอยู่กับคู่ของมัน ຖາษีวาลมีกิจเกิดความสลดใจอย่างยิ่ง ยิงกับสถาปราวนผู้นั้นออกมานเป็นโคลก มีข้อความว่า

นา นิชาท บุตรชัยวิจ ดุวน
อตุมา ศากุตีะ สมะ /
ยตุ เกรวายุจมิถุนาทุ เอกมุ
อาชิะ กามโมหิตม //

แปลความว่า “นิชาท พราวนเยอ เจ้าอย่าได้ถึงความมั่นคงแล้วเป็นเวลานานนี้ เพระได้พราภคุ่นกจะเรียนลงตัวหนึ่ง ชื่นหลงเพลินในภาค”⁽¹⁾ (เกรวายุจ แปลว่า นกจะเรียน)

ครั้นเดินทางต่อมา กิจได้ว่าไม่ควรไปสถาปราวนผู้นั้น ຖາษีวาลมีกิจบังเกิดความโกรนน์สกลัดกลุ่มมากในที่สุดพระพรหมก็มาปรากฏตัว และปลองโยนให้หายเสียใจ และชี้ให้เห็นว่า คำสาปของพระทุษนันท์แท้มีความหมายในทางสรรษสวัสดิ์พระนารายณ์ในการปราบยกษัตริย์

(1) เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

ມານີ້ຫາກ ປຸ່ງຄື່ງຈົ່າ ຕຸວນ
ອຕຸມາ ສາສຸວັດະ ສມາະ /
ຍດຸ ເຖິງຮາຍຸຈົມຊຸ້ນາຖຸ ເອກມູ
ອວທີະ ກາມໂມທິຕຸນ //

ແປລຄວາມວ່າ “ມານີ້ຫາກ ຂ້າແຕ່ພະວອງຄື່ງເປັນທີ່ປະກັບແໜ່ງພະລັກຂໍ້ມີ ພະວອງຄົ່ງ
ໄດ້ທຽງເຖິງຄວາມມັນຄົງແລ້ວເປັນເວລານານີ້ ເພຣວໄດ້ພຣາກຄູ່ຢັກໝົງລົງຕະນະນີ້ ທີ່
ຫລັງເພັນໃນການ”⁽¹⁾ (ເຖິງຮາຍຸຈົມຊຸ້ນາຖຸ ແປລອຸກົນຍໜີ່ວ່າຢັກໝົງ)

ແລ້ວພະພຣ໌ມໄດ້ແນະນໍາໃຫ້ວາລົມກິຈຈານເວົ້ອງ ຮາມຍົນະດ້ວຍກາພົຍໜີດ
ໃໝ່ທີ່ປະດີ່ຍົ້ວ້ຳ ໂດຍໄມ່ຕັ້ງໃຈ

ເວົ້ອງຕໍ່ານານການແຕ່ງຮາມຍົນະ ໃນພະວາຊີນິພົນຮົບໝ່ອເກີກຮາມເກີຍຮົ້າ
ກ່ລ່າວໄວ້ໄໝຕ່ຽງກັນຄື່ອງ ດຸງໆໆວາລົມກິທີ່ເຫັນພຣານຍິນກະເວົ້າຕາຍໄປຕັ້ງທີ່ແລ້ວ
ໄດ້ຍືນເສີ່ງນາງນກຮັ້ງໂອດຄຣວູຢູ່ຄູ່ຂອງຕຸນ ບັນເກີດຄວາມສັງເວົ້າໃຈຈຶ່ງໄດ້
ແສດງອາຮົມຜົນອອກມາເປັນວາຈາແລ້ວນີ້ກັ້ນໄດ້ວ່າ ດ້ວຍຄໍາທີ່ກ່ລ່າວອອກມານັ້ນດູເປັນ
ຄມະຈັນທີ່ໄໝແປລກກ່ວ່າຈັນທີ່ອື່ນ ຖ້າຈະໃຫ້ຂ້ອງຮັ້ງໄດ້ແລ້ວໂດຍທີ່ແບບຈັນທີ່
ນີ້ນັ້ນເກີດຂຶ້ນເພຣະຄວາມເສົ່າໃຈ (ໂສກ) ຈຶ່ງໃຫ້ນາມວ່າ “ໂຄສກ”⁽²⁾

ຮາມຍົນະ ແນ່ງອອກເບີນ 7 ກັ້ນໆ ແຕ່ສ່ວນທີ່ເຫື່ອວ່າລົມກິແຕ່ງຂຶ້ນມີ
ເພີ່ງ 5 ກັ້ນໆ ຄື່ອງ ກັ້ນໆທີ່ 2–6 ທີ່ໃນຕອນນັ້ນພະຮາມເບີນເພີ່ງວິຽນບຸຽນໃນ
ອຸດົມຄົດ ສ່ວນກັ້ນໆທີ່ 1 ແລະ ທີ່ 7 ມີຜູ້ແຕ່ງເພີ່ມເຕີມກາຍຫລັງ ເພື່ອແສດງໃຫ້ເຫັນ
ວ່າພະຮາມຄື່ອງ ພຣະນາຍົມວົວຕາວ ແລ້ວທີ່ມາຂອງພາລກັ້ນໆ ໂດຍມາກເບີນ
ຕໍ່ານານປັນປາຂອງພວກພຣ໌ມເຮັ່ນເດີຍກັນຄົມກົງປຸ່ງຮາມທີ່ ມຸ່ງຍົກໃຫ້ເຫັນວ່າ
ພຣ໌ມມີກີຍຣົດຍສະແລ່ຄວາມວິເສຍຍື່ງຂຶ້ນ ສ່ວນໃນອຸດຕຽກັ້ນໆທີ່ເວົ້ອງຮາພົນ ທີ່

(1) ເວົ້ອງເກີຍກັນ, ທັນ 7.

(2) ພຣະນາກສມເກົ່າພະຮາມກູງເກົ່າເຈົ້າຍຸ່່ຫວ້າ ມັອເກີກຮາມເກີຍຮົ້າ (ພຣະນກກ ກິລປາ-
ນກຣາຕາກາ, 2504) ທັນ 4

เก็บเอกสารจากดำเนินการและจากความนิยมของชาวทรายทำให้เด็มไปด้วยเรื่องราวอันประหลาด มหาศจรรย์ และเด็มไปด้วยคดีลักทรัพย์ในพื้นที่ ซึ่งพวกพราหมณ์เพิ่มเติมเข้าไปให้ รามายณะมีความวิเศษและพิสครัตังที่เป็นอยู่⁽¹⁾ รามายณะทั้ง 7 กัณฑ์คือ

1. พาลกัณฑ์ เป็นอวัณภากษาแสดงอุบัตรามายณะ ดำเนินเรื่องตั้งแต่กำเนิดโหรสหงຫลายของท้าวศรัณพะรำได้นางสีดา มีเรื่องแทรกต่าง ๆ มาก (เช่นเรื่องนางเมนะกาภัพะวิศวามิตรพะวิศวามิตรกับนางรัมภา กับเนตรคันธุฯ ฯลฯ)
2. อโยธยา กัณฑ์ พระวนต้องออกไปอยู่บ้าน ทศกัณฐ์ลักษณะสีดา เพราะนางศรูปน้ำเป็นต้นเหตุ
3. อรุณยกัณฑ์ พระวนพระลักษณ์ออกติดตามนางสีดา ปรบอสรุต่าง ๆ หลายต้น
4. กษิณินากัณฑ์ พระวนพระลักษณ์ถึงกรกษิณิน์ พนสุครีพหนุนาน ช่องยมเป็นข้ารับใช้ และหนุนานไปเฝ้านางสีดา
5. สุนทรกัณฑ์ อธิบายความงามของสีดา ราชวงศ์ของท้าวราพณ์หนุนานไปปลอมโยนนางสีดาและกลับมาพร้อมด้วยข่าวของนาง
6. บุทธกัณฑ์ ยกกว่ากัณฑ์อื่น ๆ กล่าวถึงการต่อสู้ระหว่างพะรำกับทศกัณฐ์ การต่อสู้สำคัญหลายตอนและแม่พะสำคัญ ๆ หลายคน จนประมาณได้สำเร็จ พะรำกลับไปปักครองบ้านเมืองได้ 1 หมื่นบี ทำพิธีอัศวเมธ 10 ครั้ง มีโภส 1000 องค์
7. อุดตรกัณฑ์ แสดงกำเนิดของตัวละครสำคัญในเรื่อง คือ ราพณ์ การเนรเทศสีดา และกำเนิดพระกุศพะรุพ

---

(1) อุปกรณ์รวมเกียรติ, หน้า 20-50

a) สเม็ชปุราณะ

ปุราณะ หรือ อัตถิหาสปุราณะเป็นวรรณคดีสันสกฤตประเททหนึ่ง เป็นเรื่องที่ว่าด้วยกำเนิดของโลกพุทธิกรรมต่าง ๆ ของเทวดา มนุษย์ และสัตว์ หงปวงเป็นเรื่องตำนานเก่าแก่ของอินเดีย ที่มีอิทธิพลมาจากมหาการะเป็นเครื่องซักชวนให้คนเลื่อมใสในพระเป็นเจ้าหงษาน อmurสิงห์ กวี โบราณผู้แต่งปaganุกรมสันสกฤตเล่นแรก ชื่อ อามรโกกษ ได้อ้างไว้ว่า ปุราณะที่สมบูรณ์จะต้องมีปัญจลักษณ์⁽¹⁾ คือ

1. สรุค หรือสรุค คือการสร้างโลก
2. ปฏิสรุค คือการล้างโลกแล้วสร้างใหม่
3. วัค คือกำเนิดของผู้เป็นเจ้าและเทวดา
4. นานวนุตร คือกลับหงษ์หลายของพระมนต្តผู้ให้กำเนิดมนุษย์ซึ่งมีอยู่ 14 อองค์
5. วัคนาจิตร คือเชื้อสายของกษัตริย์สุริยวงศ์และจันทรวงศ์

แต่จะหาปุราณะที่สมบูรณ์ครบทั้ง 5 ลักษณ์ได้ยากมาก ปุราณะเป็นหนังสือที่แต่งด้วยภาษาบ้านกับร้อยแก้ว ยาว 400,000 บท แบ่งเป็น 18 คัมภีร์ ถ้าแบ่งตามนิเกยได้ 3 นิเกย คือ

1. สาศดุกินนิกาย (ความเที่ยงธรรม) หรือไวชาณวนิเกย (นิเกยพรา-วิชณุ) มี 6 คัมภีร์ คือ วราหปุราณะ ปทุมปุราณะ วิษณุปุราณะ กคุวุ-ปุราณะ นารที่ย หรือ นากรปุราณะ และครุฑปุราณะ
2. ตามสุนินิกาย (โลกยังเป็นตน) หรือ ไศวนินิกาย (นิเกยพราศิวะ) มี 6 คัมภีร์ คือ อัค้นิ หรือ วาญปุราณะ ลิงคุปุราณะ สะกนทปุราณะ คุรุม-ปุราณะ นคุสัยปุราณะ และศิวปุราณะ

---

(1) เส่งเคิม หน้า 372.

๓. ราชสุนิกาย (โลกลังมีด) หรือพระมนต์กาย (นิกายพราหมณ์)
มี 6 คัมภีร์ คือ พระบุปผาณะ mgrกณเทยบุปผาณะ กวิชบุปผาณะ พระมหาไวรตุ-
บุปผาณะ ความบุปผาณะ และพระมหาบุปผาณะ

แต่ท่าน ประสาทศาสตร์ ประชญ์อินเดียได้แบ่งคัมภีร์ทั้ง 18 ออกเป็น
6 ช่วง ตามคุณค่าแทนที่จะให้เป็นไปตามเนื้อร่อง ⁽¹⁾

1. วรรณคดี : ครุบุปผาณ อกุนิบุปผาณ และ นา Rothbūปผาณ
2. : ปทุมบุปผาณ สกนธบุปผาณ และ กวิชยบุปผาณ
3. : พระบุปผาณ กควทบุปผาณ และ พระมหา-
ไวรตุบุปผาณ
4. ประวតิศาสตร์ : พระมหาบุปผาณ ศิวบุปผาณ และ วาสุบุปผาณ
5. ศาสนา : สิงคุบุปผาณะ ความ (ไศว) บุปผาณ และ
mgrกณเทยบุปผาณ
6. อาการ : วราหบุปผาณ ถูรบุปผาณ และมุชยบุปผาณ

เพาะแบ่งออกเป็น 2 แบบอย่างนี้ ปรากฏว่าซึ่งของคัมภีร์ไม่เหมือนกัน
ทั้งหมด และความยุ่งยากยังมีอยู่ในเรื่องอุปบุปผาณะ ซึ่งเป็นบุปผาณะเรื่องย่อย
ลงไปอีกด้วย บางตำราว่ามี 38 อุปบุปผาณะ บางตำราบอกว่ามีตั้ง 100 อุปบุปผาณะ

4. สันสกฤตแบบแผน

นอกไปจาก หนังสือที่เป็นบทสรเสริญเทพเจ้าและกล่าวถึงศาสตร์ต่าง ๆ
แล้ว ยังมีหนังสือวรรณคดีอีกประเภทหนึ่งที่มีเนื้อหา วิธีการแต่งเป็นวรรณคดี
อย่างแท้จริง กวีที่มีชื่อในสมัยนั้น เป็นที่รู้จักกันดีคือ กาลิกาส ซึ่งเป็นหนึ่ง
ใน นวัตตน ⁽²⁾ (dine gems) แห่งราชสำนักของพระเจ้าวิตกามาทิค์ แห่ง

(1) Ibid, p. 471

(2) นวัตตน ได้แก่ ธันวัตตน, ทษปัตตก, อมรสิงห, ศังกุ, เวกาสกัท, พัญกรป
กาลิกาส, วาราหนามพิริยะ, และ วรรูพ

ราชวงศ์คุปตะผลงานของการลิทາสมีเหลืออยู่ 7 เล่มคือ ศกุนตลา มาลวิกาคนมิตร และวิกรโนรัส แต่งเป็นนาฏกงหะร้อนกลางคร รษุ่วค และกุณารส์กวา แต่งเป็นกวายะ และที่แต่งเป็นบทลำนำ (lyric poetry) มี 2 เรื่องคือ เมพழูต และ ถดส์หาร ผู้นำในการเขียนบทลำนำแสดงความในใจ นอกจากการลิทາแล้วยังมีอีกห้านหนึ่ง คือ ชัยเทวะ ซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่างคริสตศตวรรษที่ 18 ผู้แต่ง คือ คงโภวินทะ (บทเพลงของคนเลี้ยงวัว) แต่งเป็นแบบครึ่งลำนำครึ่งบทกล蟋蟀 เป็นเรื่องของความรักของพระกฤษณะและนางราชา นอกจากนี้ยังมีเรื่องอื่น ๆ อีกเช่น กล่าววิลาศ เทศศิลป์เทศ และ นรมมาลว� ของ เกษมินทร์ และ หัสดสนเทศ และ โนนชูต ไม่ทราบว่าใครแต่งแต่เป็นแบบเมพழูต คือใจนึกให้อะไร ๆ เป็นทุกไปหาคนรัก

นอกจากกวายะ 2 เรื่องของกาลิทາ คือ รษุ่วค ซึ่งเป็นเรื่องการสืบราชสมบัติจากพระราชนู (ราม) ซึ่งเป็นเชื้อสายของพระวิศณุ และ กุณารส์กวา ซึ่งเป็นเรื่องกำเนิดของพระสกันธ์ เทพเจ้าแห่งการสังคրาม ยังมีมหากาพย์อีก 3 เรื่อง คือ กีรตารชุนีย์ เป็นเรื่องการบรรยายระหว่างพระคิริเวช แปลงเป็นคนป้ากับพระอรชุน ผู้แต่งคือ ภารวิเกวินสมัยเดียวกับกาลิทา ศีศุปลาวรรณ (การประหารศีศุปลา) เป็นตอนหนึ่งในมหาวรรณ กฤตยະ พานาภรุกข์มณีหนึ่งศีศุปลาสกุ่หมัน เมื่อศีศุปลาตามมาจึงถูกพระกฤษณะประหาร ผู้แต่งคือ นาจะ และมีเรื่อง ในชาหจิต เป็นเรื่องของพระนลผู้ครองกรุงนิษัท ผู้แต่งคือพระเจ้าศรีธรรมราษฎร์ ภษตติรย์อินเดีย ผู้ทรงเป็นมหาภิวัติ 5 เรื่องนี้ได้รับเรียกว่าเป็นบัญชีมหากาพย์ เป็นมหากาพย์ 5 เรื่อง ที่ยังใหม่กว่ากวายะอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน นอกจากบัญชีมหากาพย์แล้วยังมี ราวนวช (การสังหารราพาณี หรือศกันธ์) ผู้แต่ง คือ ภญภิ

นางกะหรือบุคลากรได้รับความนิยมมากในสมัยนี้ เชื่อกันว่า พระ
สันสกฤตมีกำเนิดมาจากการบวงสรวงพระวิษณุกฤษณะเมื่อประมาณ 1500-1600
ปีมาแล้ว นอกจากบทพระของกาลีกาสังท์ที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีเรื่องรัตน瓦ลี
ปริยทรศิกา และ นาคันธ์ ของพระเจ้าศรีธรรมราชน์ แห่งกรุง
กานะคุปต์ ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 7 และมีเรื่องมหาไวรจิต อุตตรรามจิต
และมาลติมาชวา ของ กวญชิ ใบสมัยเดียวกัน

นอกจากบทพระยังมีพุกนิทานต่างๆ ของอินเดีย อินเดียได้ชื่อว่า
เป็นเจ้าตำรับแห่งการเล่านิทานชั้นนิทาน นิทานที่รู้จักกันดีได้แก่ พฤหัสสกษา^ก
กฤษติสาร หรือป่า เบญจดันตระ เป็นต้น

นอกจากวรรณคดีสันสกฤตตามลักษณะนี้แล้ว ยังมีวรรณคดีที่
เขียนด้วยภาษาสันสกฤตของศาสนาเชิน ศาสนาพุทธ ที่นำเสนอในคือ ชาดกมาลา
ของ อารยะสูร กวีชาวพุทธนิกายมหายาน.

อิทธิพลวรรณคดีอินเดีย

ถึงได้กล่าวมาแล้วว่า อินเดียเป็นบ่อเกิดแห่งศิลปวัฒนธรรม และ
วรรณคดีที่ใหญ่และสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของทางตะวันออก เช่นเดียวกับ
ที่กรีกและโรมันเป็นศูนย์กลางและบ่อเกิดของศิลปกรรมของทางตะวันตก ก่อน
ที่พากอารยันจะเข้ามายังอินเดียนั้น อินเดียมีความเจริญมา ก่อน คือ เมื่อ
ประมาณ 4000 ปี มาแล้ว มีศูนย์กลางความเจริญอยู่ที่เมืองโมรันโคโร
และเมือง หารัปปา บ้านจุน้อยในประเทศปากีสถาน สถาปัตยกรรมแห่งน้ำ
สินธุ ซึ่งเรียกว่า อารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ การชุดคันพับซากปรักหักพังใน
บริเวณนี้ ทำให้เราได้รับความรู้และหลักฐานยืนยันในเรื่องความเจริญของ
อารยธรรมอินเดียย้อนหลังไปจากที่เคยเชื่อกันมาแล้วอีกหลายพันปี และได้
พบว่าอินเดียโบราณมีการติดต่อกันชนชาติอื่นๆ ไกลจากประเทศของตนไม่ใช่
น้อย ทางด้านตะวันตก มีหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ว่า อินเดียมีความ

สัมพันธ์และการติดต่อกันขายกับประเทศในตะวันออกกลาง ได้แก่ อาณาจักร เมโซโปเตเมีย สูเมเรีย เปอร์เซีย และ อิจิปต์ ซึ่งเป็นชาติที่มีอารยธรรมร่วมสมัยกันมาคงแตรก่อนที่พวกอารยันจะเข้ามามีอำนาจในดินแดนนี้ และในสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 3 ในสมัยพระเจ้าสอกมหาราช อินเดียได้มีความสัมพันธ์กับกรีกและโรมัน การรุกรานของพระเจ้าเล็กชานเดอร์มหาราชแห่งกรีกได้นำอาหริพลของกรีกromนมาทั้งไว้ให้แก่อินเดียด้วย ทางด้านตะวันออกอินเดียก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในบริเวณแหลมลากู อันได้แก่ พม่า เขมร จัมปा (ญวน) ชวา และ ไทย ความสัมพันธ์ของอินเดียกับชาติต่าง ๆ ในแหลมลากูนี้เป็นไปในทางที่ว่าอินเดียเป็นผู้เผยแพร่อิทธิพลอารยธรรมด้านต่าง ๆ ของตนให้แก่ชาติต่าง ๆ เหล่านี้ การติดต่อกันของอินเดียกับประเทศอื่น ๆ มีทั้งทางบกและทางทะเล เพราะมีหลักฐานว่าชาวอินเดียโบราณมีความสามารถต่อเรือเป็นพานะ เดินทางไกล ๆ ได้และบรรจุคนได้เป็นจำนวนมาก และมีความรู้ในการเดินเรืออย่างดี สาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ คงจะเนื่องมาจากการที่มี 2 ประการ คือ

1. มีการติดต่อกันขายสินค้าระหว่างประเทศอินเดียและอาณาจักรต่าง ๆ สินค้าที่สำคัญที่ชาวอินเดียต้องการจากดินแดนที่เรียกว่าสุวรรณภูมิ คือ ทอง เครื่องเทศ ไม้หอม และยางไม้หอม โดยเฉพาะทองเป็นที่ต้องการมากที่สุด หลักฐานยืนยันว่า “⁽¹⁾ การขาดพրพุทธรูปตามแบบศิลปกรรมราชี ซึ่งอาจมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 9 ที่ตำบลลงตึก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งน่าจะเป็นไปได้ว่าการติดต่อกันนี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ได้รับอิทธิพลภาษาและวรรณคดีอินดูตลอดจนลักษณะความเชื่อเรื่องเทพเจ้าของพราหมณ์และศาสนาต่าง ๆ

⁽¹⁾ นจ. สภัทรคิต คิสกุล, “สภาพการณ์ภาคอีเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อน พ.ศ. 1800” แหล่งงานประวัติศาสตร์เอกภารในราชก็,” 1 : 1 (มกราคม, 2510)

2. การเผยแพร่พุทธศาสนาในสมัยพระเจ้าโภกมหาราช มีกล่าวไว้ในคัมภีร์มหาธรรมสูตรที่ 12 ว่า เมื่อมีการสร้างศาสนสถานครั้งที่ 3 ประมาณ พ.ศ. 236 ในสมัยพระเจ้าโภกมหาราช โดยมีพระโมคคัลปุตระ-ติสสเถระเป็นประธาน พระเจ้าโภกมหาราชได้จัดส่งคณะพระธรรมทูต ออกไปประดิษฐาพระศาสนาในดินแดนต่าง ๆ ทั้งในอินเดียและต่างประเทศ (เพราะก่อนหน้านี้พุทธศาสนาแพร่หลายอยู่เฉพาะเขตอุ่นเม่น้ำคงคาและยมuna เท่านั้น) ในต่างประเทศ พระธรรมทูตไปถึงอพารานีสถาน ซึ่เรีย อิจิปต์ และประเทศกรีก แต่พุทธศาสนาที่แพร่ไปทางนั้นไม่ได้ตั้งสังฆมณฑลได้ เป็นนิกกัมเพนเท่ากับสายที่เผยแพร่มาทางตะวันออก เช่น ในจังหวัดสุวรรณภูมิ ซึ่งมีพระอุคตรธรรมและพระไสโนะธรรมเป็นราชทูต มีคณะสงฆ์เป็นนิกกัม ทำให้พระศาสนาสรุ่งเรืองสืบมาจนถูกวันนี้ ดินแดนสุวรรณภูมิที่วันนี้เรามี ทราบแน่ว่าหมายถึงดินแดนส่วนไหน เพราะไทยก็อ้างว่าอยู่ในประเทศไทย มองว่าก็อ้างว่าอยู่ในเมืองอยุธยา เช่นก็อ้างว่าอยู่ในประเทศไทย แต่ถึงจะเจาะจง ลงไม่ได้ว่าอยู่ตรงจุดไหน ก็นำจะพอกอนบุญมาได้ว่า เท็นจะเป็นดินแดนที่ เป็นประเทศไทย และประเทศไทยถือเป็นนี้ เพราะเรื่องกันว่า ศูนย์กลางของการ ประภาพศาสนาครั้งนี้ อยู่ที่จังหวัดนครปฐม ดังมีพระปฐมเจดีย์ ซึ่งเป็นเจดีย์ แบบคล้ายคลึงกับสหุปที่สายรุ้งประเทศไทยเดิม ซึ่งเป็นศิลปะโบราณเดิมในราษฎร เป็นเครื่องยืนยันอยู่ ดังนั้นเรื่องว่าความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนาระหว่าง ไทยและอินเดีย จึงมีนานกว่า 2000 ปีแล้ว ร่องรอยของอิทธิพลพุทธ- ศาสนาของอินเดียที่มีต่อดินแดนสุวรรณภูมิจะเห็นได้จากศิลปกรรม สถาปัตยกรรมโบราณในราษฎรที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทย เช่น ลาว ไทย ชวา 猛烈 อย่างชัดเจน

สำหรับวิธีการเผยแพร่องค์กรอันเดียวกันภาคอาเซียนนั้น เรา
อาจกล่าวได้ว่าในชั้นต้น พวกพ่อค้าชาวอินเดียคงเดินทางเข้ามา ก่อนโดยเข้ามา
คิดต่อกับชาวพื้นเมือง นานเข้าก็มีการตั้งหลักแหล่ง ที่อยู่อาศัยโกดังเก็บ
สินค้า ทั้งนี้ เพราะเหตุว่าในการเดินทางเรือโดยอาศัยสมรสมุนน์ จำต้อง^{จะ}
หยุดพักเพื่ออยู่ดูลมมรสุม กลับไปยังประเทศอินเดีย ต่อจากนั้นพ่อค้าชาว
อินเดียบางคนก็คงสมรสกับสตรีชาวพื้นเมือง ซึ่งอาจใช้เป็นสื่อเผยแพร่องค์กร
อินเดียได้เป็นอย่างดี และในการรับอิทธิพลอินเดียนี้ชาวพื้นเมืองก็คงต้อง^{จะ}
ใช้ภาษาอินเดีย เพื่อจะใช้เรียกถึงบางสิ่งที่ไม่มีอยู่ในภาษาของตนด้วย ดังเรา^{จะ}
จะพบว่าหากจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางวรรณคดีระหว่างไทยกับอินเดียว่ามี
มาตั้งแต่เมื่อไรก็ยากที่จะกำหนดให้แน่นอน เพราะหากหลักฐานไม่ได้ แต่ในสมัย
สุโขทัยเราคงจะได้มีความสัมพันธ์กับอินเดียมากแล้ว ถึงขนาดรับเอาภาษาบาลี
สนับสนุนมาใช้เขียนในวรรณคดีของไทย ดังปรากฏในหลักศิลปารักษ์พ่อขุน-
รามคำแหง และไตรภูมิกา ซึ่งพระมหาธรรมราชาลีให้ทรงพระราชนิพนธ์
คำนั้นสักการตัวยกภาษาบาลี เป็นต้น นอกจากนี้พวกพราหมณ์และพระภิกษุใน
พุทธศาสนาชาวอินเดียก็คงเดินทางออกมานั้ง บุคคล 2 จำพวกหลังนี้ ย่อม^{จะ}
เป็นบุคคลที่เหมาะสมที่สุดที่จะเผยแพร่องค์กรอันเดียวกันนี้สูงของอินเดีย และใน
ระยะนี้เกิดมีอาณาจักรต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลอินเดียขึ้นในภาคอาเซียน
อาณาจักรเหล่านี้อาจเกิดขึ้นด้วยเหตุ 3 ประการคือ

1. ชาวอินเดียตั้งตนเป็นหัวหน้าชาวพื้นเมือง และสมรสกับสตรีชาว
พื้นเมือง สักขะจะเข่นนี้มีตัวอย่างอยู่ในการตั้งอาณาจักรพุนัน โดยพระราหมณ์
ชาวอินเดียสมรสกับนางพญาพื้นเมือง พวกนี้เป็นพวกในวรณะพราหมณ์
เป็นส่วนใหญ่

2. หัวหน้าชาวพื้นเมืองตั้งตนเป็นกษัตริย์แบบอินเดีย โดยมีพระมหาณ์ ชาวอินเดียเป็นที่ปรึกษา ลักษณะเช่นนี้อาจสังเกตได้จากข้อความในศิลาจารึก ณ เกาะบอร์เนียวและเกาะชวา

3. พวากที่ไปตั้งบ้านเมือง ทำการค้า จนมีความมั่งคั่งและมีอำนาจขึ้น ซึ่งดังตอนเป็นใหญ่เห็นอีกชาวพื้นเมืองพวากนี้เป็นพวกราษฎร์แพศย์ (พ่อค้า)

การเผยแพร่องค์ภูมิปัญญาและศิลปะที่มีอยู่ต่อสืบต่อจากบรรพบุรุษ ของชาวยิว และเชิงสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ชาวอาเซียนคนนี้ที่เดินทางไปค้าขาย หรือเดินทางไปศึกษาดูประเพณีอื่นๆ แล้วกลับเข้ามาอยู่ยังประเทศไทยของตน พวากนี้อาจนำวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาเผยแพร่ได้ง่ายกว่าชาวอินเดียเอง อารยธรรมที่เผยแพร่เข้ามาในศตวรรษนี้ มีทั้งทางด้านศิลป์ต่างๆ ได้แก่ จิตรกรรม ปฏิมากรรม สถาปัตยกรรม และวรรณคดี กับทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนลัทธิศาสนา ความเชื่อและศาสตร์ต่างๆ ซึ่งบางอย่างรับเอามาทั้งดูน บางอย่างได้มีการผสมปนเปกันอารยธรรมพื้นเมือง

อิทธิพลของวรรณคดีอินเดียที่เผยแพร่ไปยังประเทศไทย ไม่ใช่แค่เรื่อง มีทั้งที่ได้รับการแปลไปเป็นภาษาต่างๆ โดยตรง หรือชาติต่างๆ นำเอา เค้าโครงเรื่องไปเปลี่ยนใหม่เป็นวรรณคดีของชาตินั้น ซึ่งบังพอดีก็ว่ามี เค้าเรื่องหรือบ่อกิกมาจากเรื่องโภของอินเดีย หรือเป็นเรื่องที่กว้างขึ้นเมือง ชาตินั้นแต่งขึ้น โดยได้รับความบันดาลจากความเชื่อ ลัทธิศาสนา หรือ วัฒนธรรมของอินเดียก็มี วรรณคดีของอินเดียที่มีอิทธิพลต่อวรรณคดี อินเดียในระยะหลังๆ แต่ที่อ่อนแ้อย่างมากคือชาติอื่นๆ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. วรรณคดีคลาสสิก

วรรณคดีคลาสสิกของอินเดียมีกำหนดมาจากการกัมภีร์พระเวท ซึ่งเป็น วรรณคดีที่เป็นลายลักษณ์อักษรชั้นแรกของอินเดีย เป็นกัมภีร์ที่รวมความ

รู้ความเชื่อถือประเพณีและศาสตร์ต่าง ๆ ของอินเดีย ซึ่งมีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวอินเดียโดยทั่วไป วรรณคดีรุ่นหลังได้รับแรงบันดาลจากคัมภีร์พระเวท ทั้งนั้น วรรณคดีคลาสสิกในที่นี้จะกล่าวถึงวรรณคดี 2 ประเภทคือ

1. มหากาพย์

2. บทละคร

1. มหากาพย์ (the great epic)

มหากาพย์ทั้งชื่ออย่างของอินเดียและของโลกมี 2 เรื่องคือ มหาการะ และรามายณะ ทั้งสองเรื่องเป็นวรรณคดีของพากไวศณพนิกาย คือ นับถือพระ Narayana เป็นเทพเจ้าสูงสุด เพราะมีเรื่อง Narayana ว่าตามมาเป็นพระกฤษณะ ซึ่งมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปุราณะ ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของคัมภีร์พระเวท

มหากาพย์ทั้งสองเรื่องนี้ ได้แพร่หลายไปในอาเซียนยามาในราชอาณาจักรทัศ-ศตวรรษที่ 10—11 ด้วยอิทธิพลของศาสนา Hinayana ถังเช่นในศิลปาริบุรุษแห่ง ในสมัยพระเจ้ายศวรมันที่ 1 (ค.ศ. 889—900) โหรสหงค์ของพระเจ้าอินทร์วรมัน แห่งอาณาจักรขอมได้เป็นหลักฐานทางประวัติวรรณคดีที่สำคัญที่แสดงให้เห็น ว่าขอมยุคนั้นได้รับอิทธิพลมหากาพย์ มหาการะ และ รามายณะ คัมภีร์ปุราณะ ศาสตร์ต่าง ๆ และนิยานนิทานเกี่ยวกับเทพเจ้าขันธุอย่างแพร่หลาย ⁽¹⁾ โดยเฉพาะเรื่องของพระศิวะ และ หรีวนเศ ซึ่งเป็นภาคผนวกของมหาการะ

รามายณะ

นิทานเรื่องพระรามเป็นเรื่องที่ท่องจำเล่าสืบกันพื้นในอินเดียมานานแล้ว และด้วยเหตุที่เล่าสืบกันมานานด้วยปากจึงมีการคิด巢เลื่อนแตกต่างกัน

(1) ดร. สิกข์ พินิจกุล. “วรรณกรรมขอมเกื้อประโยชน์”, วารสารมนุษยศาสตร์ 1. 3 (กรกฎาคม—กันยายน, 2513) หน้า 42-57.

ออกไปปีกากจนเมื่อปีรัตน์ 2000 ปีเศียรนี้ มีกิจกรรมนี้ชื่อวาระมีคิ ได้นำเรื่องพระราชนิรภัยเรียงร้อยกรองเป็นมหากาพย์เรียกว่ารามายณะฉบับวาระมีคิ และนับถือกันว่าเป็นคัมภีร์สักดิสิทธิ์ ทางศาสนาอินดู โดยเฉพาะพวกที่นับถือพระนารายณ์เป็นเทพเจ้าสูงสุด แต่เนื่องจากภาษาไทยมีกิแต่งไว้เป็นกาพย์ภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นภาษาของชนชั้นสูงดังนั้นคนสามัญได้ฟังแล้วก็คงไม่รู้รสหรือเข้าใจไม่ตลอดยิ่งคนต่างแคว้นในระยะหลังที่ไม่รู้จักภาษาสันสกฤต ยิ่งหมดโอกาสจะได้รู้สึกชัดของรามายณะ กว่ารุ่นหลังจึงต้องการจะให้เรื่องรามายณะของวาระมีคิเผยแพร่หลายไปในหมู่ประชาชนทั่วไปเพื่อจะได้รับผลบุญทั่วโลก จึงได้มีรามายณะฉบับภาษาพื้นเมืองของแต่ละแคว้นอีกมาก many แบบทุกภาษา ฉบับแปลภาษาพื้นเมืองที่เผยแพร่หลายคือ ฉบับภาษาอินเดียของคุลลิทาส กิจผู้ได้ชื่อว่า “วาระมีคิแห่งกุยุค” ได้แต่งวรรณคดีศาสนาและปรัชญาเป็นภาษาอินเดีย ในชื่อว่า รามจริตมานัส ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า “รามายณะฉบับอินเดียของคุลลิทาส” เป็นฉบับที่ชาวอินเดียภาคเหนือกว่า 90,000,000 คน นับถือเสมอคัมภีร์ในเบื้อง (1) นอกจากนี้ฉบับภาษาพื้นเมืองอีน ๆ อีก เช่น รามายณะภาษาออรรถมารศ ของศาสนาเชิน รามายณะเบงคลี ของกรีติวาส (มหิราพย์บลา) รามายณะภาษาทักษิรของแคว้นกัมมร และรามายณะฉบับภาคใต้เป็นภาษาทมิฬ ชื่อ มหาลิรัวณัน กิต และอีน ๆ

อย่างไรก็ตาม ชาวอินเดียก็ยังยกย่องว่า รามายณะฉบับวาระมีคิ เป็นอาทิกวาระ หรือมหากาพย์เรื่องแรกของอินเดีย เป็นวรรณคดีที่มีลิลาการใช้

(1) A.A. Macdonell, “Ramayana,” *Encyclopedia of Religion and Ethics* ed. by James Hastings, x (1921), 574. ตั้งถึงใน สมพร สิงห์ไก, ความอันทั้งที่ ระหว่างรามายณะของวาระมีคิ และรามเกียรติ พระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ ๑, วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บีการศึกษา ๑๕๑๖ หน้า ๑๐. ซึ่งกล่าวไปนี้ จะเรียกว่า “วิทยานิพนธ์”.

ถ้อยคำที่ไฟเรืองดงามสมบูรณ์ด้วยอุปมาอุปมัยและโวหารอันพิสดาร เนื้อหาสาระและกวีโวหารนี้เป็นเครื่องชักนำให้ร้ายณะแพร่หลายทั่วไปในอินเดียตลอดจนເອເຊຍَاຄเนໍຍແລະซຶກໂລກຕະວັນທີດົວຍ

ร้ายณะยังเป็นบ่อเกิดแหล่งสำคัญของวรรณคดีสันสุตมากมาย กวีรุ่นหลังหันยกເເຈາເຮືອງຮາວໃນร้ายณะໄປເຕັ່ງໃໝ່ໃນຮູບແບບຄໍາປະພັນຫຼຸດຕ່າງໆ⁽¹⁾ ຄືວ່າ

ເຮືອງປະເກທປຸງຮາວ ເຊັ່ນ ວິຊັ້ນປຸງຮາວ ອັນປຸງຮາວ ສັກນປຸງຮາວ ດຽວໜ້າປຸງຮາວ ອັດຍາມຮາຍະ ແລະ ອັກຸດຮາຍະ (ລືອວ່າເບີນຮາຍະ ຂັບທີ່ວິວມີກິຈຈາກໃຫ້ເຫັນວ່າອ່ານ)⁽²⁾

ເຮືອງແທຣກໃນມຫາກາຕະ ເຊັ່ນ ຮາໂນປາຂຍານ (ອູ້ໃນຈຸນບຣັພ) ນທວຣະມກຣມກາຮັດ ເຊັ່ນ ມຫາວິຈິຕ ແລະອຸດຕຽມຈິຕ ຊອງກວກູດ ໜຸ່ມານນາງຝາກຂອງທາໂນທຣົມສົຣ ພາລຮາຍະຂອງ ຮາຊເສຂຣ ປະສັນນຮາພວະ ຂອງຊ້າທේວະ ຖຸດອົງຄົດ ຂອງກວິສຸກັງ ອົກເສກນາງຝາກ ປະດິມາ-ນາງຝາກ ອຸນຸດຕາພວະຂອງ ກາສກົ້າ ອັກຸດທຣປັຜະຂອງມຫາເຫັນວິຊ້ຍ ຮາມຈິຕຂອງຍຸວຮາຊ ເບີນຕັ້ນ

ປະເກທຮ້ອຍແກ້ວປັນກາພຍ (ຈັນປູ້) ເຊັ່ນ ຮາຍະຈັນປູ້ ຂອງ ລັກໝະກົງ ແລະຮາຍະຈັນປູ້ອື່ນ ຈຸ່າ ຂອງທ້າວິທຣະກວິຈັນທີ ແລະກາສກົ້າ

ນອກຈາກຮາຍະແທ້ ຈຸ່າ ແລ້ວຢັ້ງມີວຽກຄົດທີ່ເກີດຂຶ້ນສົບເນື່ອງມາຈາກ ຮາຍະ ໄດ້ແກ່ ຕຸນເສປ (ເຄີນທີ່ເປົປາ ຂໍຢ່ານັ້ນ) ທີ່ ວິລເລື່ອມ ເຢນ໌ ຮອນິນສັນ ເບີຜູ້ຮັວນຮັວນ ແລະແຕ່ງເບີນກາຍາອັງຄຸຖາຈາກນິການໂບຮາດໃນຄົມກົງເກົ່າແກ້ຂອງ ພວາහນ໌ ຈາກເວື່ອງແທຣກໃນຮາຍະ ແລະຮັວນຮັວນທສຣເສົງຢູ່ຕ່າງໆ ຈາກ

(1) ສມພາ ສົງທີ່ໂຕ, ວິຫຍານິພັນຫຼຸດ, ທັນ 11.

(2) ເສົງຍ່ອໂກເຕກ–ນາຄະປະກົບ (ພະຍາອນຸມານຮາຊຮນ ແລະພະສາກປະເສົງ), ປະຊາມເຮືອງກະວະການ (ພຣະນກຣ: ນມມາຕາກ, 2516) ທັນ 7

คัมภีร์อุคเวท⁽¹⁾ รัชกาลที่ 6 ทรงแปลเป็นไทยจากต้นฉบับโคลงภาษาอังกฤษให้เข้าว่า พระศุนหเศบ/ และเรื่องพระวิศวามิตรและนางเมนาภา ได้กล่าวมาเป็นกำเนิดของบทละครเรื่อง ศกุนตลา ของ กัจิทาส และบรรพบุรุษของ กษัตริย์ป่าดทุในมหาการตะ

เหตุที่เรื่องพระรามได้รับความนิยมมากมายเช่นนี้ เนื่องมาจากหมายและ มีความสำคัญต่อชาวอินเดียด้วยประการต่าง ๆ เช่น ทางคันประวัติศาสตร์ นักประชัญญ์ผู้สนใจศึกษาเรียนรู้และหลายท่านมีความเห็นพ้องกันว่า เรื่อง รามายณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการสังครમณระหว่างชาติอารยันกับพวกราชวิทยา (dravidian) เมื่อรามายณะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับกิจการอันสำคัญของวิรชันของ ชาติในอดีตหากล่าวว่าคือเป็นบันทึกความมีชัยในการสังครमณของพวกราชยัน ชาวยืนคุ้งจึงนับถือว่าเป็นตำนานสำคัญของชาติที่เล่าสืบต่อกันมาด้วยความ ภาคภูมิใจ และเป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงความกล้าหาญของมนุษย์อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในทางศาสนา เดิมเรื่องรามายณะเป็นเพียงเรื่อง ราواของวิรบุรุษ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ต่อมาเมื่อเกิดการปฏิรูป ศาสนาพราหมณ์ให้กลายเป็นศาสนา Hindoo จึงเกิดการต่อเดิมเรื่องรามายณะ ให้พิสดารอออกไป รามายณะซึ่งแต่เดิมมีเพียง 5 กัณฑ์ ก็ได้รับการต่อเดิมให้ พิสดารขึ้น พระรามได้รับยกย่องให้กลายเป็นวิชัณุอวตาร รามายณะจึงกลาย เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของพวกรัตนากายไวชนพไป เพราะเหตุนี้จึงถือว่า รามายณะประกอบด้วยคุณวิเศษนานาประการ ดังนี้ขอความปราภูมย์ใน รามายณะกัณฑ์ที่ 6 (ยุทธภัณฑ์) บทที่ 130 และห้ายกัณฑ์ที่ 7 (อุดตรภัณฑ์) บทที่ 111 ⁽²⁾

(1) พระบาทสมเด็จพระนัมเกล้าเจ้าอยู่หัว “กรานดา” ศูนหเศบ, (พระนักร: กรุงสก, 2504) หน้า 8

(2) สมพร สิงห์โก, วิทยานิพนธ์, หน้า 11.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงแสดงไว้ในพระราชพิธีบ่อเกตุราบที่ว่าดังนี้

“ในที่สุดแห่งยุทธภัณฑ์นี้ จึงมีคำแสดงคุณแห่งคัมภีร์รวมรายละเอียดว่ามีคุณวิเศษต่าง ๆ ให้ได้ฟังแล้วก็ล้างบาปได้ และประทานสิ่งใดก็จะได้สมปรารถนา จะเจริญด้วยอายุ วรรณ ศุข พล และเมื่อลงทะเบียนไปแล้วจะได้สู่พรหมโลก”⁽¹⁾

“วรรณค์ที่สุดแห่งอุตรภัณฑ์มีแสดงคุณวิเศษแห่งหนังสือรวมรายละเอียด วรรณค์ที่สุดแห่งยุทธภัณฑ์ มีกำหนดว่าหมายจะนี้ให้ใช้สวดในพิธีศรัทธาพรต เพื่อล้างบาปของผู้ตาย ส่วนคุณที่มีแก่นบุญยั่นน์ บรรยายไว้อย่างพิสดาร คือ ‘อ่านแม้แต่โคลกเดียว ผู้ที่ไม่มีลูกก็จะได้ลูก ผู้ที่ไม่มีทรัพย์ก็จะได้ทรัพย์ จะพ้นบาปกรรมบรรดาที่ได้ทำมาแล้วทุก ๆ วัน’ มีกำหนดว่า ผู้สวดรวมรายละเอียด ควรได้รับเสื้อผ้า โโค และทองเป็นหักมิล่า กับมีแสดงผลที่ผู้อ่านร่วมรายจะได้รับ คือ ประการ 1 ‘จะบันดาลให้มีอายุยืน เป็นที่นับถือในโลกนี้และโลกหน้า ตลอดถึงสุก豁าน’ อีกประการ 1 ว่า “ผู้ใดอ่านเวลาเช้าก็ตี กลางวันก็ตี เย็นก็ตี จะหาความเห็นเด่นอยู่ได้”⁽²⁾

นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในฐานะเป็นกาพย์สอนศิลธรรมจารรายา (didactic poem) ด้วย ตัวละครเอกในเรื่องจะเป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ได้รับการยกย่อง และธรรมที่ปรากฏในเรื่อง คือ “ธรรมย่อนชนนะธรรม” ย้อนแสดงว่าเป็นเครื่องจารโลงสันติสุขในสังคม

ด้วยเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมทำให้ร่วมรายละเอียดมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของชาวอินเดียอย่างแน่นเพ็นมาก ทำให้ร่วมรายละเอียดเป็นหากายที่ยืนอยู่คู่

(1) บ่อเกตุราบที่ว่าดังนี้, หน้า 99

(2) เรื่องเกียกัน, หน้า 163

ໂຄສມດັ່ງຄໍາພຣະພຣມຊົ່ງປະການແກ່ວາສົມືກີໃນຄອນດັນກົມທີ່ 1 ວ່າ
ຕຣາບໄດ້ທີ່ສ້າຍນ້ຳຢັ້ງໄຫລ ແລະ ຖູເຂາຍັ້ງຕົ້ງອູ່ບຸນພື້ນພິພອັນມັນຄົນນີ້ ຕ່ານບັນນີ້
ຮ້າມຍະນະກົງອູ່ຄູ່ໂຄກ ⁽¹⁾

ໃນສັນຍາຮ້າງຄົນປະ ແລະ ບັນສະວະ ມີໜ້າວິນເດີຍເດີນທາງມາຕັ້ງດືນຮຽນ
ແລະ ດັກ້າຂ້າຍໃນດິນແຄນໄກຊັ້ນເຄີຍທາງຕະວັນອອກຂອງອິນເຕີຍ ຄື່ອ ເບັນກອລ ກລິງ-
ຄຣາງງຽບ ເປັນສ່ວນໃໝ່ ເຊື່ອວ່າຈ້າວິນເດີຍພວກນີ້ ໄດ້ນໍາເຂົາສາສນາ ກາຍາແລະ
ວັພນຮຽນ ຕົດອຸຈນວຽວຮັບຄົດຂອງຄົນນາເພຍແພວ່ ໃນຄຣາວເດີຍວັກນັດ້ວຍ

ເຮືອງຮ້າມຍະນະຂອງອິນເດີຍກີ່ໄດ້ມາມີອົບທີ່ພລຕ່ອນທານພຣະຮານຈັນນັ້ນດ້າງ ຈຸ
ຂອງປະປະເທດໃນແຫຼມນຳລູ້ຖົງເຊັ່ນ ຮ້າມຍະນະຂອງຈວາກີ່ເວີກວ່າ ສຽກການທ
ຮ້າມຍະນະຈັນລູ້ ທີ່ຈັນນີ້ ຂຶ້ນນັ້ນ ຈັນນັ້ນ ທີ່ສອງໄມ້ມີ້ຂ້ອ ຄອກເຕົວໆພອນ ວິລເລີຍນ ສຸດຸເຕົວໆໄຢນ ໄດ້ແປລແລະຮັບຮຽນ
ເບີນກາຍາເຍ່ອມນັ້ນ ຈັນນັ້ນສໍານ ເບີນນິຍາຍັ້ນວ້ອງຂ່າຍເວົ້ອງເສີກາຂອງເຮົາເວີກວ່າ
ສຽງຮານ ທັ້ງສ່ວນເຄີ່ມື້ນີ້ເອົາຄວາມມິດເພື່ອຍັນກັນໄປ ນອກຈາກນີ້ຢັ້ງມີຮາມເກີຍຮົດຈັນນັ້ນ
ຂອງສາວ (ພຣະຮານໜາກ) ຮາມເກີຍຮົດຂອງເບົນນັ້ນ (ຮ້າມແກ) ແລະ ຮາມເກີຍຮົດ
ຂອງພໍາວ່າ Dr. Maung Htin Aung ອ້າງໄວ້ໃນໜັງສື້ອ Burmese Drama
ວ່າໄດ້ນັກທອນນາຈາກໄທ ⁽³⁾ ແລະ ກ່າວວ່າວ່າຄົນໄທຍັນນັ້ນຄົວເວົ້ອງຮາມເກີຍຮົດເບີນ

(1) Valmiki, *The Ramayana of Valmiki*, trans. by R.T.H. griffith I,p.23
“As long as in this firm-set land
The stream shall flow, the mountain stand
So long throughout the world, be sure.
The great Ramayana shall endure”

ອ້າງເດີນໃນ ວິຊານິຫນ້, ທັນ 117.

(2) ເສ්ථිරໂກເທກ—ນາກະປະທຶນ, ປະຊາທິປະໄຕ ພຣະມະນູນເຊື່ອງພຣະຮານ ແລະ ມັງກີດອາກວຽວພົດ
(ພຣະນກ: ນະບາຍາກາ, 2516) ທັນ 75.

(3) ນາຍກີ່ ອູ່ໄພຮົດ, “ເລົາເວົ້ອງໜັງສໍ້ຮາມເກີຍຮົດ,” ນາກະກຽມເກີຍຮົດພຣະຮານ-
ນັກນົກມເຫຼືອພຣະເຫຼົກກຽມນຸ້ວ່ ແລະ ເລົາເວົ້ອງໜັງສໍ້ຮາມເກີຍຮົດ (ພຣະນກ: ຖຸກຸສກາ,
2506) ທັນ 153

ชาดก ชั่งครองกับลักษณะเรื่องราวและทางภาคอิสาน เช่น ในรามเกียรติของเขมรมีกล่าวว่า

“พระรามมีนามว่า รามากิโรมบรมจักรพวรรณครีศูล คือองค์นารายณ์
เป็นเชื้อชาติพุทธาง្គរ”

ทางอิสานถึงกับเชื่อกันว่า เรื่องพระรามนี้เป็นชาดกเรื่องหนึ่งในพุทธศาสนา ประชาชนนิยมพึ่งเช่นเดียวกับเทคโนโลยีที่มีความสันติชาดก และกิจกรรมเเมรน้ำเอาไปแสดงธรรมเรียกว่า “พระรามชาดก” (1) มีข้อความพิสดารมาก คดิความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นอวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์ ก็มีปรากฏอยู่ในพระราชนิพนธ์ ลิลิตนารายณ์สินบ้าง ของพระสมเด็จพระมหาภูมิเกล้าเจ้าอยู่หัวกล่าวถึงพระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพระพุทธเจ้าในปางที่ 9 เรียกว่า พุทธาหาร ความเชื่อในเรื่องนี้ ดูเหมือนมีอยู่ทั่วไปในแหล่งอินโดจีน (2)

คนไทยรู้จักเรื่องรามายณะดีกว่ามหากาครະ และรู้จักมาเป็นเวลานาน อายุน้อยในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพระมีนิรవัศสีดา ซึ่งเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นโดยเอาเนื้อเรื่องมาจากรามเกียรติตอนสี่ดูกฤศกันธ์ลักษณะวีรบุรุษ พระรามพระลักษณ์ต้องติดตามหา นิรวัศสีดาเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายขนาดที่หนังสือ จินดาณี ได้นำเอาไปเป็นตัวอย่างคำประพันธ์ในหนังสือเล่มนั้น เรื่องพระรามที่เข้ามาในไทยก็เช่นเดียวกับพระรามของ ลาว เขมร ชาวดิน

---

(1) ให้เก้ามจากพระรามฉบับลาว พะสารประเสริฐ และหลวงศรีอมรญาณ ให้ถือความมาจากหนังสือเทกโนของหลวงศรีอมรญาณ เนื้อเรื่องเริ่มทั้งหมดนั้นเป็นภาษาไทยถิ่นคุ้มราก ซึ่งเป็นทันบราพบุรุษของนนทบุรีทั้งหมด รวมทั้งพระราม พระลักษณ์ กั้วย ขาดนันก์ค่านันเรื่องเหมือนรามเกียรติของไทย คือ พญารามพนาสารซึ่งไม่ยังสักไป พระรามพระลักษณ์กามไป ท้องทำทรงครามกันจนไก่นางกลับคืนมา และกลับมาหัวของราชย์

(2) เล่มเดียวกัน, หน้า 152.

มถาย คือไม่ได้แปลจากต้นฉบับของวารสารมีกิมาโดยตรง แต่วิธีการที่รับเข้ามา
นั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงคิดว่าเรื่องที่มาของรามเกียรต์
เป็นพระองค์แรก ทรงอธิบายไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ว่า “รามเกียรต์
ไว้ดังนี้

“เรื่องพระรามอวตารนั้น ต้องเข้าใจว่าพระรามเขาเห็นเป็นเรื่องสำคัญ
ไม่ผิดอะไรกับความรู้สึกของชาวเราในส่วนพระเวสสันดร เพาะฉะนั้น
พระมหาชนกทุกคนที่เข้ามายังเมืองเราคงจะเรื่องพระรามได้อย่างแม่นยำดังอยู่ในใจ
และคงจะเล่าได้โดยพิสดารและละเอียดลออเท่าที่เรา ๆ เล่าเรื่องพระเวสสันดร
นั้น ส่วนหนังสือที่เป็นต้นคำหรับนั้นบางทีก็อาจจะมีมาแต่ร้ายณะฉบับ
สันสกฤตกับวิชณุปุราณะเท่านั้นก็ได้ แต่เมื่อเล่าเรื่องพระรามอวตารให้ไทย
เราฟังนั้นพระหมั่นคงเล่าไปตามที่จำได้ขึ้นใจ และถ้าจะถามว่าตอนใดออกจาก
หนังสือเล่มใดก็น่าจะให้การไม่ถูกด้วยซ้ำ” (1)

ข้อความข้างต้นนี้ ให้เห็นว่า รามเกียรต์ของเราย่ออมพิดแยกจาก
ร้ายณะ เพราะมิได้วันมาด้วยวิธีการแปล หากได้มาจาก การเล่าชี้งผู้เล่า
นำเรื่องจากแหล่งต่าง ๆ มาผสมกัน ชี้งรัชกาลที่ 6 ทรงสันนิษฐานว่าที่มาของ
เรื่องรามเกียรต์นั้นมีอย่างน้อย 3 แหล่ง คือ

1. ร้ายณะฉบับองค์นิกาย ซึ่งเป็นของแคว้นของคราษฎร์ (เบงกอล)
2. จากวิชณุปุราณะ ได้แก่ข้อความเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ
3. จากหนุมานนาภี ก ได้แก่บรรดาเรื่องความเก่งกาจของหนุมาน
นอกจากนี้ยังมีจากที่อื่น ๆ อีกมาก ซึ่งจะศึกษาเพิ่มเติมได้จากหนังสือ^{อุปกรณ์} รามเกียรต์, ชุ่มนุ่มเรื่องพระราม ภาคที่ 1 และภาคที่ 2, ซึ่ง
เสรียร์โภเศต—นาคประทีป ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องร้ายณะฉบับต่าง ๆ ที่

(1) มือเก็บรัมเกียรต์, หน้า 208.

ปรากฏอยู่ในกลุ่มประเทศเชี่ยวคาดเนย และเรื่องพระราม พระนิพนธ์ของ
พระ wang' เcro กรมหมื่นพิทัยลากพฤฒิยากร

ถ้านำเรื่องรามเกียรติของไทยไปเทียบกับนิทานพระรามฉบับต่างๆ จะเห็น
ว่าคล้ายกับร้ายนะของอินเดียภาคใต้และภาคตะวันออกอยู่บ้าง เช่น
ร้ายนะของทมิฬ ร้ายนะฉบับเบงกอล บางตอนก็คล้ายกับเรื่องพระราม
ของชาวที่เรียกว่า ศรีทักษิณ ทำให้คิดว่าเรื่องพระรามที่มาจากการอินเดีย
ภาคใต้ หรือภาคตะวันออก ก็จะเข้ามาในไทยโดยผ่านทางชwarm แต่
เรื่องพระรามคงจะไม่ได้เข้ามาในคราวเดียว ระยะเวลานานนับร้อย ๆ ปีคงจะ
ทำให้เรื่องพระรามหลายภราดร์ที่แพร่หลายอยู่ร่วมเป็นเรื่องเดียวกัน และกวี
นำเอามาแต่งเป็นเรื่องรามเกียรติของไทย จึงมีเกร็ดบางตอนเหมือนฉบับนั้น
บ้างฉบับนี้บ้าง และที่ยังหาฉบับคล้ายไม่ได้ก็มี

เรื่องพระรามของไทยมีอยู่มากหมายหลายฉบับ ทั้งที่เป็นเรื่องรามเกียรติ
โดยตรง หรือเป็นเรื่องที่นำเอาตัวละครสำคัญในเรื่องมาแต่งขึ้นใหม่ แบ่งออก
เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

ประเภทนาฏกรรม ได้แก่ บกละครเรื่องรามเกียรติสมัยอยุธยา ที่ขอสมุด
แห่งชาติร่วมรักษาไว้บางตอน รามเกียรติคำพาภัย (สมัยอยุธยา) ราม-
เกียรติคำจันทร์ (สมัยอยุธยา) และพระราชนิพนธ์รามเกียรติฉบับต่างๆ
ได้แก่ รามเกียรติบกละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 รามเกียรติบกละคร
พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 บทพาภัยในรัชกาลที่ 2 บกละครพระราชนิพนธ์
ในรัชกาลที่ 4 บทอังและบทพาภัยพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 (ซึ่งทรง
แปลจากภาษาอังกฤษฉบับคำเปล Großes Werk ของวัลเมกีโดยตรง เช่นชุดนารายณ์ปราบ
หนทุก ชุดรามสูร เมฆลา เป็นต้น

พระเกทภากษิต ได้แก่ โคลงพาราสีสอนน้อง โคลงทรงครดสอนพระรำ
พระเกทนิราศ ได้แก่นิราศสีดา (ราชานิราศป่าจันท์)
พระเกทหชนิษายาพ ได้แก่ โครงรำเกียรติที่ Jarvis ตามระเบียงวัด
พระแก้ว

พระเกทหนังสืออ่าน ได้แก่ อิลราชคำจันท์ ของพระยาครีสุนทรโวหาร
(ผัน สาลักษณ์) นำมจากตอนอุดตรกันท์ พระรำเป็นผู้เล่าในพิธีปล่อย
ม้าอุปการ

พระเกทชาดก ได้แก่ ทศรัฐชาดก พระรำชาดก
นอกจากหนังสือที่เกี่ยวกับรำนายณะและรำเกียรติ โดยตรงแล้ว
วรรณคดีเรื่องอื่น ๆ นิยมอ้างอิงถึงรำเกียรติและรำนายณะอีกมาก ซึ่งแสดง
ถึงว่าคนไทยรู้เรื่องรำนายณะมาเป็นอย่างดีก่อนที่จะมีการร่วบรวมเขียนเป็น
เรื่องราวเช่น จากบทละครครั้งกรุงเก่า เรื่องนางมโนธรรม ตอนโหรทำนาย
นางมโนธรรม ว่าดังนี้

“O แหงต้อง พระฤทธิ์แก่ใจนา พบนางสีดา คุณคืออยู่ในผอบท้อง
ต้องฟ่นต้องพ้า หน้าตาภิเศรหามมอง คุณคืออยู่ในผอบท้อง ฤทธิ์เชอพามาเลี้ยงไว้

“O แหงต้อง ถูกที่นางสำมนักชา ชั้นหน้าชี้ดา พระรำตัดดิน สิน
มือเสีย...”

จาก กำศรัวศรีบราษฎร์ เช่น

“รามาธิราชไช้	พานร
โถกนสมุทรอยาม	ย่านพ้า
ของตนเปล่งศิลป์ศร	ผลัญญารพณ์
ไครอาจามาขวางหน้า	ก่ายกอง”

จาก ทวารศมาส เช่น

“ปางบุตรนคเรศไก้	ทศรา
จากสีดาเดียวลี—	ถ้าแล้ว
ยังคืนสูเสาวคต	อุพราช
ถาอนุชน้อแกลัว	คลาสไกล”

นอกจากนี้ยังมีใน บทละครเรื่องสังข์ทองครั้งกรุงเก่าในลิลิตโองการ แห่งน้ำ, โคลงนิราศนครสรรค์, โคลงนิราศพระบาท, ยานพ่าย, บุณโภavaทคำจันท์, กາพຍ์ห่อโคลงนิราศพระบาท, โคลงนิราศพระยา-ตรัง, นิราศสมเด็จกรมพระยาเดชาดิศรแสดงจไปทพเวียงจันทน์, โครงนิราศฉะเชิงเทราฯ ลฯ

อีชิพลทางวรรณคดีนี้ นอกจากจะปราภ្យອอกมาในรูปของวรรณคดีที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ยังปราภ្យในลักษณะของวรรณคดีปากเปล่า หรือวรรณคดีมุขป่า (Oral Literature) ได้แก่ นิทานชาวบ้าน (folktale) เช่น เรื่องท้าวอกขนนาด ตำนานการสร้างเมืองลพบุรี และประวัติสถานที่ต่าง ๆ เช่น เข้าสรรพยา บึงสรรพยา เข้าสมอคุณ บึงพระราม ห้วยสุครีพ ถ้ำพระราม เป็นต้น

ส่วนเรื่องรามายณะที่เผยแพร่ทางตะวันตก เป็นเรื่องของการแปลไปภาษาอังกฤษโดยตรง ไม่ได้นำค้าโครงไปดัดแปลงอย่างที่ปราภ្យในชาติ ตะวันออก ผู้แปลรามายณะฉบับวัฒนีกิมหลายท่าน ทั้งเป็นชาวอินเดียและชาวต่างประเทศ ได้แก่ Hari Prasad Shastri, R.T.N. Griffith, Gorressio, Sir Monier M. Williams ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีผู้คนคว้าเกี้ยวกันเรื่องรามายณะ อีกมากมาย เช่น A.B. Keith, A.A. Macdonell, Winternitz เป็นต้น

ได้มีนักประชวตของไทยหลายท่าน (1) ทำการค้นคว้าเรื่องที่มาของร้ายและนิทานพะรำมที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยต่างๆ ทางເອເຊີຍາຄແນຍและได้พบว่าเรื่องพะรำมฉบับต่างๆ ที่ปรากฏอยู่มีเนื้อความไม่ตรงกันเลยและเห็นได้ชัดเจนว่า�ิทานพะรำมของชาติต่างๆ ไม่ได้มีที่มาจากการร้ายและฉบับของวัลเม็กโดยตรง พระวรรณศรีเชอ กรมหมื่นพิทักษลาภฤทธิ์การทรงสันนิษฐาน “ทางเดินของเรื่องพะรำมมายังเมืองไทย” ในหนังสือ เรื่องพะรำม⁽²⁾ โดยอ้างหลักฐานของดร. สตุ๊ตเตอร์ไซม ประชวตทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ชาววิลลันดไว้ว่า

“นิทานพะรำมที่เผยแพร่หลายอยู่ในอินโดเนเซีย ชวา 猛烈 ไชนา โดยมากเห็นจะไม่ได้มาจากร้ายและของวัลเม็ก หากมีต้นตออันเก่ากว่านี้ขึ้นไป ท่านต้องเตือนอ้างพยาน ภานุนิทานพะรำมที่เทวสถานปรามบานานในชวา⁽³⁾ เมื่อปรากฏความเช่นนี้ ข้าพเจ้ายังแนะนำมากขึ้นว่า นิทานพะรำมของไทยมิได้มาจากร้ายและของวัลเม็กโดยตรง คงแต่นั้นมาจนบัดนี้ เวลา ก็ล่วงมาอีกนานนี ข้าพเจ้าก็ยังไม่เห็นเหตุที่จะเปลี่ยนความคิดอันนั้น⁽⁴⁾

(1) อ่านเพิ่มเติม

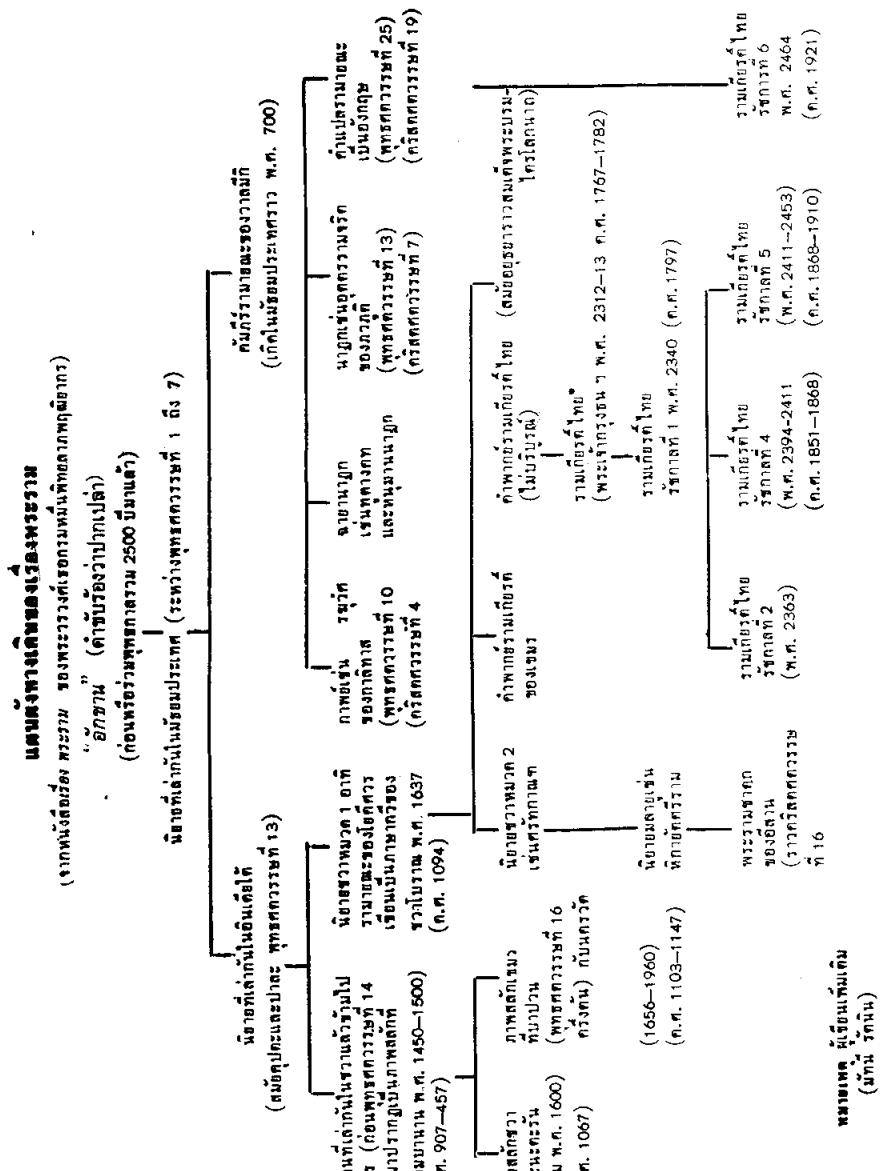
1. พระบาทสมเด็จพระบรม琰ถุภากล้าชื่อสุหัว, มือเกตุรวมเกียรติ (พระนคร : ศิลปะบรรณาการ, 2509)
  2. พระวรรณศรีเชอ กรมหมื่นพิทักษลาภฤทธิ์, เรื่องพะรำม, (พระนคร : หอสมุดแห่งชาติ, 2514)
  3. เสถีร์ไกเศศและนาคประทีป, ประชุมเรื่องพะรำม และแบ่งคิดจากวรรณคดี (พระนคร : บรรณาการ, 2516)
  4. เสถีร์ไกเศศ อุบลรัตน์รวมเกียรติ (พระนคร : บรรณาการ, 2515)
- (2) เรื่องพะรำม, หน้า 93-6.
- (3) วิหาร ปราสาทบานาน หรือ หราหណพนม อยู่ในเมืองข้อคบหาครัวค้า ในช่วงกลางสันนิษฐานว่าสร้างราว พ.ศ. 1450-1500 (คริสศตวรรษที่ 9-10) ในสมัยคริสต์
- (4) เรื่องพะรำม, หน้า 94-95

ประชญ์ทางตะวันออกส่วนใหญ่ถึงความเห็นเป็นขบุคและว่า มหาภาร์ต
ร้ายจะฉบับสันสกฤตของวามมิกิซึ่งประพันธ์ขึ้นในราชวิสสศตวรรษที่ 2 หรือ
พ.ศ. 700 นั้น มิใช่ร้ายจะฉบับแรก หรือเป็นฉบับที่มีอิทธิพลมากที่สุด
ในเอเชียอาคเนย์⁽¹⁾

ส่วนเรื่องพระรามจะมีบ่อเกิดมาจากไหน มีที่มาอย่างไร พระวรรณค์-
เชอ กรมหมื่นพิทยาลักษณ์มีการ ทรงวิเคราะห์ทางเดินของนิทานเรื่อง
พระรามเอาไว้ เป็น 2 ทาง คือ ทางหนึ่งมาจากนิทานเรื่องพระราม ที่เล่า
กันในเอเชียใต้ สมัย คุปตะ และ ปะละ ราพุทธศตวรรษที่ 13 ซึ่งได้
แพร่หลายมาทางขวา จากขวาแยกออกเป็น 2 สาย คือ สายหนึ่งไปยังเขมร
อีกสายหนึ่งไปทางมลายู ลาว ไทย พม่า ส่วนอีกทางหนึ่งมาจากนิทาน
ของวามมิกิ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพย์และนาฏกถาฉบับอื่น ๆ ในอินเดียแต่พุทธ-
ศตวรรษที่ 10—13 และที่แปลออกเป็นภาษาตัวตนตกลิ่นพุทธศตวรรษที่ 25 ซึ่ง
เป็นที่มาของรามเกียรติรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2464) ทรงแปลจากต้นฉบับภาษา
อังกฤษ และทรงร่างแผนผังทางเดินของเรื่องพระรามเอาไว้ ดังปรากฏในหน้า
ต่อไปนี้

---

(1) นักนี รักนิน, รวมขยะเบรียบเกี่ยวกับทางวรรณคดี ภาค 1 วรรณคดีวรรณคดี 2:2
(พุทธศตวรรษ 2515—พ.ศ. 2516), 111.

ข้ออ้างว่า “วิจารณ์นี้สมด้วยเหตุผล ดังเช่นที่รอกีเดค์ได้ค้นคว้าไว้อย่างละเอียด”⁽¹⁾ แล้วว่า เรื่องพระรามนี้เดิมเป็นนิทานเก่าแก่ที่เป็นที่รู้กันดีในอินเดีย ดังมีผู้นำมาแต่งเป็นเรื่องที่สรรคชาดก ต่อมาถูกเขียนลงมาในภาษาไทย ให้ดำเนินเรื่องนิทานพระราม ทางฝ่ายเหนือมาร่วมกับเรื่องราพน์ นิทานทางฝ่ายใต้ เรื่องราพน์ผู้นำเพ็ญดูจะเป็นได้รับพรให้มีฤทธิ์เดชยิ่งใหญ่เป็นนิทานปั้มปراของพุกกราวิท ดังปรากฏในคัมภีร์ลักษณะนี้ “คัมภีร์ลักษณะสูตร” วาลีกีได้นำเรื่องมาแต่งขึ้นใหม่เป็นเรื่องรามายณะ และเพิ่มเติมปั้มปุ่นให้เข้ากับลักษณะและความเชื่อ เรื่องรามายณะจึงเป็นที่นิยมฉบับก้องหọngคนทั่วไปว่าเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ตามลักษณะนี้ โดยเฉพาะเมื่อมีผู้แต่งเดิมขึ้นที่หลังอีกมาก จนพระรามกล้ายจากวีรบุรุษไปเป็นพระนารายณ์อวตารซึ่งเป็นการเฉลิมพระบุกเบิกต์ของพระนารายณ์ตามลักษณะของพากไวยชนพนิกาย ภายหลังมีกวีนำเรื่องรามายณะไปแต่งใหม่เป็นภาษาพื้นเมืองควบคู่ด้วย ๆ เพราะต้องการให้รามายณะแพร่ไปในหมู่ชนทุกชนมิใช่เพียงแต่ผู้ที่รู้ภาษาสันสกฤตเท่านั้น จึงเกิดรามายณะฉบับภาษาพื้นเมืองอีกมากมาย และรามายณะเหล่านี้มีข้อความตรงกับฉบับวาลีกีเพียงเค้าโครงเรื่องเท่านั้น แต่รายละเอียดผิดแผกออกไป แล้วแต่ความคิดเห็นในเรื่องลักษณะความเชื่อถือและโวหารของกวี เมื่อรามายณะแพร่หลายไปกลเนื้อร่องจึงวิจิตรพิสดารขึ้น แล้วแต่ว่าคนนั้นแครัวนั้นจะนิยมเรื่องใดและที่ผิดเปลลอกออกไป คงเป็นเพราะนำเอาเรื่องพระรามของเก่ากลางตอนที่ไม่มีอยู่ ฉบับรามายณะของวาลีกีมาเข้าด้วย หรือหันหน้าแก่เรื่องให้เข้ากับความเชื่อถือของตน⁽²⁾ อย่างเช่น รามายณะของอินเดียภาคใต้ ฉบับของเหมจันทร์ก็ในชนศาสนา กล่าวถึงเรื่องพระรามเพียงเล็กน้อย กล่าวถึงราชยสและลิงมาก เพราะประชาชนอินเดียภาคใต้นิยมกันมากกว่าเรื่องพระราม⁽³⁾ และราพน์ที่กล่าวถึงในรามายณะของศาสนาพื้นบ้านเป็นผู้มีลักษณะ

(1) อุปักรัมเกียรติ, หน้า 42-82

(2) อุปักรัมเกียรติ, หน้า 235

(3) เรื่องเดียวกัน, หน้า 54

ความประพฤติสูง เป็นผู้นำเพื่อยุคสมัยความอดทนมากและมีทุกชั้นวิทยาคนอย่างพิเศษ ส่วนเรื่องหนุมานนั้น ในอินเดียมีการนับถือเชิงว่าเป็นสิงห์ศักดิ์สิทธิ์มาเป็นเวลานานแล้ว เมื่อมีเรื่องราวยังคงที่แสดงว่าหนุมานเป็นทหารเอกของพระราม ความนิยมในเรื่องนับถือเชิงมีมากขึ้น มีศาสนหนุมานอยู่ทั่วไปในอินเดีย และการนับถือลิขิตให้ลักษณะต่าง ๆ เพี้ยรอาหนุมานเข้าไปไว้ในลักษณะต้น อย่างเช่น ราษฎร์ บางคลี เรื่องหนึ่ง กล่าวว่าหนุมานเป็นรุกร้าวคลาส(1) (พระศิริวงศ์อวตาร)

เรื่องของพระรามที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ แบบอาเซียนภาคเนื้ย จะเห็นว่าส่วนที่ไม่ตรงกับวัฒนธรรมก็มักจะไปตรงกับฉบับของทมิฬและเบงคลีมากกว่าฉบับอื่น ๆ เพราะเหตุว่า ชาวอินเดียที่เข้ามารัฐต่อ กับประเทศต่าง ๆ ทางตะวันออก เป็นพวกอินเดียภาคใต้และตะวันออก ได้แก่ พวกทมิฬ พวกแคร์วัน กัลิงราฐว์ และชาวแควันเบากอล หรือ บางคลี ดังเช่นเรื่องไนยราพันที่เราไม่พบในราษฎร์ของวัฒนธรรมกินนั้นจะมีปรากฏอยู่ในราษฎร์ของทมิฬ เช่นฉบับที่ชื่อว่า นยิลราพัน กิต(2) และ ราษฎร์ของเบงคลี ที่ชื่อว่า นหิราพันปala(3) เป็นต้น เมื่อราษฎร์ของอินเดียพร้อมหลายเข้ามานิ่งในไทย ซึ่งเข้ามานิรูปของนิทานที่เล่าสู่กัน เนื่องเรื่องจึงผิดเพี้ยนแตกต่างกันออกไปตามศิลปะของผู้เล่าและตามแหล่งที่มาของนิทานฉบับนั้น และเมื่อนิทานเรื่องพระรามได้รับความนิยมมากจากหลายเชื้อชาติเป็นนิทานพื้นเมืองของชาติต่าง ๆ แล้ว ความเป็นชาตินิยมของกวีพันเนื่องผู้ร่วบรวมงานศิลป์และดำเนินพันเนื่องต่าง ๆ ได้นำเอาคติความเชื่อถือลักษณะอุดมสมบูรณ์ทางศาสนาและดำเนินพันเนื่องต่าง ๆ ใส่เข้าไปในเรื่อง ทำให้มีรายละเอียดผิดแยกกันออกไป และมีลักษณะที่บ่งบอกถึงธรรมเนียมของชาติต่าง ๆ อย่างชัดเจน อย่างเช่น การเพิ่มเติมนิทานพื้นบ้าน

(1) เรื่องเกี่ยวกัน, หน้า 63

(2) ประชุมเรื่องพระราม, หน้า 53-77

(3) เรื่องเกี่ยวกัน, หน้า 30-52

เรื่องท้าวภกขนาดเข้าไปในรามเกียรติของไทย หรือในตอนหนึ่งของรามเกียรติ กล่าวถึงหนามานว่า “โภนเกล้าເກษาทำร้องให้” ซึ่งหมายถึงตอนที่นิยมเรียกว่า “พระรวมเข้าໂກศ” เพื่อลงนางสีดาให้เส็จกับจากอาครม ก็เป็นตอนหนึ่งที่ไม่มีในร้ายณะของวัลเมกิ เรื่องโภนหัวไว้ทุกข์และเรื่องเข้าໂກศ เป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมเนียมประเพณีไทย

และหลายตอนในรามเกียรติที่กล่าวถึงพระอินทร์ลงมาช่วยเมื่อเมือง การ์ฟสำคัญลางตอน เช่นกล่าว “ว่ามาจะกล่าวที่ไป ถึงท้าวสหัสันຍไตรตรึงษากิพย์อาคนີເຄຍອ່ອນແຕ່ກ່ອນມາ กระดังดังศิลาປະຫລາດນັກ”⁽¹⁾ เรื่องพระอินทร์นี้เป็นเทวตามคติพุทธศาสนา

ร้ายณะของชาติอื่น ๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปทางจำเค้าเดิมไม่ได้ อย่างร้ายณะของอินโนนีเชีย มีคติถัทธิวิสลามเข้าไปแทรก ก็เปรียบคำพระเป็นเจ้าเป็นพระอันหล่า หรือพระมนู เป็นนาบีอัคแม⁽²⁾ เป็นต้น

จุดสำคัญที่ทำให้ ร้ายณะประเทศต่าง ๆ ผิดแผกกันไปคือ ปรัชญา ศาสนา⁽³⁾ ร้ายณะของวัลเมกิตั้งอยู่บนรากฐานของศาสนา Hinดู ไวยชนพุทธศาสนาและชินศาสนาซึ่งแพร่หลายในขณะนั้น และเป็นการพื้นพุทธศาสนา Hinดูให้เป็นที่ศรัทธาของอินเดียยังชั้น ชีวประรามตั้งแต่ต้นจึงเป็นวิธีชีวิต อุดมคติของชาว Hinดู ตั้งแต่เกิด ศึกษาศิลปวิทยา ครองเรือน ออกน้าสู้รุนเพื่อ ธรรมะซึ่งเป็นทางบุญคพัน และเสศจสุสวรรค์มือเสรจสั่นการกิจทางโลกโดย

(1) รามเกียรติ พราวนินพนธ์รัชกาลที่ 2 ซึ่งถ้าเปลี่ยนวรรณคดีท้ายเป็น “ປະຫລາດໄຂ” ก็จะเหมือนในบทละครเรื่อง สังฆกง กอนก็ก็

(2) อุปกรรภานเกียรติ, หน้า 153

(3) เก็บความจาก นักนิรรค์, “เปรียบเทียบปรัชญาศาสนาในร้ายณะ” วารสารธรรมศาสตร์, หน้า 119-32

สมบูรณ์แล้ว ส่วนร้ายจะฉบับพื้นเมืองที่มิได้นับถือศาสนาอินดูก็ยอมต้องคัดแปลงให้เข้ากับลักษณะศาสนาในห้องถีนของตน เพราเววารณคดีเรื่องนี้มิอิทธิพลอย่างยังต่อประชาชน เป็นเครื่องมือเผยแพร่ศาสนาอย่างดียิ่ง ด้วยเหตุนี้จึงเกิดร้ายณะที่แสดงประชญาศาสตร์ชินศาสตร์ เช่น ร้ายณะตรีษฐ์ คลากานบุรุษจิต ของเหมจันทร์ อุดตรบุราณะ ของคุณภักราจารย์ บัมปะร้ายณะ หรือ รามจันทร์จิตบุราณะ ของกวนใจจันทร์ หรือ อภินวบบะร้ายนะกดาวدار ของ เมหจันทร์ บัมบุราณะ ของ ร่วมและ ธรรมรักษ์ ของอมิตคดี

ฉบับแสดงประชญาของพุทธศาสนาพิกาภิเระว่า เช่น ร้ายณะลังการามเกียรต์ไทย ร้ายณะเขมร และนิกายมหาيان เช่น ร้ายณะลาว ญวน พม่า

ฉบับพื้นเมืองของชาวอินเดียเองก็ผสมผสานกับลักษณะอีกด้วยในห้องถีน เช่น ลักษศิกติ ในร้ายณะฉบับเบงคอลี และ ทรายา (ทมิฬ)

ฉบับชา มะลาย ปีลีบีนท์ ได้รับอิทธิพลศาสนาอิสลามผสมกับศาสนาพื้นเมือง และฉบับบทลิสมศาสนาอินดู ไසยศาสตร์ และลักษเทวนิยม คั่งเดิมของชาวแกะ ทำให้ต่างไปจากศาสนาอินดูแท้ของอินเดีย

ประชญาศาสตร์ที่ทำให้ร้ายณะฉบับต่าง ๆ มีความแตกต่างกันไปจะประกอบอยู่ทั้งในบุคคลิกภาพและคุณสมบัติของพระราม ซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง ในร้ายณะฉบับวัวล่มกิ พระรามมีลักษณะเป็นบุกุชช ที่เพียบพร้อมด้วยคุณงามความดี เป็นลูก พี่ชาย สามี พ่อ และนายในอุดมคติ แต่ยังเป็นมนุษย์แท้ ไม่ใช่เทพเจ้าในร่างมนุษย์⁽¹⁾ จะมีในตอนอาทิกันท์ (พาลกันท์) และอุดตรกันท์ที่กล่าวยกย่องพระรามว่าเป็นวิษณุ渥การโดยตลอด จึงทำให้เชื่อกันว่าแต่งขึ้นภายหลังเพื่อเสริมอานุภาพของพระวิษณุ แต่พระรามในฉบับ

⁽¹⁾ (1) อ่านเพิ่มเติม ร้ายณะเบรียบเทียนหินทางวรรณคดี ก. หน้า 120

สันสกฤตและฉบับพื้นเมืองอื่น ๆ ของอินเดีย พระรามคัດสิกห์เป็นเทพอวตาร หรือพระเจ้าที่ลงมาปราบความชั่วและจารโลงธรรมไว้ในโลก ในรามายณะ ฉบับภาษาทมิฬของกัมพัน (Kamban) กวียังให้ผู้ของทมิฬเขียนขึ้นในราก คริสตศตวรรษที่ 9 ก่อนหน้ารามายณะฉบับภาษาอินดีของตุลสิทาส ซึ่งเขียน ในราคริสตศตวรรษที่ 16 ทั้งกัมพัน และตุลสิทาส ได้ต้นเค้าจากฉบับ สันสกฤตของวาลมิกิ ตัดแปลงเข้ากับชาวพื้นเมืองของตน แต่กวีสมัยหลัง 2 ท่านนี้พินธ์ให้เห็นว่า “พระรามเป็นพระผู้เป็นเจ้า” ทุกประการและในทุกขณะ เห็นได้ชัดว่าพระรามเป็นเทพเจ้าตามคติอินดู ที่มาเกิดในร่างมนุษย์เพื่อทุกชั้นทางการ เพราะมนุษย์ชั้นร้าย เพื่อรักษาธรรมะอันเป็นความดีความจริงสูงสุด ที่จะทำให้ทรงมีชัยเหนือความชั้นร้ายทั้งปวงเป็นนิจกາล (1)

ส่วนรามายณะฉบับที่แสดงพุทธปรัชญา เช่นรามเกียรติของไทย ไทย ยกย่องว่าพระรามเป็นเทพเจ้าอวตาร และมีภิน্নิหารามากมาย แต่ไม่ได้นับถือ ว่าเป็นเทพเจ้าคัດสิกห์อย่างยินดู และนิได้อีกว่าเรื่องรามายณะเป็นคัมภีร์ คัດสิกห์ หากแต่ให้อ่านหรือฟังเพื่อความบันเทิงไม่ถือเป็นเรื่องจริงจัง การแสดงพุทธปรัชญาที่ว่าให้เห็นความอนิจจังของทุกสิ่ง ดังปรากฏในตอนท้าย พระราชพินธ์ของรัชกาลที่ 1 ว่า

“อันพระราชพินธ์รามเกียรติ ทรงเพียรตามเรื่องนิยายไสย
ใช่จะเนื้นแก่นสารสั่งไก คั่งพระทัยสมโภชบูชา
ไครพั่งอ่ย่าไก้ใหญ่ลง จงปลงอนิจจังสัจ្រាវ
ซึ่งอักษรกลอนกล่าวลำดับมา โดยราชปรีดาภิรบูรณ์” (2)

ไทยยกย่องรามเกียรติ ในฐานะยอดแห่งวรรณคดีไทย ซึ่งนอกจากจะให้รับบันเทิงที่โผล่โคนเต็มที่แล้วยังมีคุณค่าทางวรรณคดี และคดิธรรมทาง

(1) อ่านเพิ่มเติม เล่มเกี่ยวกัน หน้า 125

(2) อุปกรด์รามเกียรติ หน้า 199

พุทธศาสนาอย่างยิ่ง⁽¹⁾ กวีไทยให้เห็นความทุกข์ด้วย ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะกิเลส ตั้งหาอุปทานทึ้งเสีย แห่งประชญาความจริงว่า ชีวิตนี้เป็นทุกข์ และเน้นในเรื่องผลแห่งกรรม จะกล่าวอยู่ทุกตอนเมื่อกิດความไม่สมหวัง ความทุกข์โศรอก และความตาย ละครทุกตัวไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือชั่ว เมื่อประสบความทายนะ ก็ยอมรับความจริงโดยดุษฎี และสำนึกผิดอย่างจริงใจ แม้ทศกัณฐ์กวีไทย ก็แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่คุณบ้าปหยานช้าแต่เป็นผู้รู้หลักธรรมอย่างดี (เหมือนอย่างราพณ์ในรามายณะทมิฬ ที่แสดงว่าราพณ์เป็นผู้เคร่งครัดในธรรมะ) ดังตอนทศกัณฑ์สั้งเมืองก่อนตาย โดยกล่าวพุทธคติไว้ว่า

“อัน สัตว์ เกิดมา ใน สงสาร จะ หนี พระ กາพ ได้ ก็ ใช่ กี ที่
ถึง กรรม จำ สั้น ชีวิ”

เรื่องรามายณะในพม่า ในสมัยที่พุทธศาสนาสรุ่งเรืองตั้งแต่ปลาย ค.ศ. ที่ 13 พระองค์ห้ามให้ประชาชนเล่าเรื่องหรือเล่นละควรเรื่อง รามายณะ เพราะเป็นนิยายประโลมโลกที่เสื่อมศีลธรรมโดยเฉพาะเรื่องทศกัณฐ์ลักษณะสืด้า เสญ្យีรโกเศศ ได้กล่าวว่า “รามายณะเป็นเรื่องที่พม่าไม่สูนิยม เพราะถือว่าเป็นเรื่องไสยศาสตร์เจือ ไปทางคติพยาธิรอนอกพุทธศาสนา”⁽²⁾

ต่อมาในกึ่งแรกของ ค.ศ. ที่ 18 ราชสมัยสุดท้ายของราชวงศ์ Toungoo (ค.ศ. 1733–52) รามายณะจึงกลับมาเป็นที่เชิดชูว่าเป็นวรรณคดีศักดิ์สิทธิ์ในหมู่ภิกษุสงฆ์ มีการเสริมแต่งแสดงพุทธคติธรรมพื่อสอนประชาชน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมารามายณะก็มีบทบาทสำคัญในพุทธศาสนาพม่า โดยผสานผสานกับพุทธชาดก เช่น ทศรถชาดก สุวรรณสามชาดกและชาดกอื่น ๆ และแสดงให้เห็นว่าพระรามคือ พระโพธิสัตว์ รามายณะของพม่าที่สำคัญมี 3 ฉบับ คือ รามาทาจัน (Rama Thagyin) มหารามา (Maha Rama) ติริรามา (Thiri Rama)

(1) ဘားကရာဇ်၊ หน้า 131.

(2) ဓမ္မကရာဇ်၊ หน้า 199.

มหาการตะ

เรื่องมหาการตะได้รับความนิยมแพร่หลายมากในอินเดีย เพราะเป็นเรื่องที่ประกอบไปด้วยสุภาษิตและข้อเท็จจริงทางด้านปรัชญาและประวัติศาสตร์ เป็นป่าเกิดของวรรณคดีอีกหลายเรื่อง ผู้แก่ผู้เฒ่า尼ยมเล่าให้ลูกหลานฟังอยู่จนทุกวันนี้ นักวิจารณ์บางท่านได้แสดงให้เห็นว่า มหาการตะยุทธนี้ เป็นการต่อสู้ของความดี (ปานพาว) และความชั่ว (เการว) แสดงให้เห็นว่า ในที่สุดธรรมยื่อมชนะธรรม และเน้นให้เห็นว่าในบันปลายของชีวิตไม่มีอะไรจะเป็นความสูญได้เท่าการสละกิเลสและแสวงหาความสันโดษ

หลังนี้ ค.ศ. 1863 ซึ่งมีการพิมพ์มหาการตะและรามายณะเป็นครั้งที่ 2 Bhandarkar Research, Institute of Poona ได้พยายามรวบรวมหนังสือมหาการตะสำเนาต่างๆ เท่าที่มีอยู่ ปรากฏว่ามีอยู่ถึง 1284 ฉบับ เนื้อความต่างๆ กันไป⁽¹⁾

เรื่องมหาการตะยังเป็นน่าเกิดของวรรณคดีอินเดียในรุ่นหลังอีกหลายเรื่อง เช่น กีรตารชุนิย เนินภารยะ เล่าเรื่องการบรรหะห่างพระศิริวชชีงແປลงเป็นคนบ้ากับพระอรชุน ผู้แต่งคือ ภาสวี กวีในสมัยเดียวกับกาลिषท เรื่องศศุปลาวด ของ มหาภะ (การประหารศศุปลา) เรื่อง ไนชาทริต (เรื่องของพระนล ผู้ครองกรุงนิษัท) ผู้แต่งคือพระเจ้าครีหรรมะวรรธนะ กษัตติย์อินเดียผู้ทรงเป็นมหาภีด้วย ทั้ง 3 เรื่องได้รับเรียกว่าเป็นมหาภัยในบัญชามหาภัย⁽²⁾ สมัยพุทธศตวรรษที่ 8

นอกจากเรื่องมหาการตะแล้ว ในมหาภัยยังมีเรื่องแทรกเป็นทำนองเรื่องย่ออย่างเรียกว่า อุปายานอีกมาก ตามธรรมเนียมนิยมของอินเดีย

(1) N.K. Sidhanta, *The Heroic Age of India: a Comparative Literature* (London; 1929)

(2) มหาภัยอีกสองเรื่องในบัญชามหาภัย คือ รพุวงศ์ และกุนารสกพ ของกาลิষท

ที่นิยมเล่นนิทานช้อนนิทาน เรื่องแทรกเหล่านี้เองที่ไปมีอิทธิพลต่อภารกุญจน์หลังๆ ให้แต่งเป็นเรื่องต่าง ๆ ขึ้นใหม่ อย่าง เช่น เรื่อง บุติวรตามหาดมหุปรา ในวนบรรพกถายมาเป็นเรื่อง สาหร่าย เป็นเรื่องที่ถูกนิรภัยและ เส่าให้บุติชรูระพั่ง เรื่อง กล เป็นเรื่องแทรก ซึ่งว่า โนโลปักษ์ยาน เพื่อแสดงให้เห็น ไทยของ การเล่นสกา เรื่อง ศกุนคลา ซึ่งปรากฏอยู่ในตอนต้นเรื่องของมหาการะเป็นเรื่องแทรกที่ซื้อว่า ศกุนตโนโลปักษ์ยาน กล่าวถึงประวัติบรรพบุรุษ ของพากป่าณฑุและเกraph เพราะนางศกุนคลาเป็นถูกของพระวิเศษมิตร และ นางพืชื่อเม่นนาคและเป็นพระมารดาของท้าวการะ ผู้เป็นจักรพรรดิองค์ที่ 1 แห่งมัชymประเทศ ด้วยนามนี้อินเดียจึงได้ซื้อว่า ภารตะวรรณ ในยุคหลัง มหาการะ จินตภิกขิกาลิษาได้เก็บความมาแต่งเป็นบทละครนิดที่เรียกว่า “นาฏะ”⁽¹⁾ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ได้รับความนิยมมาก ได้รับการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษมีหลายสำนวนด้วยกัน

เรื่องมหาการะซึ่งเดียวกับรามายณะที่ได้เผยแพร่ไปพร้อมกับพากพาราหมพที่เข้ามาติดต่อกับประเทศไทยต่าง ๆ ทางอาเซียนฯ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าในศิลปารักษของขอมสมัยศควรราชที่ 8 ได้แสดงให้เห็นว่าชาวขอมรู้เรื่องมหาการะทั้งสองของอินเดียเป็นอย่างดี ส่วนการขยายตัวไปทางตะวันตกโดยได้รับการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ เริ่มมีอินเดียตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ โดยชาวอังกฤษที่เป็นผู้ปกครองอยู่ได้สนใจในวรรณคดีอินเดีย ซึ่งเป็นแหล่งสะสมารยธรรมความจริง ลักษณะนิยมต่าง ๆ ของชาวอินเดียวรรณคดีอินเดีย จึงถูกนำมาศึกษาและแพร่หลายไปทางตะวันตกจนทุกวันนี้ วรรณคดีอินเดียที่ ขยายตัวไปทางตะวันออกและตะวันตก จึงต่างกันตรงที่ว่า ทางตะวันตกวัน

(1) ย่านเพ็มกิน พระบาทสมเด็จพระมหابุรุษเจ้าอยู่หัว, “ภารตะนาก 1 ก่อวัช น้ำมนต์” ศกุนคลา มหันนากร หัวหน้าตนเป็น ประมวลสุภาษี (พระนรา: กิตป ธรรมชาติ, 2509) หน้า 57-78

เจ้าวรรณคดีอินเดียไปโดยการแปลจากต้นฉบับเดิม และให้ชื่อรหินายราย ลงทะเบียนเพิ่มเดิม ส่วนวรรณคดีอินเดียที่ขยายมาทางตะวันออก มักถูกตัดแปลง แต่งขึ้นใหม่ โดยอาศัยคำโครงสร้างเรื่องเดิมและผสมปนเปกับคำกริ่นเดิม ฉบับอื่น ๆ รวมทั้งลักษณะนิยม ความเชื่อของชาตินั้น ๆ ด้วย แต่ก็ยังคงรักษา บรรยายภาษาของความบีนวรรณคดีอินเดียไว้อย่างชัดเจน หรือมิฉะนั้นก็เป็น การแปลมาจากฉบับภาษาอังกฤษอีกทีหนึ่ง ซึ่งก็มีทั้งที่เปลี่ยนตรงต้นฉบับเดิม กับที่เอาคำโครงสร้างมาแต่งเติมใหม่ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของผู้แปล

เรื่องน่าภารตะที่รับเข้ามาในไทยนั้น ไม่พบหลักฐานว่ามีต้นฉบับ แต่เดิมอยู่อย่างรามายณะ แต่มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าเราได้ทราบเรื่อง มหาภารตะและรามายณะเป็นอย่างดีมาพร้อม ๆ กัน ดังปรากฏในหนังสือสถิต ยวนพ่าย ซึ่งเป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้น มีบทโคลงหลายบทถึง ตัวละครและเนื้อร้องในมหาภารตะสอง ดังเช่น

1. พระทรงประดายดพยং	พระกรรณ
พระฤทธิ์ยกยมสินธু	เชี่ยวชั้ง
พระทรงเสชฉัน	พระพิศม (กีษม) ฯลฯ
2. พระฤทธิ์พ่ำพระราชน	รอนราพ (ราพন) ฯลฯ
3. กาเรยุทธชร্যาญาณก	กลแก้วน
ไกรกว่าอรชุนแก้ว	ก่อนบรรพ ฯลฯ
4. กลวิรรณแม่นพยং	พระกฤดา ฯลฯ
5. แตลงปางเมื่อลาวลง	ชยนาท นั้นๆ

เพราจะยุทธชร্য (ยุธชริยะ) ได้ ย่างยา ฯลฯ

นอกจากจะอ้างถึงตัวละครผู้เก่งกาจในหนังสือแล้ว ชื่อตัวละครต่าง ๆ ยังถูกนำไปตั้งเป็นพระนามของกษัตริย์ไทย เช่น ชื่อยุทธชริยะ เป็นพระนาม

ของพระราชนิรันดร์ที่นี่ของพระบรมไตรโลกนาถ และชื่อกษัตริย์
ปานพองค์อัน ๔ ก็ได้กล่าวเป็นชื่อบารดาศักดิ์ของขุนนางในสมัยอยุธยา เช่น
พระเทพอรชุน, พระยาราชนกุล, พระยาศรีสหเทพ เป็นต้น

เรามารู้จักมหาการะกันจริง ๆ จัง ๆ อีกทีหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์
เมื่อพระบาทสมเด็จพระมหามงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำเอาร่องแทรกต่าง ๆ ใน
มหาการะฉบับแปลภาษาอังกฤษ มาแปลเป็นไทยอีกทีหนึ่งเช่นเรื่อง สาวิตรี
ทรงแปลเป็นบทความเรียงจากฉบับแปลภาษาอังกฤษของ ประดาปจันทร์อย
และทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครร้องเรื่องสาวิตรี เรื่องนล ทรงถอดออกมานา
เป็นระบะนลคำหลวง และ น.ม.ส. ทรงถอดออกมานเป็นพระะนลคำฉันท์ เรื่อง
ศกุนตลา บทละครของกาลิชา พระบาทสมเด็จพระมหามงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำ
เอาร่องศกุนตลา ฉบับภาษาอังกฤษของ Sir William Jones เทียบกับฉบับ
ของ Sir Monier Monier William นากวงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครร
เรื่อง ศกุนตลา นอกจากนี้ ร.ก.แสง มนวิฐุร ได้แปลเรื่องกวัดคิดฯ จาก
ภาษาสันสกฤตมาเป็นภาษาไทย ให้ชื่อว่า ศรีวัดคิดวัดคิดฯ (บทเพลงแห่ง
ชีวิต) เรื่องกวัดคิดฯถือเป็นตอนที่สำคัญที่สุดในมหาการะอยู่ในกีழนบรรพ
เป็นคำสอนของพระกฤตจะซึ่งเป็นอวตารปางที่ ๘ ของพระนารายณ์ หลักธรรม
คำสอนของกวัดคิดฯตามที่มาจากคัมภีร์อุปนิษัท ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของคัมภีร์
พระเวท ซึ่งเป็นที่เคารพของนักคิดนักการศึกษาและนักปรัชญาทุกแขนง

นอกจากนี้ยังมีเรื่อง กฤตยานาสอนน้องคำฉันท์ พระนิพนธ์กรรมสมเด็จ-
พระปรมานุชิตชัยในรชชีแต่งแต่งขึ้นใหม่จากของเดิมที่มีอยู่สมัยอยุธยา พระบาท-
สมเด็จพระอุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสอนสวนเรื่องที่มาของกฤต ภาษาสอนน้อง
โดยทรงแปลน้อความในมหาการะ ตอนที่เรียกว่า วนป្រុ (วนบรรพ)
ราชกิจ 232 โดยละเอียด เป็นตอนที่นางทราบพี (กฤตยา) มหาศิปานาพทั้ง

๕ สันทนากับนางสัตย์ภานุเสื่อมพระกฤษณะหายรักของพระอรุณ นางสัตย์ภานุนangเทราปที่ว่ามีเคล็ดลับอย่างไรจึงสามารถใจษัตวิญปานพทั้ง ๕ ผู้เป็นสามีไว้ได้ รัชกาลที่ ๕ ทรงประทานคำวินิจฉัยไว้ว่าเรื่องกฤษณะสอนน้องคงมีที่มาจากการตระหนักรด แต่เนื่องจากตกลอดมาเป็นวรรณคดีของไทยเสียนานจึงเป็นเรื่องที่มีขั้นบรรณเนียมประเพณีของไทยปนอยู่ด้วยมาก

ส่วนเนื้อเรื่องแท้ ๆ ของมหาการตะจะหาอ่านได้จาก ฉบับร้อยกรอง ยอดความเรื่อง ๗๖ คราม/การตะค้ากลอน ของ อ.น.ก. (พระยาอุบกิตศิลปสาร) และฉบับร้อยแก้วเรื่องมหาการตะยุทธ ซึ่ง หลวงบวรธรรมรักษ์ (นิยมรักไทย) ถอดมาจากฉบับร้อยแก้วอีกความภาษาอังกฤษของ ราชานทรสิงห์

2 บท劄คร

วิชาการละครของอินเดียมีต้นนานาการเกิดเกี่ยวกับพระผู้เป็นเจ้าในศาสนาอินดู เกี่ยวกับพระเวททั้ง ๔ เกี่ยวกับความเชื่อถือในเรื่องกฎพิธีศาจ และขั้นบรรณเนียมประเพณีของประชาชนส่วนใหญ่ เรื่องกำเนิดของนาฏเวท ผู้ที่นับถือพระพรหมเป็นเทพเจ้าสูงสุด เชื่อกันว่า พระพรหมนี้ ได้รณาชั้นจากการที่ได้สั่งมาจากการพรหมว่าในครั้งหนึ่งขณะที่พระพรหมมีความประส่งจะให้มีการรื่นเริงสนุกสนานในกลุ่มของตน จึงได้กราบบุลขอต่อพระพรหม พระพรหมจึงทรงสร้างนาฏยเวทขึ้นโดยทรงหยิบยกเอาสาระสำคัญในพระเวททั้ง ๔ มารวมกัน คือ

- ภาษาและถ้อยคำจากฤคเวท
- ล้าน้ำท่านองแบบสาวดจากสามเวท
- กรณียทำทางและลีลางจากยชุรเวท
- รสและภาวะจากอรรถเวท

สิ่งสำคัญจากจตุรเวทนี้เป็นบัจจัยให้พระพรหมได้สร้างพระเวทที่ ๕ ขึ้น และได้ประทานนาฏยเวทนี้ให้แก่พระอินทร์ แต่พระอินทร์กราบบุลว่าพระ-

การซึ่งมีบุตรชายถึง 100 คน เป็นผู้เหมาะสมที่จะศึกษานาฏกรรมนี้มากกว่า เพาะพระราชสมารถนำศาสตร์นี้ไปฝึกสอนบุตรทั้ง 100 คน ให้แสดงบทต่าง ๆ กันตามลักษณะและอุปนิสัยของคนดังนั้นพระครูจึงเป็นผู้รับศาสตร์นี้ มาศึกษา

พระครูจึงได้ร่วมเรื่องที่ตนเห็นและได้พัฒนามารวมทั้งกกฎเกณฑ์ของ ลัทธนับตั้งแต่การสร้างโรง การเบิกโวง แบบแผนการพื้นที่ และเครื่อง ดนตรีขึ้นเป็นคัมภีร์เรียกว่า นาฏยศาสตร์ และคัมภีร์ได้ตอกทอดมาถึงมนุษย์ เรายังเป็นแบบแผนการแสดงละครสืบมา (ลัทธที่มีแบบแผนการแสดงที่นำมา จากกกฎเกณฑ์ในคัมภีร์นาฏยศาสตร์เรียกว่า “การดานาฏยัม”) ถือว่าเป็นพระเวท ที่ ๕ ของคัมภีร์ศาสนา Hindoo

แต่สำหรับพวกที่นับถือพระนารายณ์เป็นเทพเจ้าสูงสุดแล้วจะกล่าวว่า นาฏยเกิดจากการบวงสรวงพระวิษณุกุฎุณและเมื่อประมาณ 1500—1000 ปีมา แล้ว Prof. A.A. Macdonelle ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ด้านนลัทธสันสกฤต” (History of Sanskrit Literature) ว่า

ข้อความที่กล่าวถึงลัทธที่เล่นเป็นชั้นแรกที่สุดมีอยู่ในมหาภารัต์ กล่าว ถึงการเล่นเรื่อง กัมสวี (การช่วยญาณ) และ พลิพันธ์ (มัดหัวพลี) อัน เป็นเรื่องในด้านนพ ะกุฎุณะ เล่ากันว่า พระครูได้จัดลัทธรำ俗ะพระ เป็นเจ้าทั้งหลายเรื่อง นึงเป็นเรื่องสวัยัมพรพระลักษณ์ผู้เป็นมเหศีพระพิษณุ คำเล่ายังมีต่อไปว่า พระกุฎุณะและเหล่าโคบี (นางเลี้ยงโค) ทั้งหลายเป็นผู้ ริการสังคีตคือการเล่นชนิดหนึ่ง ประกอบด้วยล้ำนำเพลง และรำ เรื่อง คือโควินท์เป็นเรื่องเล่าด้วยพระกุฎุณะ และลัทธราออย่างใหม่นี้ ก็มัก จะเป็นเรื่องนึงด้วยส่วนหนึ่งส่วนใดในด้านนพระกุฎุณะนั้น อาศัยเหตุ เหล่านี้ซึ่งน่าจะคงน่าว่าการลัทธในอินเดียจะได้เกิดขึ้นเนื่องแต่การบุชาพระ-

กฤษณาตาร และพระรำที่มีในครั้งแรก น่าจะเป็นละครอันเนื่องด้วยศาสนา
เหมือนอย่างลัทธิยมสมัยแห่งศาสนาคริสต์ จะเป็นละครที่เล่าเรื่องส่วนใด
ส่วนหนึ่งอันเนื่องด้วยพระเป็นเจ้าโดยใช้ร้องและรำเป็นพื้น มีคำเจราเป็น
ร้อยแก้วซึ่งตัวละครคงคิดพูดเอาเอง”⁽¹⁾

นาฏวิทยา มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับในระหว่าง 1000—1300
ปีจึงมานี้ ซึ่งเป็นระยะที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูง ⁽¹⁾ ดังมีพยานปรากฏ
อยู่ที่หนังสือบทละครต่างๆ ซึ่งยังคงมีอยู่จนทุกวันนี้ ทั้งนั้นต่อรับตำราว่าด้วย
วิชาการประพันธ์บทละครภาษาพย়กอลน ตลอดจนมีกำหนดวิธีผูกเรื่อง และ
บอกประเภทแห่งนาฏกงต่างๆ เช่น ตำราชื่อ สาหิตยธรรม/นะ (กระจากงาน
แห่งการแต่งหนังสือ) กวีชื่อ วิศวนาถ กวีราช มีชีวิตอยู่ร้าว ค.ศ. ที่ 15
เป็นผู้แต่ง ทำให้เกิดการแบ่งนาฏกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ เรียกว่า รูป กะ
หรือละครชั้นสูง ประเภทหนึ่ง อรุป กะ ละครชั้นต่ำอีกประเภทหนึ่ง ประเภท
อรุป กะ 10 ชนิด อรุป กะ มี 18 ชนิด ตำราเล่มที่สำคัญที่สุดซึ่งไม่แต่จะมี
อิทธิพลต่อนาฏศิลปการตะเห่านั้นยังมีอิทธิพลต่อนาฏศิลปไทยอีกด้วย คือ
คัมภีร์นาฏยศาสตร์ ของกรทุมนี สันนิษฐานว่าแต่งระหว่างคริสตศตวรรษ
ที่ 2—5 เป็นคัมภีร์การละครที่สมบูรณ์ที่สุด เพราะกล่าวว่าถึงกำเนิดการละคร
วิธีพื้นรำ การจัดการแสดงและอุปกรณ์จำเป็นในแสดง เป็นตน นาฏ
ศาสตร์แบ่งเนื้อเรื่องออกเป็น 37 บท มีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษแล้ว 27 บท
(อังกฤษ) ในไทยมีผู้แปลแล้วคือ ปี พ.ศ. 2466 กรมพัฒนาฯ โปรด
ให้พระมหาณฑุปสุสสามิ อารยะ แปลบางส่วนของอังกฤษที่ 4 ว่าด้วยท่ารำ
ต่างๆ เพื่อนำลงในตำราพื้นรำของพระองค์ ⁽²⁾ ต่อมาในปี พ.ศ. 2511

(1) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อวยปูหัว ศกุนคลา หน้า 65

(2) เรื่องคืบกัน หน้า 68

(3) นิษากา สาริกภูต ความลับพันธุ์ระหว่างครอบครัวไทยและละกาภูมิ วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2516 หน้า 15—6

ศาสตราจารย์แสง มนวิชร แบปสติ๊งแต่บทที่ 1-7 ให้ข้อหนังสือว่านาฏศิลป์
ตามที่ขอของคัมภีร์เดิม

ลักษณะของละครสันสกฤตโดยสังเขป คือ เริ่มด้วยคำให้พร (นานที) และมีผู้จัดการโรง เรียกว่า สูตรรา ออกมาพูดโดยอ้อมกับตัวละครสักคนหรือสองคน ความประส่งค์เพื่อชี้แจงให้คนพูดฟังว่าการแสดงละครที่จะมีขึ้นนั้น เนื่องในโอกาสอะไร และจะนำละครเรื่องใดมาแสดง นักศึกษาชาวตะวันตกยอมรับว่าวิชาการเช่นนี้ เท่าที่ปรากฏในละครเรื่อง ศกุนตลา ที่เซอร์วิมเลียน โจนส์ แปลเป็นภาษาอังกฤษ (และ จี. พอสเตอร์ แปลต่อเป็นภาษาเยอรมัน) ทำให้บุคลากรเรื่อง Faust ของ Goethe มีภาคเปิดโรงซึ่งไม่เหมือนกับละครเรื่องอื่นๆ ของเขาว่า ทำให้นี่ไปถึงว่าการออกแขกของลิเกไทยน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการละครของอินเดียด้วย การละครของอินเดียมักจะแบ่งออกเป็นจากเป็นองค์ เรื่องที่ใช้เล่นมักจะนำเอามาจากพงคาวด้า ดำเนิน หรือชาดกต่างๆ และเล่นทั้งเรื่องทุกช่วงเรื่องสุข แต่เช่นเดียวกับละครกรีกในยุคแรก คือไม่มีเลยที่จะบริรัย ไม่ว่าจะมีเหตุการณ์ร้ายแรง อุปสรรคนานัปการ ต้องเคราโศกเสียใจ ต้องผลัดพราภากจากกันไปอย่างไรก็ตาม แต่ลงท้ายพระเอกนางเอกจะต้องมีความสุข และจะไม่เส่นตอนที่รุนแรงร้ายกาจ เช่น รบราฆ่าพื้นอย่างที่เรียกว่า bloody scene ฉากความตาย ชากรุนแรงต่างๆ เข้าจะสมมติว่าเกิดขึ้นแล้วหลังโรง

สำหรับด้านบุคลากรนั้น กวีได้แสดงความสามารถในการแต่งภาษาพูด ต่างๆ ตามสมควรแก่ชั้นวาระของผู้พูดอย่าง พระเอก กษัตริย์ พระมหาชนก คนชั้นสูง พูดภาษาสันสกฤต ตัวนาง และผู้ชายชั้นต่ำ พูดภาษาปรากฤต และในหมู่ผู้พูดภาษาปรากฤตก็ยังมีต่างๆ กันออกไป

---

(1) อารยธรรมอินเดีย, หน้า 95

บทละครเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับการยกย่องให้เป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดีคลาสสิก (แบบแผน) (Classical Literature) ของสันสกฤต ความนิยมในการแต่งบทละครมีมาแต่โบราณ โดยเฉพาะในระหว่าง คริสตศตวรรษที่ 9–11 เป็นระยะที่วรรณคดีสันสกฤตเจริญสูงสุด อาจเรียกได้ว่า เป็นยุคทองของวรรณคดี วรรณคดีประเกณฑ์ละครก็ได้รับการอุปถัมภ์ และ สันบสนุนเป็นอย่างดีจากราชสำนักของราชวงศ์คุปตะ กษัตริย์คุปต์หลายองค์ ทรงมีชื่อเสียงในการแต่งบทละคร เช่น พระเจ้าสุธรรมะทรงแต่งบทละครเรื่อง มกุจภู่กุก ซึ่ง H.H. Wilson ประชูไว้ในทางละครสันสกฤต ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษใน พ.ศ. 1905 ใช้ชื่อว่า *The Toy Cart* นอกจากนี้ พระเจ้าศรีหราธาราธະทรงแต่งบทละคร 3 เรื่อง คือ ปริยทรรศิกา วัตนาลี และ นาคานันหะ เรื่อง ปริยทรรศิกา รัชกาลที่ 6 ทรงแปลเป็นภาษาไทย ในปี พ.ศ. 2467 โดยอาศัยคัณฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษของ ค.ก. นริมัน และคนอื่น ๆ ส่วนเรื่อง วัตนาลี H. H. Wilson ได้แปลเป็นบทภาษาอังกฤษ ครั้งแรกได้รับความนิยมอย่างสูง ต่อมาผู้แปลเรื่องนี้อีกหลายท่าน ในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2480 คุณหญิงดุษฎี มาลาภุล ได้นำเค้าโครงเรื่องนี้ จากฉบับของ สรา ภรัสชัน เร วิทยา วิโพด มาแต่งเป็นบทละครร่วมให้ชื่อ ตามชื่อเดิมว่า วัตนาลี

ประจักษ์พยานความรุ่งเรือง ของการละครอีกประการหนึ่งจะเห็นได้จาก กลุ่มของนวนรัตนกิจ เช่น กาลิกาสได้แต่งบทละครเรื่อง ศกุนตลา วิกรโนรุสี และ มหาลิวากานนิมิต ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษหลายสำนวนด้วย กัน เรื่อง ศกุนตลา ก็กลایมาเป็นบทพระราชพินธ์ละครร่วมของ รัชกาล ที่ 6 ทรงใช้ชื่อว่า ศกุนตลา ตามคัณฉบับเดิม ทรงพระราชพินธ์โดยยาศัย ฉบับแปลของ Sir William Jones ได้แปลจากคัณฉบับเดิมเป็นภาษาอังกฤษให้ชื่อ

ว่า *The Hero and the Nymph* นอกจากนัยนี้เรื่อง สวัปน์นราสวัหตตาของ กวีภาษาซึ่งในปี พ.ศ. 2492 คุณหญิงดุษฎี มาลาภุล ได้แปลเป็นภาษาไทย โดยใช้ฉบับภาษาอังกฤษ ชื่อ บ. จรินทัศ เป็นผู้จัดพิมพ์โฆษณา ให้เชื่อว่า เหตุว่าวาสวัหตตา ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 คุณหญิงดุษฎี มาลาภุล ได้แปลเรื่องนี้อีกรังหนึ่งโดยใช้ต้นฉบับภาษาสันสกฤต และให้ชื่อตามชื่อเดิมว่า สวัปน์นราสวัหตตา

ทฤษฎีการลัทธรและตัวละครสันสกฤตเป็นบ่อเกิดให้เก่าการลัทธรของประเทศไทยต่าง ๆ ในอาเซียภาคเนื้อย่างไม่มีข้อหา ดังจะเห็นได้จากที่ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเล่าถึงอุดมชิพลของลัทธรอนเดียว ไว้ตอนหนึ่ง ในพระนิพนธ์เรื่อง ตำราพื้นรำ ว่าดังนี้

“ เพราะเหตุนี้ไทย พม่า และชาวยัม แม้ทัศพื้นรำตามแบบอินเดียด้วยกัน แต่กระบวนการทำรำของไทย ลถอนพม่า ลถอนชาวยัม จึงผิดกันไปตามนิยมของชาตินี้ ๆ คงแต่พอจะสังเกตว่า ได้ว่าแบบเดิมได้มาจากอินเดียด้วยกันเท่านั้น ⁽¹⁾ และพระบรมราชโองการบัญชีของรัชกาลที่ 6 ชี้งกล่าวถึงที่มาของวรรณคดีการแสดงในไทย ในบทที่ “ กถ่าวถึงนาฏภัณฑ์ ” ชี้งเป็นภาคผนวกในหนังสือ ศักนตลา ว่า

“ จะเห็นได้เป็นพยานชัดว่าเรื่องน่าจากมัชยมประเทศหงส์ ข้อนี้ไม่เป็นที่น่าอยอันใด เพราะไทยเราเป็นพวงกarmแท้ไม่มีเวลาจะคิดแต่งบทกลอนหรือคิดแบบละเอียดอะไร จนลงมาทางทิศใต้จึงมาประสมพนความรุ่งเรือง

(1) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำราพื้นรำ พระนคร: โรงพิมพ์ไสกัณพารามนาก, 2466) หน้า 45 (ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์ ทิศก กรมขุนเพ็ญรุ่งอินทรารักษ์ ณ พระเมรุท้องสนามหลวง

ขันมาจากการมัชชูฟประเทศกรรัตน์เอกสารของเขามาทั้งสิ้นไม่ได้พยานยามคิดใหม่ ไม่ใช่แต่ในหัวเรื่องนั้นที่จะเป็นของที่ไทยเราเอารอย่างอินเดีย ถึงชน และลงครก “ได้เขียนบืนครุเมื่อ กัน”⁽¹⁾

ชาติที่ได้รับทุษฎีการผลกระทบด้านบุคลากรจากอินเดีย ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด เห็นจะไม่มีชาติ ใดเกินกว่าชาติไทย บรรดาครูที่อยู่ทั่วภาคใต้ ของไทย ยังมีลักษณะคล้ายคลึงกันน่าภูมิใจของอินเดียอยู่มาก และโขนของไทยก็มีท่านผู้รู้ หลายท่านเชื่อว่าน่าจะดัดแปลงมาจากการแสดงของอินเดีย ที่เรียกว่า กอกพิ เพราะมีลักษณะคล้ายกันหลายประการ⁽²⁾ แต่เมื่อรับมาแล้ว ไทยเราได้ดัดแปลงแก้ไข ให้ประณีตวิจิตรยิ่งขึ้น และแทรกแขนงของอินเดียเข้าไป ลักษณะแบบต่าง ๆ ท่าร้อง ท่ารำ ก็มีลักษณะต่างไปจากเดิม มีการประดิษฐ์ ประดอย กระบวนการท่ารำ เพลงขับร้อง ต่าง ๆ ให้ดังงามตามแบบธรรมเนียม นิยมของไทย และลัคราไทยที่ได้ดัดแปลงมาจากลัครอินเดียนี้เอง ที่เป็นบasis ในการลักครรให้แก่ประเทศไทย ทางตอนเหนืออีกหนึ่งไป ได้แก่ พม่า ใน Encyclopedia Britanica กล่าวถึงวรรณคดีพม่าไว้ใน Vol.4 ว่าพม่าได้นำลักษณะ ไปจากไทย กวีพม่าผู้หนึ่งชื่อ U Sa (1766—1853) ได้ดัดแปลงบุคลากร Ee-naung (အော်နှော် เข้าใจว่าคงจะเป็นเรื่องอิหร่าน) ซึ่งเจ้าทูง Hlaing ได้นำไปแต่งเป็นบทลัครของหลวง 2 เรื่อง คือ Wi-za-ya-ba-ri และ Ein-da-wun-tha⁽³⁾ นอกจากนี้ลัคราไทยยังมีอิทธิพลต่อเชมราอย่างมาก ทั้งเรื่องเครื่องแต่งตัวลัคร วิธีรำ แม้บทร้องก็ใช้ภาษาไทย⁽⁴⁾

(1) อกุนตลา, หน้า 68.

(2) อ่านเพิ่มเติม สมเกี้ยว กรมพระยาคำรงราชนกุล, คำนำนลัครอินเดีย (พระนารายณ์ กลัังวิทยา, 2508) หน้า 14,

(3) Encyclopedia Britanica Vol.4, ed. by William Benton "Burmese Literature," (London, 1969) pp. 446-7.

(4) อกุนตลา, หน้า 78.

สำหรับวรรณคดีอินเดียที่เป็นที่รู้จักกันคือพิรัม ฯ กับทฤษฎีการแสดง เห็น
จะเป็นเรื่อง รามายณะ ที่เราอาจคาดแปลงเป็นบทละครเรื่องรามเกียรตี
รวมทั้งบทพากย์หนัง และบทพากย์ โขนด้วย แต่ทว่ากันตามจริงแล้วคนไทย
เพิ่งมีโอกาสที่จะรู้จักละครสันสกุตขนาดแท้และดังเดิมมาเมื่อไม่นานมานี้เอง
กล่าวคือ รัชกาลที่ 6 ทรงเป็นบุคคลแรกที่นำความรู้ทางด้านละครสันสกุต
มาเผยแพร่แก่คนไทย โดยทรงแบ่งบทละครสันสกุตเรื่องปริยธรรมศิกา จาก
ฉบับภาษาอังกฤษออกเป็นพากย์ไทย โดยทรงมีพระราชประสังค์จะให้คนไทย
มีโอกาสรู้จักถึงระบบบทละครสันสกุตที่แท้จริง ทั้งด้านวิธีการแสดง วิธี
การแสดงเรื่อง ตั้งนั้นจะทรงรักษาไว้ก็การแบ่งปลอย่างเคร่งครัดให้เหมือนฉบับเดิม
มากที่สุด ทั้งนี้จึงนับว่า ปริยธรรมคนเป็นเรื่องแรกที่ทำให้ราษฎร์แบบแผน
ของละครสันสกุต เพราะก่อนหน้านี้ แม้รัชกาลที่ 6 จะทรงพระราชนิพนธ์
บทละครขึ้นจากเรื่องของสันสกุตก็ตาม ก็ทรงขึ้นโดยน้ำเส้าเค้าโครงเรื่องมา
ทรงแต่งเป็นบทละครแบบไทย ได้แก่บทครรภ์ เรื่อง ศกุนตลา บทละคร
ร้องเรื่อง สาวิตรี หรือทรงนำเอาเรื่องนั้น จากมหาการตามทรงแต่งเป็น^{พระนลค์หสว} เป็นต้น (บทละครสันสกุตเรื่องค่อนมาที่คนไทยได้รู้จัก คือ^{หสว}
สวัปนavaśatata และรัตนนาวดี ซึ่งคุณหญิงคุณวี มาสาฤต แปลเป็น^{พากย์}ไทย ตั้งได้ก่อนมาแล้ว อย่างไรก็ตาม ละครสันสกุตยังสร้างความ
บันดาลใจให้แก่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน การพระราชนิพนธ์
บทละครพูดค่าฉันท์เรื่อง มหัทธพารชา ซึ่งได้รับยกย่องจากวรรณคดีสมรริว่า
เป็นยอดของบทละครพูดค่าฉันท์ ด้วยความดีเด่นประการหนึ่งคือ ทรงปรุง
ร้อยคำละครและภูมิประเทศถูกต้องตามยุคแห่งการตั้งราชธานี

2. วรรณคดีพุทธศาสนา

นรถจากอินเดียอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อประเทศค่างๆ ทางตะวันออกของอินเดีย คือพระพุทธศาสนา เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าชาวพุทธทั่วโลกต่างเป็นชนพุทธคนของพระเจ้าโศกมหาราชในเรื่องนี้

วรรณคดีพุทธศาสนาที่ได้รับจากอินเดียมีทั้งที่แปลมาโดยตรง และที่แต่งขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา

1. วรรณคดีที่ได้รับการแปลมาโดยตรง

วรรณคดีพุทธศาสนาส่วนใหญ่แต่เดิมเป็นภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เขียนคัมภีร์พุทธศาสนาในภาษาพินยาน ส่วนภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ใช้เขียนคัมภีร์พุทธศาสนาในภาษาพินยานที่เผยแพร่ไปทางจีน ญี่ปุ่น เกาหลี วรรณคดีพุทธศาสนา ภาษาสันสกฤตที่มีเครื่องอักษร ชาดกมาลา ของอารยสูตร ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ และที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย ให้เช่นว่า ชาดกมาลา ผู้แปลคือหลวงรัชภารกษา แปลมาจากฉบับภาษาอังกฤษของ Prof. Speyer อีกทีหนึ่ง

อีกเล่มหนึ่งที่มี มหาภาพย พุทธวิชัยของมหาวีรศุโยวัช เป็นคัมภีร์ขันเอกสารของพุทธศาสนาในภาษาพินยานที่พระราณีพระพุทธประวัติไว้อย่างแจ่มแจ้ง ตั้งแต่บรรสูติจนถึงปรินิพพาน ตลอดจนการแบ่งพระราศี ได้รับการแปลเป็นหลายภาษา ได้แก่ ฉบับภาษาจีน นักประชัญอินเดียชื่อ ธรรมรักษ์ (ธรรมเกษม หรือ ธรรมเกษร) ผู้อพยพลังกั้นเข้าไปอยู่ในจีนแปลชื่นราหะวัง ค.ศ.

414-421 ฉบับภาษาอังกฤษ มีผู้แปลชื่นในราชครวรรณที่ 7 หรือ 8 ต่อมาได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Dr. E.H. Jonnston ศาสตราจารย์วิชาภาษาสันสกฤตในมหาวิทยาลัย Oxford แปลชื่นโดยอาศัยฉบับจีนและชีเบต นายสุรินทร์ราษฎร์ เจ้าชรี อักษรศาสตร์มหานักพิทักษ์ ได้แปลเรื่องนี้เป็นภาษาอินเดียอย่างถูกต้องโดยใช้ภาษาอังกฤษที่เหลือกับฉบับภาษาจีน ภาษาชีเบตและภาษาอังกฤษเพียงกัน และมหาภพย์พุทธจาริคได้รับการแปลเป็นไทยแล้วโดยกรุณากุศลาสัยและเรืองอุไร ภูตะเสน (1) ถ่ายทอดจากภาษาอินเดียและสันสกฤต

คัมภีร์พุทธศาสนาภาษาบาลีที่ได้รับการแปลโดยตรงคือ พระไตรนีกงหั้ง ๓ หมวด ได้แก่ หมวดพระสูตร พะวินัย และพระอภิธรรม ได้รับการถ่ายทอดไปเป็นภาษาต่าง ๆ ของชาติที่นับถือพระพุทธศาสนาได้แก่ พม่า ลาว เ泽นร ญวน ไทยฯฯ ส่วนรัชของไทยมีพระไตรนีกงหั้งฉบับแปลพากย์ไทย สำเนวนั้นต่าง ๆ มากนายหลายสำนวน และรวมทั้งอรรถกถา คือหนังสือที่คนสมัยหลังเขียนขึ้นเพื่ออธิบายข้อความในพระไตรนีกงหั้ง อย่างเช่น อรรถกถาของพระพุทธโฆษาจารย์ ซึ่งเป็นผู้เขียนอรรถกถาที่มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดในพระพุทธศาสนา

นอกจากพระไตรนีกงหั้ง ยังมีหนังสือแปลเรื่องคัมภีร์ต่าง ๆ ในพระไตรนีกงหั้ง อย่างเช่น มงคลสูตร ซึ่งรัชกาลที่ ๖ ทรงนำมาแต่งเป็น มงคลสูตรคำฉันท์ นอกจากนั้นแล้ว ก็มีหนังสือพุทธศาสนา ของขันเดียฝ่ายเหนือ แต่งเมื่อปี พ.ศ. ๕๐๐ เช้าใจว่าเดิมคงแต่เป็นภาษาสันสกฤต หรือภาษาปрабากฤต สมัยเดิมสูญหายไป ชาวลังกาได้แปล

(1) กรุณา ถุคลาสัย เรืองอุไร ภูตะเสน ผู้แปล มหาภพย์ พุทธจาริค ของมหาวิถีสานัช (พระบรมราชโองการ: ร.ก. ไทยเรียม, ๒๔๙๓), (ภาษาที่โปรดให้พิมพ์ในงานพระเมรุ ชุมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์, กรมพระนราธิราษฎร์ วรวิทัค)

ฉบับเดิมเป็นภาษาบาลี เป็นเรื่องที่พระคันธารนารายณ์ประกาศจะซั่งข้อความวินัยในพระพุทธศาสนาให้แจ่มแจ้งพ้นวิมิตกังขา จึงเออดีตนิกายเรื่องพระนาคเส่นแก้บัญชาพระยามีลินท์โยนกราช อันเป็นเรื่องมีความจริงเป็นเค้าโครง มาตั้งเป็นเค้าแล้วแต่ของนิกายพระธรรมวินัยตามอนุมติของท่าน⁽¹⁾ หนังสือมีลินท์บัญชาฉบับแปลเป็นภาษาไทยมีอยู่ 3 ฉบับ คือฉบับแปลครั้งกรุงเก่า ฉบับแปลรัชกาลที่ 3 อีก 1 ซึ่งเป็นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุด และฉบับแปลของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาชรญาณวงศ์ แปลในสมัยรัชกาลที่ 5 อีก 1

นอกจากนี้เป็นหนังสือชาดกต่าง ๆ ซึ่งเป็นคัมภีร์หนึ่งในชุดทกนิกาย (หมวดเบ็ดเตล็ด) รวมอยู่ในพระไตรนิภูมิ ซึ่งพระพุทธโฆษณาจารย์ได้รวมรวมแต่งขึ้นในราวกุฎศตวรรษที่ 10-11 เรียกว่า ชาตกัญญวัณณา หรือ นิباتชาดก ซึ่งรวมชาดกไว้ 547 เรื่องเป็นเรื่องของพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติต่าง ๆ ก่อนจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ ทรงกล่าวไว้ในพระนิพนธ์คำนำหนังสือ นิباتชาดกว่า

“อันนิباتชาดกนี้อยู่ในพระไตรนิภูมิส่วนพระสูตร เป็นหนังสือเรื่องใหญ่ว่ามีจำนวนนิทานชาดกถึง 550 เรื่อง แต่เป็นนิบท 21 คัมภีร์ นับเป็น 22 ห้องชาดก การแบ่งเป็นนิบทั้งหมดนั้นจัดเอาในท่านที่มีคณาเดียวขึ้นไปจนถึง 80 คณา รวมไว้เป็นพวง 1 เรียกชื่อตามจำนวนของคณา เป็นต้นว่าคัมภีร์พวงนิทานที่มีคณาเดียว เรียกว่า เอกนิบท คัมภีร์บทที่มีสองคณาเรียกว่า ทุกนิบท และคัมภีร์พวงที่มี 3 คณาเรียกว่า ติกนิบท จะนับเป็นตัวอย่างคัมภีร์พวงนิทานที่มีคณาถึง 80 เรียกว่าอิสตินิบท ส่วนคัมภีร์ที่รวมเรื่องนิทานมีคณา

---

(1) สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ “คำนำ” ภัณฑ์บัญชา หน้า ๑

มาก ๆ น้อย ๆ ไม่เท่ากันเรียกว่า ปกิณณกนิبات หมายความว่าเป็นคัมภีร์ที่รวมเรื่องเกลื่อนกล่นในที่สุดจนถึงเรื่องทศชาติเรียกว่า มหานิبات⁽¹⁾"

2. วรรณคดีที่แต่งขึ้นโดยอาศัยอิทธิพลจากพุทธศาสนา

วรรณคดีประเภทนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากอาศัยศรัทธาในหลักธรรมทางพุทธศาสนา พุทธประวัติ หรือชาดกในคัมภีร์พระไตรนบีญก จนผู้เขียนก็ต ความบันดาลใจที่จะแต่งวรรณคดีขึ้นมาใหม่ อย่างเช่น พระถังช าจ ง เป็นเรื่องของพระพุทธเจ้าตามนิยายมหายาน และ Sir Edward Arnold ประพันธ์เรื่องพุทธประวัติเป็นบทร้อยกรองชื่อว่า The Light of Asia ขึ้นในปี ค.ศ. 1879 โดยอาศัยเค้าโครงจากเรื่อง ลิตริวสคร ซึ่งอาดันฉบับภาษาสันสกฤต และได้วัสดุการแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสโดย Léon Feer งานของ Sri Edward Arnold ได้รับความนิยมมากจนบังคับนี้มีการพิมพ์ซ ามาแล้วไม่น้อยกว่า 120 ครั้งและมีการแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นหลายภาษา ฉบับภาษาไทยได้รับการแปลแล้ว 2 ครั้ง คือเมื่อ พ.ศ. 2470 เจ้าศักดิ์ประเสริฐ นครจำปาศักดิ์ แปลเป็นร้อยแก้วจากฉบับภาษาฝรั่งเศส และในปี 2483 ม.จ. ดาวาจารัศรี เทวกุล แปลเป็นภาษาไทย ฉบับจากฉบับภาษาอังกฤษ

Karl Adolph Gjellerup นักเขียนชาวเยอรมัน ผู้เคยได้รางวัลโนเบลทางวรรณคดี ประจำปี พ.ศ. 2460 ได้วัสดุการบันดาลใจจากหลักธรรมของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน และลักษณะนิยมต่าง ๆ ของอินเดีย ได้แต่งเรื่อง Der Pilgrim Kammanita เป็นภาษาเยอรมันซึ่งได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2449 ซึ่งต่อมา John E. Logie ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2454 ให้

(1) สมเก็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ “กำน า” พระคัมภีร์ชาอก (แปล) เล่ม 1 (พระบรมราชโองการ: สำนักอบรมวัฒนธรรมพะรype, 2493) อ้างถึงใน ทวศักดิ์ ญาณปะทีป, วรรณคดีพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง (อักษรเดา)

ชื่อว่า The Pilgrim Kamanita และเสรียรโกเคศและนาคประทีปได้แปลเป็น ร้อยแก้วภาษาไทย

เรื่องชาดก หรือพระชาติต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้าเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมาก เรื่องของพระโพธิสัตว์เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในประเทศไทยต่าง ๆ ทางເອົ້າຄະນີເວັ້ງ ทศชาติชาດก ซึ่งเล่าเรื่องพระโพธิสัตว์บានເພື່ອນາມື່ງ 10 ประการ มีสำนวนต่าง ๆ กันไปหลายฉบับซึ่งผิดเพี้ยนไปตามค่านิยมของชาตินั้น ๆ มหาชาติฉบับภาษาไทยก็มิอยู่หลายสำนวน ดังแต่ มหาชาติค่ำหลวง, กาพຍໝາຫາຕີ, มหาชาติคໍາອັນທີ, ລຶລິຕໍມຫາຫາຕີ, ວ່າຍຍາວມຫາເວຮສັດຮາດກ นอกจากนี้ยังมีหนังสือเรื่องมหาชาติฉบับภาษาถิ่นต่าง ๆ อีกมาก many นอกจากนี้ยังมีหนังสือ พຸතບປະວິດ ของกรมพระวชิรญาณวโรรส, ພະບຽນສນໂພທິກາ ພຣະນິພນົຳຂອງກໍານົດເຈົ້າ ພຣະປຣມານຸ່ອຕີໂນຮສ ທີ່ມີມາຈາກພະສຸດຕັນຕົມບົງກ

วรรณคดีพุทธศาสนาที่นับว่าเป็นเล่มแรกที่แต่งขึ้นในประเทศไทย คือ ไตรภูมิพระร่วง พระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาลิไท เป็นหนังสือที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องแรกสวรรค์อย่างเต็มที่ พระมหาธรรมราชาลิไททรงศึกษาคัมภีร์บาลีมากมายได้แก่ ชาดก พุทธวังกะ จิจิปູກ คัมภีร์ปรมัตถ์ต่าง ๆ ได้แก่ ວິສຸທິນຣາຄ ชິນลงการ คำราว่าด้วยกำเนิดของโลกและจักรวาล เช่น โลกນັງຄູນຕົດ ໂລກນົມບັດ ອຽມວັດ ມහากັບໂລກສັງຫຼານ ແລະ เป็นวรรณกรรมที่ให้อิทธิพลต่อวรรณคดีไทยในสมัยหลังເກືອນຖຸກເວັ້ງ ເຮືອໄຕຮູມພະວິງນີ້ເທິ່ງເນື້ອຫາບາງຄອນໄດ້ກັບ “ພຸතທໍານາຍ” ຂອງຂອມ หรือ “ພຍາກຮົມເຂມວ”⁽¹⁾

(1) ກ. ສັກຮູ ພິນິຈຸກົກຄ, “วรรณกรรมขอເຫັນໃຫຍ່”, ວາງຄາວນຸ່ອຍົກສອງ, 1:3 (ກຮກງາມ-ກັນຍາຍນ 2513) 42-57.

**ชั่งแสงคงให้เห็นว่าไทย และเขมรค่างได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนาและคติอินถุ
มาด้วยกัน**

วรรณคดีที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียในสมัยต่อมา คือ ลิลิตอย่างการแซ่บ
ในสมัยอยุธยาตอนต้นได้รับอิทธิพลจากศาสนาอินถุ และพราภารามน์ นอก
จากนี้ยังมีพระม้าลัยค่าหลวง และนันโภบันนทสูตรค่าหลวง พระนิพนธ์เจ้าพี่
ธรรมชินเบร์ ซึ่งเป็นเรื่องสาวกองค์สำคัญในพระพุทธศาสนาทั้งพระม้าลัย และ
พระโนมคัลสถาน เรื่องพระม้าลัย นี้พระยาอนุมานราชานให้คำอธิบายว่า เค้าเรื่อง
เดิมเป็นภาษาบาลีซึ่งมาเผยแพร่สู่ตร เป็นคัมภีร์อกนิบาต ไม่มีอยู่ในพระไตรนิภูก
และค่อนไปทางคติมหาayan เข้าใจว่า กิกขุชาลังการะเป็นผู้แต่งเป็นภาษาบาลี
ประมาณ พ.ศ. 1696 ต่อมา กิกขุชาลัย เมืองเชียงใหม่ ซื้อพุทธวิลาศ แต่งขยาย
ความให้พิสดารขึ้นเรียกว่า ภิกขุนิษฐ์ ประมาณ พ.ศ. 2060 พระม้าลัยตามต่อ
นานว่า เป็นพระอรหันต์องค์สุดท้าย ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์ ไปโปรดสัตย์ถึงในนรก
และเทาเหินเดินอากาศไปบนสรวง แล้วได้พบพระคริอาริยเมตไตรย ซึ่งจะ
มาครั้งเป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป ส่วนเรื่องนันโภบันนทสูตรเป็นเรื่องที่
พระพุทธเจ้าทรงถึงรู้ด้วยญาณ ว่าพระยาอนุชาชื่อ นันโภบันนทะ ประกอบ
ศรัยทิษฐิกรงต้องการจะทราบ (ทำให้เลิกยึดมั่นในความเชื่อถือเดิม) จึงโปรด
ให้พระโนมคัลสถาน เป็นผู้ทบทวนในที่สุดนาคนันโภเกื้อยอมแพ้

การศึกษาภาษาบาลีในไทยรุ่งเรืองมากในราชพุทธศตวรรษที่ 20 มีศูนย์-
กลางอยู่ที่้านนาหรือเชียงใหม่ ได้มีกิกขุชาลานน ไกyleแต่งวรรณคดิพุทธ-
ศาสนาด้วยภาษาบ้านครกันมาก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องดำเนินต่าง ๆ แต่งทำนอง
นิทาน ที่สำคัญมีอยู่ 3 เล่ม คือ นังคลัตตพิบูลน ของพระสิริมงคลธรรมะ^๑
จำเกวิวงศ์ ของพระมหาเกระโพธิรังษีและ ชินกาลมาลีปกรณ ของพระ-

รัตนบัญญากระ ทึ้ง 3 เล่มได้รับการแปลเป็นภาษาไทยแล้ว และสำหรับชินกาลามาลีปกรณ์ ศาสตราจารย์ George Coedes ได้แปลออกเป็นภาษาฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังมี รัตนพิมพวงศ์ ของพระมหาราชนบัญญา และ สิหิงค์นิกาน เป็นต้น หนังสือด้านนี้เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดนิทานชาดกพุทธ-ศาสนาอีกเล่มหนึ่งในระยะต่อมา คือ บัญญा�ສชาดก ทึ้งเป็นนิทานเก่าแก่ที่เล่ากันในเมืองไทยเดิมในราช 50 เรื่อง พระภิกษุชาวเชียงใหม่รวบรวมแต่งเป็นชาดกไว้เป็นภาษาตามคช เมื่อราวพุทธศักราชประมาณระหว่าง 200—2200 ปี หนังสือบัญญा�ສชาดกนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายออกไปยังประเทศใกล้เคียง อีกด้วย สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ ทรงนิพนธ์อรรถธิบาย ความเป็นมาไว้ในภาคคำนำของบัญญा�ສชาดกกว่า

“หนังสือบัญญा�ສชาดกนี้ ต้นฉบับเดิมเป็นคัมภีร์ ลาว จำนวน 50 ผูก ตัวยกัน เดิมวันเดียวกันนี้เดิมอยู่ในประเทศไทยและเมืองหลวงพระบางกรุงกัมพูชาที่อ่อนหนานี้ไม่ มีเรื่องราวว่าเคยได้ฉบับไปถึงเมืองพม่าครั้งหนึ่ง พม่าเรียกว่า “เชียงใหม่นั้นนะส” แต่กษัตริย์พม่าองค์ใดองค์หนึ่งคำรับเป็นหนังสือแต่งปลอมพระพุทธจั江南 สร้างให้เพาเสียในเมืองพม่าจึงไม่มีหนังสือบัญญा�ສชาดกเหลืออยู่”⁽¹⁾

จากเนื้อความนี้แสดงว่า เรื่องบัญญा�ສชาดกนี้ได้แพร่หลายไปยังพม่า เนมร ด้วย แต่เดิมนี้มีเหลืออยู่แต่ที่ไทย และเขมรเท่านั้น เพราะที่พม่าเห็นว่าเป็นเรื่องแต่งเล่น เรื่องที่เราไม่ทราบที่มาว่าได้มาย่างไร ก็คันพปดีในบัญญा�ສชาดกหลายเรื่อง เช่น สังข์ทอง สุชนมโนห์รา สมุทโฉมค่าฉันท์ สรรพสิทธิ์ค่าฉันท์ เสือโโคค่าฉันท์ เป็นต้น เรื่องพระสุชนนางโนห์รา เป็น

(1) สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ, “คำนำ” บัญญा�ສชาดก ฉบับทดลอง (พะนก: กิตปานบรรณาการ, 2499) หน้า ๘.

เรื่องที่น่าสนใจ เพราะว่าค้าเรื่องมีในวรรณคดีสันสกฤต ในคัมภีร์ กิพยावथาน คัมภีร์มหาสัตตุและในต้นฉบับที่เรียกว่า Gilgit Manuscript (ชื่อล้วนแต่เป็น คัมภีร์พุทธศาสนา) เมื่อเกณฑ์ธนกงประพันธ์ชาวภาษามีร ประพันธ์เรื่อง อาวahan กับปัลลataki ได้นำเรื่องพระสุธรรมนามโนห์ราไปแทรกไว้ด้วยเรื่องหนึ่ง ที่เบนดองก์รูเรื่องพระสุธรรมนามโนห์รา แม้แต่เควัน Khotan เรื่องนี้เป็นที่ แพร่หลายพอใช้ เพราะมีต้นฉบับเขียนเป็นภาษาโขตาน ถึง 7 ฉบับเป็นอย่างน้อย ที่น่าแปลกอญ្យอย่างหนึ่งก็คือ เกาะลังกາไม้มีวรรณคดีเรื่องนี้เลย⁽¹⁾ วรรณคดี ที่มาจากชาดกเรื่องอื่น ๆ ด้วยอย่างเช่น เรื่องกากีเอามาจาก ชาดก (ชาดก เรื่องที่ 327)

หนังสือพุทธศาสนาในประเทศไทย ก็ยังปรากฏขึ้นอยู่เรื่อย ๆ แม้ใน บัจจุนัน ด้วยความประสงค์ที่จะเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ บุคคลทั่วไปเข้าใจอย่างต่องแท้ อย่าง เช่น ทางสายกลาง ของนักญาณทกิกซุ ให้ร่วมก้าวสัพสัตร ของสุชิพ ปุญญา漏gap หรือเกียวกับประวัติของสาวกสำคัญ อย่างเช่น อาบนหพุทธอนุชา นันทะบชาบดี เป็นต้น

3. นิทานนิยายปักรณ์

สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในการพูดถึงวรรณคดีอินเดียก็คือ นิทาน นิยาย และ ปกรณ์ต่าง ๆ อินเดียได้รับอิทธิพลมาจากนิทาน แบบนิทานช้อน นิทาน ซึ่งวิธีการนี้ได้เผยแพร่ไปในประเทศไทยเพื่อบันทึกเรื่อง ตั้งเช่นเรื่อง อาหันตราครรชี ซึ่งเป็นนิทานที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ได้วันการแปลเป็น ภาษาต่าง ๆ หลายครั้ง และนิทานอินเดียยังเป็นเจ้าตัวรับให้วรรณคดีอื่น ๆ ใน รุ่นหลังอีกด้วย เช่นกันว่าหนังสือรวมนิทานอินเดียที่เก่าแก่ที่สุด คือ พฤหศุกดา ผู้แต่งคือคุณนาณย กวีในสมัยพุทธศตวรรษที่ 6—7 แต่ต้นฉบับ

(1) อารยธรรมอินเดีย หน้า 97

สัญญาไปแล้ว ต่อมาในศตวรรษที่ 16 กวีคนหนึ่งชื่อ เกษมจันทร์ ได้แต่ง พฤหัตถกบาลัญชีขึ้นแทนฉบับที่สัญญาไป ในสมัยเดียวกันนั้น สมเด็จพระศรีสุริยวงศ์(สำคัญเป็นที่รวมกระเสนนิยาย) ขึ้น นิทานเรื่องนี้ยาว 22,000 โคลง แบ่งออกเป็น 124 ครั้งค์ เป็นนิทานเรื่องต่าง ๆ ที่พระศรีสุริยวงศ์เล่าให้พระอุมาฟัง นิทานเล่มนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยแล้ว 2 ตอน คือ ตอนกถาบัญชี และ กถามุข ผู้แปลคือเสรียรโ哥เศศ นิทานบางเรื่องในกถาศรีสุริยวงศ์ได้รับการแปล แต่งเป็นภาษาอังกฤษด้วย F.W. Bain นำเอานิทานในกถาศรีสุริยวงศ์ มาแต่งเป็นภาษาอังกฤษ 13 เรื่องด้วยกัน เรื่องเมืองทองซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งในกถาศรีสุริยวงศ์ได้เป็นเครื่องบันดาลใจให้ น.ม.ส. (กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์) ทรงนิพนธ์ เรื่อง กนกนกร (1) ขึ้น นิทานสันสกฤตเป็นภาษาอังกฤษที่ F.W. Bain แต่ง แปลขึ้นทั้ง 13 เรื่องนี้ ได้รับการแปลเป็นร้อยแก้วภาษาไทยแล้วครบถ้วนเรื่อง โดย “แสงทอง” (หลวงบุญยามพพานิชย์) ซึ่งรวมอยู่ในหนังสือชุดวรรณกรรม แสงทอง มีชื่อต่าง ๆ ดังนี้

1. อติรูป (Bubble of the Foam)
2. อรุณอทัย (A Syrup of the Bees)
3. ชุมความเท็จ (a Mine of Faults)
4. หงสาวลัย (An Incarnation of the Snow)
5. วัตสาตรี (The Ashes of God)
6. อปรารชิตา (The Livery of Eve)
7. กินมาลี (The Heifer of Dawn)

---

(1) แก่ท่านมิให้เก้าโกรงเรื่องเมืองทองมาจากฉบับภาษาอังกฤษซึ่งนำมาจากกถาศรีสุริยวงศ์เพียงฉบับเดียว แก่ยังให้เรื่องเมืองทองมาอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์สันสกฤตซึ่ง คริวกรรมไธกาครี (ซึ่งภาคว่าจะเป็นฉบับของ F.W. Bain) นิทานสันสกฤตฉบับภาษาอังกฤษทั้งสองเรื่องเป็นกันเก้าในการแก้กัน กนกนกร

8. ຕັດຮູນຊ້າຍ (The Substance of a Dream)
9. ອລິຈຸນພຶດຕາ (The Draught of Blue)
10. ອອນຄຣາຄາ (The Digit of the Moon)
11. ວັນວັລສີ (In the Great God's Hair)
12. ນາງນາຄຣີ (The Essence of Dusk) ອີກສໍານວນທີ່ແປລເປັນຈັນທີ່
ໜ້ອວ່ານະຄຣີຄໍາລັນທີ່
13. ປົກມື້ປ (The Descent of the Sun)

ນອກຈາກ “ແສງທອງ” ແລ້ວ ຍັງມີອີກທ່ານທີ່ແປລເຮືອງຂອງ F.W. Bain
ເປັນຮ້ອຍແກ້ວພາກຫາໄທ ທ່ານຜູ້ໃຫ້ນາມປາກກາວ່າ “ຈາຖຸກ” ແປລໄວ້ເພີຍ 3 ເຮືອງ
ແລະໄດ້ນອກດ້ວຍວ່າ F.W. Bain ໄດ້ທີ່ມາຈາກຕົ້ນฉบັບພາກສັນສຸກຖ່ຽວ່ອງໄດ້

1. ອອນຄຣາຄາ (Digit of the Moon) ແປລຈາກຕົ້ນฉบັບພາກສັນສຸກຖ່ຽວ່ອງ ພາລາດປຽກຸຕະສົນ
2. ປົກມື້ປ (Descent of the Sun) ແປລຈາກເຮືອງ ຕຣິວິກຸຣມາໂຮຄາສຸຮະ
3. ດາຮາວລີ່ (Substance of a Dream) ແປລຈາກເຮືອງ ສຸວຸໂນປົມການຸດີ
ນິການອີນເດີຍອີກເຮືອງທີ່ ອີກ ບໍ່ມີຈົດຕະວະ ເບີນນິການເຮືອງຍາວ ແນ່ງ
ອອກເປັນ 5 ເລີ່ມ ແຕ່ງດ້ວຍຮ້ອຍແກ້ວ ແຕ່ງໃນຮາວພຸທະສົດວຽກຮະກໍ 12 ຜູ້ແຕ່ງຄືອ
ວິຊັ້ນຄຽມນຸ່ມ ເປັນນິການຄໍາສອນໃຫ້ແກ່ເຈົ້າຍາ 6 ພຣະອອງຄືໄດ້ຮັບການແປລເປັນພາກຫາ
ທ່າງໆ ຖ້າກ່ອງກຸາຍ ເຢອມນັ້ນ ລະດິນ ໃນຮາວ ພ.ສ. 1400 ມີການແປລເປັນພາກຫາ
ອາຫວັນ ຕ້ອມແປລເປັນພາກຫາຍືນດູ້ ພາກຫາກົກ ແລະແປລອອກເປັນພາກຫາຢູ່ໂຮປ
ເກືອນຖຸກປະເທດ ມີຜູ້ອ່າຍທອດເປັນພາກຫາອັງກຸາຍໃຫ້ຂໍ້ໃໝ່ໄວ່ວ່າ Pilpay Fable
(ນິການຂອງປີເບປ)⁽¹⁾ ໃນນິການບໍ່ມີຈົດຕະວະ ມີນິການເຮືອງທີ່ທີ່ນໍາສັນໃຈ ອີກ

(1) ເສົງຍາໂກເທດ, ນຳໄກປເທດ (ພຣະນກຣະ: ບຣຣຕາກາງ, 2507) ໜ້າ 2

เวลาบ่ายวีสตี ซึ่งเป็นต้นค้าให้ น.ม.ส. แต่งนิทานเวดาล และ ฐานุร ราช-นารsing ได้นำเอาริทึมารีบเรียงขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งได้วัสดุเปลี่ยนไทยแล้วให้ชื่อว่า “นิยายวิกรมหิตป์โดย “พวรรณะแพทย” (พระยาพานิชยศาสตร์วิชา)

หลังจากนี้จะต้นคระ ก็มีผู้แต่งเรื่อง ทิโต/เทศเป็นนิทานซึ่งมีคำสุภาษิตประกอบค้ำอ้างเป็นตอนๆ มีนิทาน 43 เรื่อง ซึ่ง 25 เรื่องในจำนวนนั้นนำเขามาจากบัญชีต้นคระ นิทานเล่มนี้ก็เช่นเดียวกันได้ถูกแปลเป็นภาษาญี่ปุ่น หลายภาษา แต่ทิโตเปทศก์ที่ตกลงมาเดียวันนี้มีอยู่เพียง 4 เล่ม และเนื้อความไม่ลงรอยกัน บางตอนผิดกันไป บางตอนก็ขาดหายไป อย่างฉบับของ Sir Edward Arnold ซึ่งให้ชื่อว่า The Book of Good Counsels (กาลสุนทรานุศาสน์) มีเตือนイヤบานงเรื่อง และสุภาษิตบางตอนซึ่งสรุปได้ว่าผู้แปลเจตนาตัดเอาเฉพาะตอนที่ตนนิยม⁽¹⁾

สุภาษิตต่าง ๆ ของอินเดียยังเป็นต้นค้าให้เกิดวรรณคดีไทยอีกเล่มหนึ่ง คือ ประชุมโคลงโลกนิติ ซึ่งเป็นโคลงสุภาษิตเก่าแก่ แต่มาแต่ครั้งกรุงเก่า นักประชุมผู้แต่งเที่ยวเดือนกษาคากาสุภาษิตภาษาบาลีและสันสกฤตอันมีอยู่ในคัมภีร์ต่าง ๆ คือ คัมภีร์โลกนิติบัง คัมภีร์โลกนីบัง คัมภีร์อื่น ๆ เช่น ชาดกบัง ตลอดจนพระธรรมบทมี เลือกคานาสุภาษิตเหล่านั้นมาตั้งแล้วแปลเป็นโคลงไปทุกคากาสีนสุภาษิตที่นับถือกันมาช้านาน⁽²⁾ จนเมื่อครั้ง รัชกาลที่ 3 ทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน โปรดให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร ทรงรวบรวมโคลงโลกนิติของเก่ามาทำรากแก้ไขใหม่ให้ประณีต เพราะของเก่าลอกกันต่อ ๆ มาวิปรaskaไปมาก ในฉบับของสมเด็จฯ กรมพระยาเดชาดิศรจึงได้บันทึกคากาบาลีเท่าที่หาได้ โคลงของเก่า และโคลงที่ทรงนิพนธ์ขึ้นใหม่ไว้เปรียบเทียบกันด้วย

(1) เรื่องนี้ยกัน หน้าเกียวกัน

(2) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร, “ก้าม,” ประชุมโคลงโลกนิติ ฉบับทดสอบกแห่งชาติ (พระบรมราชโองการ: ศิลปากร, 2504), หน้า 1

หนังสือประเกทเทพปกรณ์ ของอินเดียที่มีปรากฎในไทย คือ นารายณ์ สีปีปัง พราชนิพนธ์ชักกาลที่ 6 ซึ่งเป็นเรื่องอวตาร 10 ปัง ของพระนารายณ์วิชัช เป็นความเชื่อของชาว Hindoo ที่นับถือลัทธิอวตาร (Incarnation) นิกายไวษณพ (นับถือพระนารายณ์) ที่ว่าพระนารายณ์อวตารลงมาเกิดเป็นมนุษย์ ยักษ์ หรือสัตว์ เพื่อช่วยปราบผู้ที่ทำให้โลกไม่มีสุข

นอกจากนิทานและปรกนั้แล้วยังมีวรรณคดีสัน สุตประเกทที่เป็นบทล้ำนำ (lyric poetry) อวย่าง เช่น เมฆหูด (Meghadoot) ฤคส์หาร (Ritusambara) ผลงานนิพนธ์ของกาลิกาส ซึ่งเป็นวรรณคดี 2 เรื่อง ใน 7 เรื่อง ของกาลิกาส ที่ได้รับการแปลจากภาษาอังกฤษหลายสำนวนด้วยกัน ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง สำหรับเรื่องเมฆหูด ได้แปลเป็นภาษาไทยแล้ว โดยคุณหญิงสมโภจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา แปลลงในหนังสือ วรรณคดี แต่แปลไว้ไม่จบส่วน ฤคส์หาร ก็เคยมีผู้แปลโคลกบางบทลงในหนังสือ วรรณคดี เช่นกัน ทั้งเมฆหูด และฤคส์หาร มีลักษณะบางประการคล้ายกันในรัศมของไทย

นอกจากวรรณคดีแบบแผน (Classic) ของอินเดียที่ได้กล่าวมาแล้ว วรรณกรรมปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะผลงานในด้านปรัชญา尼พนธ์ ของ ระพินทร์นาถ ฐากูร (Tagore) เช่นเรื่อง คิตาภูร์ และ สาหนา ซึ่งระพินทร์นาถ ฐากูร ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษด้วยตนเองทั้งสองเรื่อง และทั้งสองเรื่องได้แปลเป็นภาษาไทยแล้ว โดย ศาสตราจารย์ ดร. ระวี ภารี แปลสาหนา และกรุณา—เรื่องอุไร คุคลาสัย แปล คิตาภูร์ กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าวรรณคดีอินเดียได้แพร่หลายไปยังประเทศต่างๆ ทั้งเชิงโภคภัณฑ์และด้วยตัวของตัวเอง และความแพร่หลายขยายตัว ออกไปยังเชิงโภคภัณฑ์สองนี้ มีข้อแตกต่างกันอยู่ คือ วรรณคดีอินเดียที่แพร่หลายไปทางตะวันตกนั้น เป็นการแพร่หลายออกไปโดยการถูกแปลออกเป็น

ภาษาต่าง ๆ เนื่องจากความประทับใจในรสอันไฟแรงแห่งวรรณคดีนั้น การเปลี่ยนไปได้รักษาเนื้อความของตนฉบับอย่างเคร่งครัด หรืออย่างน้อยที่สุดก็ยังรักษาลักษณะนี้ยังคงค่านิยม บรรยายภาพของภาระของเรื่องราวเอาไว้ แต่วรรณคดีอินเดีย มีได้มีอิทธิพลต่อชาวไทยโบราณถึงขนาดจะสร้างความบันดาลใจให้กับชาวไทยไปแต่เมืองเช่นโยธาศัยเค้าโครงจากวรรณคดีอินเดียเรื่องไตรเรืองหนึ่ง แม้ในระยะที่ชาวไทยโบราณถือเด่นสนใจในอารยธรรมและวรรณคดีอินเดียจนได้มีการศึกษาภาษาสันสกฤตจนใช้การได้อย่างดี วรรณคดีญุโรปที่เกิดขึ้นด้วยเหตุถังกล่าวมีอยู่น้อยมาก เรื่องเด่น ๆ ที่น่าจะเป็นเรื่อง กามนิต ที่กับชาวเยอรมันได้รับความบันดาลใจจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาและลักษณะนี้ของอินเดีย และเรื่อง ประทีปแห่งอเมเชีย ของ Sir Edward Arnold นอกจากนั้นอาจจะเป็นการเปลี่ยนทอดจากภาษาสันสกฤตไปสู่ภาษาอื่น ๆ มากกว่าแต่ถ้าหันมาศึกษาวรรณคดีทางตะวันออก จะเห็นได้ว่าวรรณคดีอินเดียแพร่หลายมาในรูปการมีอิทธิพลต่อวรรณคดีของชาติต่าง ๆ ทางตะวันออกมากกว่าอิทธิพลของวรรณคดีอินเดียปะກฎให้เห็นชัด ในเรื่องของลักษณะนี้ยังคงคิดความเรื่องทางศาสนา ทฤษฎีการละคร และหนังสือวรรณคดีต่าง ๆ มีหลักฐานทางวรรณคดีแสดงให้เห็นว่า วรรณคดีของอินเดียและวรรณคดีของชาติต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ อันได้แก่ ไทย พม่า ลาว เนปาล ญวน ชวา มาลายู นาหลี อินโดนีเซีย พลิบีนัส ฯลฯ มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นมาเป็นเวลานานแล้ว ความสัมพันธ์นี้ปรากฏตัวในรูปของ บ่อเกิด อิทธิพลและสัมพันธภาพ วรรณคดีบางเรื่องเกิดขึ้นจากการนำเอาเค้าโครงของวรรณคดีอินเดียไปแต่งขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับชนิยมของชาตินั้น ๆ อย่างเช่น รามายณะเป็นบ่อเกิดของเรื่องพาราณของชาติต่าง ๆ ทางตะวันออก วรรณคดีบางเรื่องก็เกิดขึ้นจากอิทธิพลวัฒธรรมของอินเดีย ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องศาสนา คติความเชื่อ

ภาษาฯ การแปลถ่ายทอดโดยตรงมีอยู่บ้าง แต่ที่แปลจากต้นฉบับภาษาสันสกฤตมีอยู่น้อย ส่วนใหญ่มักจะแปลถ่ายทอดมาจากฉบับแปลภาษาอังกฤษ อีกทั้งนั่ง ชั่งรัชกาลที่ 6 ทรงเป็นผู้เริ่มนำความสนใจในวรรณคดีสันสกฤต กกลับมาอีกรังหนึ่ง โดยทรงแปลวรรณคดีอินเดียจากต้นฉบับภาษาอังกฤษไว้ หลายเรื่อง

ด้วยเหตุดังนี้ เรายังถือว่า วรรณคดีอินเดียเป็นบ่อเกิดและอิทธิพลของ วรรณคดีชาติต่าง ๆ ทางตะวันออก